

Furuset: før og nå

*En studie av oppvekstfortellinger og fremtidssyn
blant unge etnisk norske i et flerkulturelt boområde*

Siri Hoff Nilsen

Masteroppgave ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi

UNIVERSITETET I OSLO

Juni 2014

SIRI HOFF NILSEN

FURUSET: FØR OG NÅ

*En studie av oppvekstfortellinger og fremtidssyn blant unge
etnisk norske i et flerkulturelt boområde*

UNIVERSITETET I OSLO

© Siri Hoff Nilsen

2014

Furuset: før og nå

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: CopyCat, avd. Helsfyr

Så kan du høre byen puste inn

Du finner meg med lua ned i øya bak i bussen din

Jeg er så Oslo du kan kalle meg for Halvard

Gamlebyen, Grorud, Aker, Alna

Og de hører på meg overalt

Holmlia til Haugenstua, hele byen kant til kant

Jeg er så Oslo du kan kalle meg for Nilsen

Så la meg sende ut en hilsen

- Don Martin –

Sammendrag

Denne oppgaven retter fokus mot unge etniske norske som har vokst opp på Furuset. Furuset er et multietnisk boområde i Groruddalen i Oslo. Gjennom informantenes livsfortellinger presenteres deres syn på stedet. Hvordan de opplever å være etnisk norske i et miljø hvor minoritetsandelen øker er et sentralt tema i oppgaven. Det gis også innsyn i deres tanker om Furuset som et fremtidig bosted. Tilnærmingen til temaet binder fortid, nåtid og fremtid sammen. Informantene reflekterer over sin fortid og fremtid, og dette vil være påvirket av hvilke erfaringer de har gjort seg og hvordan deres nåværende livssituasjon er. Ved å bruke livsfortellinger som data kommer det frem hvordan synet på stedet ikke er statisk, men at det endres ettersom hvilken livsfase de forteller om. Når en skaper livsfortellinger kjeder en sammen ulike opplevelser og erfaringer slik at de gir mening. Gjennom fortellingene dannes sammenheng i opplevelser og erfaringer som er adskilt i tid. Dette gjør at en gjennom et retrospektivt perspektiv kan forklare og fortolke handlinger og følelser.

Det er gjort lite forskning på hvordan majoritetsnordmenn opplever det å bo og vokse opp i multietniske boområder. Ettersom jeg ønsket å tilnærme meg dette temaet gjennom folks egne opplevelser og erfaringer valgte jeg å gjennomføre livsfortellingsintervjuer. Utvalget består av 12 personer i alderen 18-25 år. Alle informantene har etnisk norsk bakgrunn. Jeg valgte å intervju unge voksne som har vokst opp på Furuset fordi de har mye kunnskap om stedet. At informantene i studien har opplevd at minoritetsandelen på Furuset har steget i løpet av oppveksten var av betydning for at jeg valgte akkurat denne aldersgruppen. Datamaterialet baserer seg på livsfortellinger og narrativ analyse blir benyttet som metode.

Gjennom informantenes barndomsfortellinger kom det frem et harmonisk syn på Furuset. Informantene fortalte at de var svært glad i stedet, fordi de kjente det så godt. Informantene trakk frem mange positive elementer ved Furuset. De setter pris på nærheten til marka, grøntområder og fraværet av trafikk og støy. Informantene beskrev en barneverden med tette vennsksapsrelasjoner i nabolaget og muligheter for fri lek. Likevel trekker også informantene relativt sterke grenser mellom gode og dårlige steder å bo. Furuset beskrives som differensiert når det kommer til sosial status. De beskriver også områdene som etnisk segregert og skiller mellom ”norske” og ”utenlandske” områder. ’Fred og ro’ og forekomst av kriminalitet er også av betydning når grenser mellom ulike områder trekkes. Møtet med det flerkulturelle miljøet i barndommen er tosidig. På den ene siden beskriver de miljøet som

sammensveiset fordi de har omgåttes barn med annen etnisk bakgrunn fra de var små. På den andre siden forteller informantene at deres nærmeste venner hadde etnisk norsk bakgrunn, fordi det bodde flest etnisk norske i nabolaget. Skillene mellom de ulike boområdene gjenspeiles i venns­kaps­relasjonene i skolen.

Fortellingene fra ungdomstiden er preget av at informantenes opplevelse av stedet og miljøet endrer seg. Ungdomstiden er preget av en sterk økning i minoritetsandelen, spesielt i skolen. Dette gjør at informantene opplevde å havne i en minoritetsposisjon. Å være etnisk norsk blir et symbol på ”annerledeshet”. Informantene opplevde å få tilskrivninger av mennesker med annen etnisk bakgrunn som de ikke gjenkjente seg i. De veksler mellom å håndtere dette på ulike måter, enten gjennom å gjøre motstand eller tilpasse seg. Større opplevelse av ulikhet gjør at etniske grenser og kategorier blir mer aktuelle når informantene beskriver seg selv og menneskene rundt seg. Kulturell praksis er også av betydning for hvordan informantene identifiserer norskhet og ikke-norskhet.

Etter hvert som informantene har blitt eldre har de erfart å møte andre mennesker med negative syn på stedet. Det oppleves som urettferdig at andre ikke ser stedets positive kvaliteter og den indre differensieringen av status på Furuset. Den stedlige stigmatiseringen oppleves også som problematisk fordi stedets rykte ”farger” av på dem selv. Informantene forhandler mellom ulike strategier for å håndtere dette.

Analysene viser at informantene setter pris på at de har vokst opp i et flerkulturelt miljø, og at de har mange positive erfaringer fra dette. Samtidig opplever de konkrete utfordringer. Å samhandle på tross av ulik familiebakgrunn, kultur, religion, språk og livssyn kan være krevende. Likevel er det selve minoritetsposisjonen og den omvendte dominansen som oppleves som spesielt vanskelig. Informantene ønsker å bosette seg i et flerkulturelt miljø i fremtiden, men de ønsker ikke å bosette seg på Furuset. Dette kommer blant annet av at de føler seg utenfor og at de mener at det ikke lenger er rom for dem. Informantene vektlegger at det bør være en lik fordeling av minoritetsnordmenn og majoritetsnordmenn. De ønsker altså å bo i et flerkulturelt miljø, men de ønsker ikke å befinne seg i en mindretallsposisjon som etnisk norske.

Forord

Å skrive denne masteroppgaven har vært en lang og krevende prosess, men samtidig har det vært givende å kunne fordype meg i et tema som jeg er svært engasjert i. Det er med stor lettelse at jeg endelig kan si meg ferdig med arbeidet. Veien hit har til tider vært tung, men jeg har også fått god hjelp og støtte underveis.

For det første vil jeg takke alle deltakerne i studien som tok seg tid til å stille opp til intervju. Jeg synes det var oppriktig trivelig å møte og snakke med hver og en av dere. Uten deres innsats hadde aldri denne oppgaven blitt til.

Jeg vil takke hovedveileder Inger Furseth for svært god veiledning gjennom hele prosessen. Du har virkelig vært engasjert i oppgaven min og du har tatt deg god tid til å hjelpe meg videre når jeg har stått fast. Jeg er svært takknemlig for de klare og grundige tilbakemeldingene du har gitt meg. Jeg vil også takke biveileder Grete Brochmann for gode innspill og tilbakemeldinger i slutfasen av prosessen.

Ida! Hjertelig takk for at du har vært tilstede fra start til slutt, både som en god venn og faglig støtte. Jeg setter umåtelig stor pris på all hjelp og gode ord jeg har fått underveis. Takk for at du alltid heier på meg. Benedikte, jeg vil også takke deg for reflekterte innspill, trivelige lunsjpauser og ditt vennlige vesen.

Tusen takk til Jørgen for at du har vært husfar de siste månedene. Jeg setter stor pris på ditt strålende humør og gode humor. Takk for at du har tatt deg tid til å hjelpe meg med korrekturlesning av oppgaven. Jeg lover at tekoppene ikke lenger vil flyte rundt!

Videre vil jeg takke venner og familie som har engasjert seg i meg og oppgaven. Det var fint å vite at dere hadde troa på at jeg skulle få det til, selv om jeg til tider syntes at det så mørkt ut.

Til slutt vil jeg takke Mirre og Espen for godt selskap.

Innholdsfortegnelse

1	INNLEDNING.....	1
1.1	FURUSET	1
1.2	BAKGRUNN FOR PROSJEKTET	3
1.3	FORSKNINGSSPØRSMÅL.....	4
1.4	MITT BIDRAG	5
1.5	BEGREPSAVKLARINGER.....	6
1.6	GANGEN I OPPGAVEN	7
2	TIDLIGERE FORSKNING OG TEORI	9
2.1	ETNISKE MAJORITETER I MULTIETNISKE BOOMRÅDER	9
2.2	TEORIER OM STED	13
2.3	IDENTITET OG GRENSEDRAGING.....	15
2.4	ETNISITET.....	18
	<i>Hva er etnisitet?</i>	18
	<i>Norskhet</i>	20
2.5	ETNISK BOLIGSEGREGERING	22
2.6	STIGMA	24
2.7	AVSLUTNING.....	25
3	METODE.....	27
3.1	UTVALG OG REKRUTTERING.....	27
3.2	OM INTERVJUENE.....	30
	<i>Livsfortellingsintervjuer</i>	30
	<i>Intervjuguiden og gangen i intervjuene</i>	31
	<i>Gjennomføring av intervjuene: hvor og hvordan</i>	32
3.3	RELASJONEN MELLOM INFORMANTEN OG MEG.....	33
3.4	NARRATIV ANALYSE	34
3.5	HVORFOR FURUSET?.....	36
	<i>Min rolle og relasjon til temaet</i>	36
3.6	ETISKE REFLEKSJONER	38
4	BARNDOM	41
4.1	FURUSET – ET HJEMSTED	41
4.2	DEN GRØNNE BARNDOMS DAL.....	42
	<i>Natur</i>	42
	<i>Trafikk og støy</i>	43
	<i>Lek og nærmiljø</i>	44
4.3	GRENSE - GODE OG DÅRLIGE STEDER Å BO.....	46
	<i>Fred og ro</i>	46
	<i>Klasse og etnisitet</i>	48

4.4	SKOLE OG MILJØ	50
	<i>Tiden på barneskolen.....</i>	50
	<i>Møtet med det flerkulturelle</i>	51
4.5	ORGANISERT AKTIVITET – EN "NORSK" BOBLE?	53
4.6	AVSLUTNING.....	55
5	UNGDOMSTID	57
5.1	UNGDOMSSKOLE.....	57
	<i>Valg av skole.....</i>	57
	<i>Overgang fra barneskole til ungdomsskole.....</i>	60
	<i>Hvorfor blir det flerkulturelle av større betydning?.....</i>	62
5.2	MAJORITET I MINORITET – ENDRINGSPROSESSER.....	63
	<i>"Folk" flytter</i>	63
	<i>Et vippepunkt?.....</i>	65
5.3	OPPLEVELSE AV ANNERLEDESHET	66
	<i>Kjønn og utseende.....</i>	66
	<i>Hvitost og poteter</i>	69
5.4	GRENSE OG FORSKJELLSMARKØRER.....	71
	<i>Norsk eller utlending?.....</i>	71
	<i>Kultur og etnisitet.....</i>	73
5.5	AVSLUTNING.....	78
6	UNG VOKSEN – TANKER OM FREMTIDEN.....	81
6.1	REFLEKSJONER RUNDT OPPVEKSTEN	81
	<i>Møtet med andres syn på stedet.....</i>	81
	<i>Flerkulturelle erfaringer som en ressurs.....</i>	85
6.2	FURUSET - ET AVSLUTTET KAPITTEL?	86
6.3	FURUSET SOM FREMTIDIG BOSTED?	88
	<i>Oppvekstmiljø og utfordringer i skolen.....</i>	88
	<i>Er det rom for meg?.....</i>	91
	<i>Ønske om et flerkulturelt miljø</i>	92
	<i>Furusets positive egenskaper.....</i>	93
	<i>Om alt bare var som før</i>	95
6.4	AVSLUTNING.....	95
7	AVSLUTNING	97
	LITTERATURLISTE	105
	VEDLEGG	111
	Vedlegg 1: Intervjuguide	111
	Vedlegg 2: Informasjonsskriv.....	113

1 Innledning

Denne oppgaven handler om unge etnisk norske som har vokst opp på Furuset i Oslo. Gjennom deres livsfortellinger presenteres deres syn på Furuset. Hvordan informantene opplever det å være etnisk norske i et miljø hvor minoritetsandelen øker er et sentralt tema i oppgaven. Gjennom informantenes fortellinger gis det også innsyn i hvordan de ser på Furuset i dag, samt deres tanker om Furuset som et fremtidig bosted.

1.1 Furuset

Oslo betegnes ofte som en delt by. Det er skiller mellom østlige og vestlige deler av byen når det kommer til klasse og sosiale levekår, men også når det kommer til bosetting av mennesker med innvandrerbakgrunn. Da de første ikke-vestlige innvandrerne kom til Norge bosatte de seg ofte i sentrumsnære områder, men mange har med tiden flyttet ut i drabantbyene. Rundt årsskiftet 2013/2014 bodde det 197 600 innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre i Oslo, dette tilsvarer 31 prosent av befolkningen (Statistisk sentralbyrå (SSB), 2014). Mens innvandrerandelen i bydelene Søndre Nordstrand, Stovner og Alna er rett over 50 prosent, er andelen rundt 16-17 prosent i bydeler som Vestre Aker, Nordstrand og Ullern (SSB, 2014).

Furuset er et område nordøst i Oslo. Området tilhører bydel Alna, som er en av fire bydeler i Groruddalen. Groruddalen består av bydelene Stovner, Bjerke, Grorud og Alna. Alna er en av bydelene som har høyest andel personer med innvandrerbakgrunn i Oslo, bydelen har faktisk flest innvandrere regnet i antall. Bydelen har i sin helhet innbyggere fra over 140 land. I bydel Alna har elleve prosent av innbyggerne bakgrunn som flytninger, tallet for Oslo i helhet er syv prosent og for hele landet tre prosent (Vestel & Eriksen, 2012, s. 26). Furuset har en høyere minoritetsandel enn andre områder i bydelen, og i løpet av de siste tiårene har minoritetsandelen blant innbyggerne økt. I det som tidligere het bydel Furuset var andelen ikke-vestlige innvandrere 15 prosent i 1993, og i 2001 var andelen 26 prosent (Svein Blom, 2002). I 2009 var andelen med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn på Furuset hele 52,9 prosent (Kiil, Jorde, Toftdahl & Selvig, 2009). I enkelte skoler er likevel minoritetsandelen betraktelig høyere enn i området som helhet.

Furuset består både av villastrøk og drabantby. I 2009 var det 3740 boliger i området, og rundt ti prosent av disse er eldre småhus (Oslo kommune/Bydel Alna, 2009). De resterende nitti prosentene består av rekkehus og blokkbebyggelse. Områdene som består av borettslag med rekkehus og blokker ble bygd ut i 1970-årene. Dette var et av de siste drabantbyområdene som ble utbygd i Oslo. På Gamle Furuset er det et stort område med eneboliger med en egen velforening. I området som gjerne kalles Gran eller Gransdalen er det i all hovedsak blokkbebyggelse. Da drabantbyene ble utbygd i etterkrigstiden var fremtidsoptimismen stor. Det skulle bygges boliger for folk flest, med tilgang til moderne bekvemmeligheter, med sentral beliggenhet og samtidig nærhet til naturen. Boligene var rimelige og ble raskt populære. Fra 1949 til 1980 økte innbyggertallet i Groruddalen med 97.200 personer, det vil si 572 prosent (Aalandslid, 2009, s.13). Innflytterne var stort sett arbeiderklassefamilier og tilflyttere fra andre deler av landet som søkte jobb i hovedstaden (Eriksen & Vestel, 2012, s. 17). Med sterk befolkningsvekst på svært kort tid og en arkitektur som gjør maksimal konsentrasjon av boliger mulig, ble områdene raskt arena for sosiale spenninger. Drabantbyene ble med mer assosiert med sosial nød, ungdomsproblemer, barn med lærevansker og kriminalitet. På 90-tallet ble andelen beboere med innvandrerbakgrunn tredoblet. Denne utvikling gjorde at de allerede stigmatiserende medieoppslagene fikk tilført en ny dimensjon, i form av etnisk konflikt og engstelse for ukjente kulturer og væremåter (Eriksen & Vestel, 2012, s. 18).

Groruddalen karakteriseres av svært store variasjoner i kulturell bakgrunn, etnisk tilhørighet, religion, klasse, aldersfordeling, mikrogeografisk plassering og botid (Eriksen & Vestel, 2012, s. 30). Furuset har en særstilling innenfor bydel Alna fordi det er her bydelens utfordringer er svært tydelige. Stedet er et av satsningsområdene innenfor Groruddalssatsningen ettersom levekårsutfordringene i området anses som spesielt store (Eriksen & Vestel, 2007, s. 27). Bydelene i Groruddalen skårer lavt på levekår i likhet med østkantbydelene generelt. Utdannings- og inntektsnivå er betydelig lavere enn ellers i byen, og forskjellene øker. Drabantbyene har også en høyere andel arbeidsledige og sosialmottakere enn i befolkningen generelt i Oslo, og det er bosatt en høyere andel voldssiktede personer i området (Nadim, 2008). I følge Vestel og Eriksen er problemene gjerne konsentrert rundt to akser; sosiale problemer (levetår, klasse, utdanning, arbeid, og kriminalitet med mer.) og økende andel innvandrerfamilier. Dette gjenspeiles i medias fremstilling av dalen. Samtidig har også bygningsmasse, infrastruktur og offentlige anlegg behov for opprustning.

Groruddalsatsingens tiltak har blitt iverksatt for å forbedre livskvaliteten for beboerne og omdømmet til drabantbyene.

Kjetil Sørli og Eli Havnen (2006) har undersøkt flyttermønstre i Groruddalen. De finner at Groruddalen har en stabil befolkning sammenliknet med resten av Oslo, men stabiliteten er imidlertid avtakende. Groruddalen har et ikke ubetydelig flyttetap av nordmenn og andre personer fra vestlige land i etableringsfasen, altså i alderen 25 til 35 år (Sørli & Havnen, 2006). Økt tilflytting til Groruddalen forklares med den økte tilflyttingen av ikke-vestlige innvandrere. Den høye minoritetsandelen i skolen trekkes ofte frem som en forklaring på at barnefamilier med vestlig bakgrunn flytter fra eller ikke flytter til området (Oslo Kommune/Bydel Alna, 2009).

Skolene som ligger i nærområdet er Gran skole, Furuset skole og Haugen skole. De siste årene har det vært en sterk økning i andelen minoritetsspråklige elever ved disse skolene. Skoleåret 2013/2014 har 91,2 prosent av elevene ved Furuset skole og 98,2 prosent av elevene ved Gran skole et annet morsmål enn norsk eller samisk (Oslo kommune/Utdanningsetaten, 2014). En kombinasjon av at ikke-vestlige innvandrerfamilier gjennomgående har noe flere barn enn majoritetsbefolkningen, og at majoritetsfamilier tenderer til å flytte fra området eller ta barna ut av nærskolen, gjør at andelen minoritetsspråklige elever ofte er høyere enn hva som er tilfellet i hele befolkningen (Svein Blom, 2002). Rekrutteringen til skolene skjer også etter geografiske prinsipper. Ettersom det har vært en høyere andel av etnisk norske i eneboligområdene på Furuset, hvor elevene hovedsakelig sogner til Furuset skole, har det også vært lokale forskjeller i andelen minoritetsspråklige elever ved skolene.

1.2 Bakgrunn for prosjektet

Det er to grunner til at jeg har valgt å studere Furuset. For det første har Furuset vært mye i media på grunn av kriminalitet og en voksende minoritetsandel. Medias fremstilling har til tider vært svært negativ (Oslo Kommune/Bydel Alna, 2009). Av den grunn ønsket jeg å studere hvilket syn folk som faktisk har vokst opp på Furuset har på stedet. Ettersom dette er et multietnisk boområde ønsket jeg å se nærmere på hvordan etnisk norske opplever stedets flerkulturalitet. Hvordan majoritetsnordmenn opplever å leve i slike miljøer har vært lite undersøkt i en norsk sammenheng. Jeg har valgt å studere en gruppe unge mennesker i

alderen 18-25 år, da de har mye kunnskap om stedet. De har også vært en del av et flerkulturelt miljø i oppveksten, spesielt i skolesammenheng. Informantene har også opplevd en betydelig vekst i minoritetsandelen i løpet av oppveksten, og jeg ønsker å studere hvordan de har opplevd denne endringen.

For det andre har jeg selv vokst opp i dette området, som gjør at jeg har en interesse for stedet. I samtale med andre fra Furuset har stedets utvikling ofte vært et tema som går igjen. Media skriver dessuten stadig om den ”hvite flukten fra Groruddalen” (se for eksempel DittOslo, 25.4.13). Jeg ønsket derfor å se nærmere på hvilke tanker unge etnisk norske som har vokst opp der har om Furuset som et fremtidig bosted. Ved å benytte livsfortellinger som metode ønsket jeg å skape en nyansert forståelse av informantenes syn på Furuset.

1.3 Forskningsspørsmål

Hovedproblemstillingen for studien er:

Hvilke fortellinger knyttes til oppvekst og fremtid blant unge etnisk norske som har vokst opp på Furuset, og på hvilken måte kan fortellingene ses i sammenheng med stedets flerkulturalitet?

Formålet med studien er å gi et innsyn i unge etnisk norskes fortellinger om å vokse opp på Furuset, og deres opplevelse av stedets flerkulturalitet. Hensikten er å kombinere fortellinger om livserfaringer og tanker om det å være etnisk norsk i en flerkulturell kontekst. Slik vil informantenes syn på det flerkulturelle komme til uttrykk gjennom deres egne opplevelser og erfaringer. Ved å bruke retrospektive intervjuer kan jeg se nærmere på hvordan informantene reflekterer over tidligere erfaringer og undersøke hvordan disse har formet deres holdninger.

Jeg vil utdype problemstillingen gjennom tre forskningsspørsmål:

Hvilke syn på stedet kommer til uttrykk gjennom informantenes oppvekstfortellinger? Har synet endret seg over tid?

Jeg er interessert i å se på hvilke ulike aspekter informantene vektlegger i sine fortellinger om barndom, ungdomstid og livet som unge voksne. Synet på stedet vil også uttrykkes gjennom møtet med andres syn på Furuset. Gjennom å studere informantenes livsfortellinger kan jeg også se nærmere på om de knytter ulike syn på stedet til ulike livsfaser.

Hvordan opplever informantene å være etnisk norske i et flerkulturelt miljø?

Å være etnisk norsk når man bor i Norge er stort sett ikke noe de fleste vanligvis forholder seg til. Dette kan få en sterkere betydning for identifisering når en befinner seg i flerkulturelt miljø. Informantene har vokst opp i et fleretnisk miljø, og etter hvert som minoritetsandelen på Furuset har økt har de opplevd å havne i en mindretallsposisjon som etnisk norske. Jeg ønsker å se nærmere på hvordan de opplever dette.

Ser informantene for seg en fremtid på Furuset?

Her vil jeg se nærmere på hvordan informantene ser på Furuset i dag, og hvordan de vurderer mulighetene for å bosette seg på Furuset når de selv skal etablere seg.

1.4 Mitt bidrag

I denne studien undersøker jeg altså hva som preger synet på Furuset blant unge voksne som selv har vokst opp der. Jeg ønsker å se hvilke beskrivelser av stedet de knytter til ulike tidsperioder i sitt liv. På denne måten håper jeg at jeg kan få frem et nyansert bilde av informantenes syn på Furuset. Jeg vil også se nærmere på hvordan deltakerne i studien forholder seg til andre menneskers syn på stedet og den offentlige mediediskursen som knyttes til Furuset og Groruddalen.

Formålet med denne studien er å tilføre ny kunnskap på dette feltet ved å studere den etniske majoritetsbefolkningen i en flerkulturell bydel i Oslo. Gjennom å bruke livsfortellinger som empirisk materiale ønsker jeg få informasjon om hvordan det å bo i et flerkulturelt miljø beskrives av mennesker som selv har personlige erfaring fra dette. Hensikten er å få dypere innsikt ved å oppdage, forstå og beskrive meninger som kommer frem i informantenes fortellinger. Vi vet lite om hvordan majoritetsnordmenn opplever å være i en mindretallsposisjon i Norge. Studien tar sikte på å undersøke hvordan det oppleves å være

norsk og tilhøre majoritetsbefolkningen, samtidig som en er i mindretall i en lokal kontekst. Temaet er også samfunnsmessig relevant når det gjelder integrering og mangfold. Integrering er en tosidig prosess, og det er derfor interessant å studere hvordan etnisk norske opplever det å vokse opp og bo i et flerkulturelt samfunn.

Ettersom jeg har tilnærmet meg feltet gjennom livsfortellinger vil jeg anvende narrativ analyse. Når man uttrykker seg gjennom livsfortellinger kjeder en sammen ulike opplevelser og erfaringer slik at de gir mening. Fortellingene skaper sammenheng i opplevelser og erfaringer som er adskilt i tid. Intensjon, handling og resultat knyttes sammen. Dette gjør at en gjennom et retrospektivt perspektiv kan forklare og fortolke menneskelige handlinger og følelser. Min tilnærming til temaet binder fortid, nåtid og fremtid sammen. Gjennom denne tredelte tilnærmingen til temaet kan jeg få et dypere innsyn i informantenes syn og erfaringer. Jeg synes at dette er en interessant tilnærming ettersom unge mennesker som har vokst opp i Groruddalen har mye kunnskap om stedet. Det er også betydningsfullt for et sted at en del av de som har vokst opp der ønsker å bli boende, ettersom dette skaper stabilitet og tilhørighet. Ved å unngå spørsmål som kun direkte går på holdninger til innvandrere, vil holdningene heller komme til uttrykk gjennom deres livsfortellinger. Da unngår jeg å bare plukke opp generelle holdninger, og kommer dypere inn i informantenes forståelse. Dette vil også gjøre det lettere å kunne åpne opp for historier om både konflikt og harmoni.

1.5 Begrepsavklaringer

Hva ulike personer legger i begreper som ”norsk” eller ”innvandrer” kan være uklart. Derfor er det viktig å presisere hvordan slike begreper brukes i denne studien. Informantene er valgt ut på bakgrunn av at de har etnisk norsk bakgrunn, hvor alle har to norskfødte foreldre. I lys av dette er det klart at etnisk bakgrunn er sentralt i mine analyser.

SSB definerer *innvandrere* som personer med to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Innvandrere har på et tidspunkt innvandret til Norge. Videre defineres *norskfødte med innvandrerforeldre* som personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet (SSB, 2014). Jeg har bare kunnskap om mine informaners bakgrunn. Jeg vet stort sett ikke om disse ”andre” som informantene forteller om er første, andre eller tredjegerasjons innvandrere. Ettersom mitt utvalg er basert på etnisk bakgrunn er det hensiktsmessig å gjøre et skille mellom etnisk

norske og ikke etnisk norske. De som ikke har etnisk norsk bakgrunn vil først og fremst betegnes som personer med minoritetsbakgrunn eller minoritetsnordmenn. Likevel er ikke nødvendigvis skillene mellom hvem informantene betrakter som ”norske” eller ”utenlandske” bare basert på etnisk bakgrunn og dette er et tema som kommer frem i analysene. Det har derfor vært viktig å tilpasse begrepsbruken til informantenes utsagn, slik at det kommer tydeligere frem hva ytringene handler om.

Begreper knyttet til flerkulturalitet vil bli brukt for å beskrive et miljø hvor det lever mennesker med flere ulike bakgrunner og kulturer sammen. I lys av at Furuset er et område med høy andel av mennesker med minoritetsbakgrunn vil stedet også betegnes som multietnisk eller fleretnisk. De to ulike områdene på Furuset vil bli betegnet som Gamle Furuset og Gransdalen. Gamle Furuset vil bli brukt for å omtale eneboligområdene og delvis rekkehusområdene på Furuset, inkludert boligområdene som ligger på oversiden av E6 mot marka. Gransdalen vil brukes for å omtale drabantbyområdene med blokkbebyggelse.

1.6 Gangen i oppgaven

I neste kapittel vil jeg presentere relevant teori og tidligere forskning som har lagt grunnlaget for analysen. I kapittel 3 vil jeg vise hvordan jeg har utført studien og diskutere de metodiske valgene jeg har tatt underveis. Jeg vil også diskutere min rolle og forholdet mellom meg og temaet jeg studerer.

Videre følger tre analysekapitler, inndelt etter tidsperspektiv. I kapittel 4 presenterer jeg informantenes barndomsfortellinger. Temaet i dette kapittelet er hvilke syn på stedet og miljøet som kommer til uttrykk gjennom fortellingene fra barndommen. I kapittel 5 ser jeg nærmere på informantenes fortellinger om ungdomstiden. Fokuset i dette kapittelet er hvordan informantene opplever å være etnisk norsk i mindretall, og hvordan etniske og kulturelle grenser skaper nærhet og avstand i ungdomsmiljøet. De to foregående kapitlene legger grunnlaget for å forstå hvilket syn informantene har på stedet i dag og hvilke tanker de har dannet seg om Furuset som et fremtidig bosted. Dette ser jeg nærmere på i kapittel 6. Kapittelet omhandler også hvordan informantene opplever å møte syn på stedet utenfra. I kapittel 7 oppsummeres studiens hovedfunn.

2 Tidligere forskning og teori

I dette kapittelet vil jeg presentere tidligere forskning og teoretiske perspektiver som er relevante for å belyse problemstillingene og studiens empiriske materiale. Jeg vil først og fremst ta for meg to tidligere studier av etniske majoriteter i fleretniske miljøer. Anders Vassenden (2007) har studert majoritetsnordmenns erfaringer med å bo i multietniske boområder. Maria Bäckman (2009) studerer hvordan ungdommer med svensk bakgrunn opplever å være i mindretall i en forstad utenfor Stockholm. Jeg vil først og fremst fokusere på disse to studiene fordi de ligger tett opp mot temaet i min oppgave.

Videre vil jeg presentere teorier knyttet til hvordan en kan definere og forstå 'sted'. Ettersom Furuset er rammen for oppgaven er forståelse av sted et viktig aspekt. Studien tar for seg hvordan informantene opplever å være etnisk norske i et flerkulturelt miljø. Dermed vil ideer om hvordan identitet skapes være en sentral tilnærming. Jeg anvender Michèle Lamonts (1992) teori om symbolske grensedragninger for å se nærmere på hvordan informantene trekker grenser og kategoriser omverdenen. Deretter presenterer jeg hvilke perspektiver på etnisitet og norskhet som legges til grunn i analysen av det empiriske materialet.

Til slutt vil jeg se nærmere på teorier om etnisk boligsegregering. Her vil Erving Goffmans (1963) forståelse av stigma være sentralt for å forklare hvordan informantene håndterer tilskrivning av status og identitet fra andre.

2.1 Etniske majoriteter i multietniske boområder

Det har vært mest vanlig å studere innvandrergupper og kulturelle minoriteter i migrasjons- og etnisitetsforskningen i Norge. Det har vært få studier av etnisk identitet og etniske grensedragninger blant majoritetsbefolkningen. Vassenden peker på at det er manglende forskning på den etniske majoriteten i flerkulturelle boområder (Vassenden, 2011, s.159). Noen studier har det likevel vært (se Vassenden 2007, Skilbrei 2003). Når majoritetsbefolkningen har blitt studert har det ofte vært gjennom statistiske undersøkelser av holdninger til innvandrere, eller studier av mer ytterliggående grupper som for eksempel høyreekstreme miljøer (se Fangen, 1999). Ofte fokuserer forskning om majoritets- og minoritetsrelasjoner kun på kulturelle og etniske minoriteter. Denne forskningen har dessuten

ofte vært problemorientert, med fokus på vold og gjengdannelser. Inger Lise Lien har for eksempel studert slike temaer i *Ære vold og kulturell endring i Oslo indre by* (2002). Det tverrfaglige perspektivet *whiteness studies* har vokst frem og blitt et stort forskningsfelt først og fremst i USA (Vassenden, 2011, s. 159). Motivet bak denne retningen er å utforske det som er "tatt for gitt", den hvite majoriteten, den umarkerte, men dominerende etniske gruppen. Det ser ut til å være en sterk tendens i sosiologien generelt, at man studerer det empirisk eksotiske, det "uvanlige" og det som gis politisk oppmerksomhet, og neglisjerer umarkerte sosiale identiteter, slik som "hvite" og "menn" (Vassenden, 2011, s. 159).

Alna-prosjektet er et tverrfaglig forskningsprosjekt som har løpt fra 2009-2013. De har utforsket hva som bidrar til integrasjon og tilhørighet, men også friksjon, i den fleretniske bydelen Alna. Forskingen har i all hovedsak funnet sted på Furuset. Hovedresultatene fra prosjektet er samlet i boka *Den globale drabantbyen* (Alghasi, Eide & Eriksen, 2012). Dette prosjektet har resultert i mye ny empiri på feltet jeg er interessert i, og skaper et bakteppe for min tilnærming til feltet. Noen av studiene som er knyttet til dette prosjektet vil bli trukket inn i analysekapitlene.

Som nevnt er en studie som tar opp majoritetsnordmenns opplevelse av å bo i flerkulturelle boområder Anders Vassendens doktoravhandling *Flerkulturelle forståelsesformer – en studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder* (2007). Studien hans dreier seg om majoritetsnordmenn i multietniske drabantbynabolag i Oslo og hvordan de opplever bostedets flerkulturalitet. Målet med studien var å øke innsikten i de forståelseshorisontene og meningsrammene som majoriteten tolker de fremmedes tilstedeværelse inn i, altså ens forståelser av andre og en selv (Vassenden, 2007, s. 3). Vassenden undersøker blant annet hvilke større fortolkningsrepertoarer majoritetsnordmenn anvender i etnisk hverdagsdiskurs, og i fortellinger om flerkulturalitet og etniske relasjoner. Han undersøker også hva som er bakgrunnen for at folk tar i bruk ulike argumenter og perspektiver i fremstillingen av det flerkulturelle. Sosial klasse, situasjonell situering og lokal kontekst kan være av betydning for disse meningsforskjellene. Han ser også nærmere på hvordan multietnisitet i boligområder kan ha betydning for tanker om flytting, og andre konsekvenser av flerkulturalitet og multikulturalisme (Vassenden, 2007, s. 15). Fortellingene om flerkulturalitet fortolkes ut fra to ulike innfallsvinkler, for det første handler de om stedlig erfaringsbasert kunnskap og mening. For det andre handler de om større meningsformasjoner knyttet til det flerkulturelle

samfunnet, som for eksempel integrering, kulturelle forskjeller og religion (Vassenden, 2007, s. 3).

Vassenden finner at det er stor variasjon i synspunkter, argumentasjon og fortellinger, selv innenfor et svært lite geografisk område. Synspunktene varierer blant annet med utdanningsnivå, yrke, inntekt, alder, kjønn og kontakt med minoriteter. Demografiske forskjeller, som hva slags boliger som er bygd, er av betydning for folks opplevelse av stedet. Det innvirker på i hvor stor grad stedet er differensiert etnisk og sosioøkonomisk. I følge Vassenden finnes det svært motstridende oppfatninger om flerkulturalitet, både når det kommer til verdsetting, ambivalens, kritikk og meningsforskjeller. Det som er svært påfallende er folks egne brytninger mellom verdsetting og kritikk, mellom grensedragninger og kosmopolitisme (Vassenden, 2007, s. 313). Han mener at man må snakke om multiple majoriteter ettersom majoritetsbefolkningen ikke kan betraktes som én størrelse på det flerkulturelle feltet. Det vil være fruktbart å skille analytisk mellom (1) de kulturelle repertoarene som består av samfunnsmessig delt kunnskap, det er de som gjør en i stand til å både trekke grenser og orientere seg mot kosmopolitisme, og (2) hvordan disse trekkes på og mobiliseres i praksis, eller ikke mobiliseres, eller tvert imot imøtegås (Vassenden, 2007, s. 323). Gjennom en slik tilnærming vil man få et dypere innsyn i majoritetsbefolkningens meningsdannelse når det kommer til flerkulturalitet.

Maria Bäckman har studert lignende temaer som min studie tar opp i en multietnisk forstad i Sverige, som presenteres i boka *Miljonssvennar* (2009). En miljonsvenne kan forstås som en svensk person oppvokst i et ”miljonprogramsområde”, altså en person med etnisk svensk bakgrunn med tilhørighet i den mangeetniske forstaden. Bäckman undersøker hva det betyr å være svensk, men allikevel vokse opp som minoritet i Sverige. Et gjennomgående bilde er at de som vokser opp i et slikt område ikke kjenner seg igjen i beskrivelsene av stedet og folkene som bor der som presenteres i media. For svensker i disse områdene har dessuten svenskhet kommet i en underlegen posisjon.

Materialet bygger på et langvarig feltarbeid ved en gymnasieskole sør for Stockholm. Skolen ligger i en sosial og etnisk heterogen forstad, og hva som i mange sammenhenger kalles for et neglisjert område. Individene som står i fokus i studien er først og fremst unge kvinner av svensk eller skandinavisk herkomst, med arbeider- eller lavere middelklassebakgrunn,

boende i et par av Stockholms søndre forsteder. Hun følger først og fremst tre jenter og forteller deres historier.

Det viser seg at det innebærer noe spesielt å være tenåring med svensk identitet og leve i et forstadsmiljø der svensker bare er en etnisk minoritet blant andre (Bäckman, 2009, s. 18). Det som gjør tilværelsen komplisert er at denne minoriteten på avgjørende vis skiller seg fra de øvrige i bostedsområdet. Mest åpenbart er at man som svensk tilhører landets majoritet, som innebærer at man på det lokale planet ofte opplever seg som mistenkeliggjort og satt spørsmål ved. Svenske gutter blir ofte sett på som kjedelige og slappe, mens svenske jenter ofte blir sett på som løsslupne. Til sammen skaper dette en situasjon som krever ulike strategier for unngå å trekke til seg uønsket oppmerksomhet (Bäckman, 2009, s.18).

Bäckman vektlegger at det er viktig for hennes fremstilling å betone at maktordninger som kjønn, klasse og rase ikke opptrer isolert, men sammenflettet med hverandre. Vårt handlingsrom som individer er påvirket av at flere maktordninger overlapper og forsterker hverandre. Hun utforsker hvordan et antall ungdommer i "Bergby" beskriver og diskuterer svenskhet på bakgrunn av et mangfoldig fond av kollektive meningsskapende ideer.

Ungdommene er opptatt av etnisitet, og setter dette i sammenheng med hvem man er, som en del av ens identitet. Hva handler svenskheten om når den ikke lenger har rollen som selvsagt normalitet? Bäckman mener den ofte handlet om språk, økonomi, boform, tilknytning til svenske tradisjoner og kultur (ofte sett i sammenheng med alkohol, seksualitet og bristende familiefølelse). Dette kan beskrives som en svenskhet som også svensker kan ta avstand fra (Bäckman, 2009, s. 27-28).

De tre jentene Bäckman følger tar avstand fra det stereotype bildet av drabantbyen. De er opptatt av at det er mange forskjellige mennesker som bor i området, at det finnes grøntområder og fin natur, at det ikke bare fattigdom, men også attraktive boligområder, og at innvandrere ikke kan beskrives som en egenartet kategori. Men ofte beskrives barndommen som mer konfliktfri enn tenårene. Som ungdommer blir de mer klar over sosiale og etniske skiller mellom folk som bor i området. De blir også mer klar over andres holdninger og forestillinger. Slik skapes også forståelse av deres egen plassering i forstaden. Gjennom det å være svensk får de kjenne på at de egentlig ikke helt hører hjemme der. Jentene Bäckman følger forteller varmt og kjært om barndommen. De forteller om kontakt med naturen og gode naboskap, men ettersom de har blitt eldre har det oppdaget flere negative sider knyttet

til stedet. Først og fremst opplever de en spesiell utsatthet når det kommer til kjønn, seksualitet og etnisitet. (Bäckman, 2009, s. 61). Ved å bruke livsfortellinger vil jeg se nærmere på hvordan informantene beskriver stedet og miljøet når de forteller om ulike livsfaser.

Forstaden betegnes ofte som et farlig sted av de som kommer utenfra. Ungdommene veksler mellom på den ene siden å ville formidle hvor farlig det kan være i forstaden, og på den andre siden fortelle latterliggjørende historier om de utenforstående ubegrunnede redsel (Bäckman, 2009, s. 65). Ungdommene generaliserer også rundt innerstadsungdommer og andre svensker, og dette kan ses som en motidentifikasjon (Bäckman, 2009, s. 77). De andre svenskene representerer på en måte alt de selv ikke er: de er fordomsfulle, rasistiske, bortskjemte og dårlig forankret i virkeligheten. Disse blir forstedenes geografiske ”andre”. Informantene forsøker å imøtegå dette ved å anse sine erfaringer som en fremtidig ressurs. Lærdommen de har fra å vokse opp med mennesker fra mange forskjellige land kan senere komme til nytte. Jeg vil også se nærmere på hvordan informantene i denne studien forteller om å møte andres syn på stedet.

2.2 Teorier om sted

Sted eller plass handler om geografi. Men allikevel er det vanskelig å presisere akkurat hva det betyr. ”Place is everywhere” påpeker Tim Cresswell (2004). Sted kan være så mangt. Som nevnt over kan Furuset være et sted, men på Furuset finnes også mange ulike steder. Slik som huset en bor i, senteret eller fotballbanen. Mens rom (space) er et mer udefinert begrep, kan en si at rom blir et sted når noen gir rommet en mening (Cresswell, 2004, s. 2). For informantene vil Furuset, Groruddalen og Oslo være steder som betyr noe for dem. Hvilken mening de gir de gir Furuset vil være viktig i mine analyser.

Den politiske geografen John Agnew har utpekt tre fundamentale aspekter om hvordan et sted utgjør en meningsfull lokasjon. Disse er; ”location”, ”locale” og ”sense of place” (Agnew, 1987). For det første er altså et sted lokalisert, de innehar en lokasjon. Furuset befinner seg for eksempel nordøst i Oslo, i Alna bydel. Hvor et sted befinner seg kan gi oss ulike forventninger til hvordan dette stedet er og hva som befinner seg der. Med ”locale” mener Agnew den materialistiske settingen for sosiale relasjoner. Altså den aktuelle formen på stedet hvor folk utretter sine liv som individer (Cresswell, 2004, s. 7). Steder består av

materialistiske omgivelser slik som trær, bygninger, veier. Et sted har også et forhold til menneskene som bor og lever der for å kunne produsere og konsumere mening. Med 'a sense of place' mener Agnew de subjektive og emosjonelle tilknytningene folk har til stedet. Vi har ofte en 'følelse av sted' knyttet til området hvor vi bor, eller hvor vi bodde da vi var barn (Cresswell, 2004, s. 7).

Når man flytter inn i en ny leilighet vil en ønske å gjøre rommet man har tilgjengelig til sitt sted. En setter inn sine egne møbler, henger opp personlige bilder og gjør det til sitt eget (Cresswell, 2004, s. 2). Slik er det også med steder man bor, og kanskje spesielt stedet en har vokst opp. Stedet blir til ens eget sted, og stedet blir en del av en selv og ens livsfortelling. I mine intervjuer presenterer informantene ulike fortellinger om stedet de har vokst opp. Furuset presenteres ikke bare som et sted i disse fortellingene, men som deres sted.

Bäckmann benytter seg også av et tredelt plassbegrep når hun undersøker majoritetssvenskers opplevelser av å bo i et flerkulturelt miljø. Hun fremholder at plasser alltid er i endring, de skapes kontinuerlig, på samme måte som menneskers identitetsdannelse alltid foregår innenfor et rom. Å være noen er også å være noe og noensteds. Det tredelte plassbegrepet går ut på å 1) knytte stedsbegrepet til de romslige muligheter og begrensninger som den fysiske plassen innehar, 2) knytte sted til de forestillinger og representasjoner som knyttes til et bestemt område og 3) forstå stedsbegrepet gjennom individenes oppfatning og erfaring av stedet (Bäckman, 2009, s. 50).

Bäckman knytter stedsbegrepet videre til de romslige muligheter og begrensninger som den fysiske plassen innehar. Hus, blokker, butikker, infrastruktur, grøntarealer og idrettstilbud er eksempler på elementer som inngår i et slikt fysisk stedsbegrep. Menneskene som befinner seg i dette fysiske miljøet vil også inngå i dette fysiske begrepet. Jeg vil undersøke informantenes beskrivelser av stedets romslige muligheter og begrensninger. Hva er det de liker ved stedet de har vokst opp, og hva er det de liker mindre? Hvilke verdier informantene vektlegger vil påvirke hvordan de beskriver stedet.

Jeg vil se nærmere på hvilke forestillinger og representasjoner som knyttes til området, og hvordan informantene forholder seg til ulike forestillinger om stedet. Ulike oppfatninger som finnes om et sted vil innvirke på menneskene som bor der, men også hvordan de fremstiller stedet for andre. Fordelen med dette synet er at det hjelper oss til å se hvordan steder skapes

gjennom sosiale og kollektive prosesser. Det er altså viktig å være oppmerksom på og løfte frem de subjektive og emosjonelle vurderingene individene selv kobler til et sted. Den tredje måten Bäckman forstår stedsbegrepet på er gjennom individenes oppfatning og erfaring av stedet. Hun viser hvordan informantene hennes forsøkte å formidle en opplevelse av det å kjenne seg "hjemme", dette er også sentralt hos flere av mine informanter. Jeg vil se nærmere på informantenes egne erfaringer og opplevelse av stedet.

2.3 Identitet og grensedragning

I følge Richard Jenkins (2004) er identitet vår forståelse av hvem vi er og hvem andre mennesker er, og andre menneskers forståelse av dem selv og deres forståelse av andre mennesker (inkludert oss selv). Jenkins ser identiteten som iboende sosial. Gjennom å identifisere oss selv og andre skaper vi mening. Meningsskapelsen involverer alltid interaksjon (Jenkins, 2004, s. 4). Identitet vil være viktig for hvordan mine informanter forhandler og identifiserer ulike identiteter i et multietnisk miljø. Ens identitet er ikke gitt, men skapes i rommet mellom ens egen definisjon av selvet og en ytre definisjon som blir gitt oss av andre (Jenkins, 2004, s. 5). Egen forståelse av identitet samsvarer ikke alltid med identiteten en blir tilskrevet av andre. Dette kan i så fall kunne skape konflikt. Jenkins mener at det er umulig å forestille seg en verden hvor det ikke er forestillinger om hvem som er hvem, eller hvem vi selv er. I min studie vil dannelsen av grenser være sentral for å skape egen identitet og tilskrive andre identitet.

Det å forske på grenser har hatt en viktig rolle i flere ulike retninger av samfunnsvitenskapene. For eksempel har grenser vært av betydning for forskning om sosial og kollektiv identitet, kulturell kapital, innvandring og gruppeposisjoneringer knyttet til rase og etnisitet (Lamont & Molnár, 2002, s. 167). Det er en lang tradisjon for å studere sosiale og symbolske grenser innen samfunnsvitenskapene. Durkheim definerte kontrasten mellom det hellige og det verdslige, mens Marx var opptatt av skillet mellom proletariatet og kapitalistklassen. Webers analyser av etnisitet og statusgrupper har fortsatt innflytelse (Lamont & Molnár, 2002, s. 167-168).

Ved å bruke symbolsk grenseteori, kan vi analysere de strategiene folk bruker for å lage distinksjoner mellom seg selv og andre, eller mellom ulike grupper av mennesker.

Meninger en knytter til sin egen praksis og handlinger legger grunnlaget for å skape ulike grenser. Ved å studere symbolske grenser kan vi få et innsyn i hvordan folk bruker sine fortolkninger til å skape grenser. Vi kan også studere hvordan ulike grenser er forbundet med hverandre, men også hvordan de er forbundet med andre kategoriseringer som kjønn eller etnisitet.

Michèlle Lamont og Virág Molnár fremholder at det kan være fruktbart å skille mellom symbolske og sosiale grenser. Symbolske grenser er konseptuelle distinksjoner skapt av sosiale aktører for å kategorisere objekter, mennesker, praksiser og dessuten tid og sted (Lamont & Molnár, 2002, s. 168). Grupper og individer kjemper om og kommer til enighet over disse definisjonene av virkeligheten. Ved å undersøke de symbolske grensene kan vi få innblikk i disse dynamiske dimensjonene av sosiale relasjonene. Symbolske grenser deler mennesker inn i grupper og generere følelser av likhet og gruppetilhørighet. Gjennom grensene som defineres og skapes kan folk opparbeide seg status og monopolisere ressurser (Lamont & Molnár, 2002, s. 168).

Sosiale grenser er objektifiserte former av sosial ulikhet som bunner i ulik tilgang og ulik distribuering av ressurser (materielle og ikke-materielle) og sosiale muligheter. Individer trekker ikke kun grenser basert på deres egne erfaringer, de låner fra generelle kulturelle repertoarer som de får tilgang til gjennom samfunnet de lever i. De baserer seg på generelle definisjoner av hva som har verdi (Lamont, 1992, s. 7). Dersom det er vid enighet om de symbolske grensene kan de få en ”tvingende” karakter, som en regel, og skape mønstre for sosial interaksjon på viktige måter (Lamont & Molnár, 2002, s. 168). Kun da kan de symbolske grensene bli sosiale grenser, altså identifiserbare mønstre av sosial ekskludering, klasser eller segregasjon på bakgrunn etnisitet.

Bourdieu (1995) ser hovedsakelig på grenser som har med kulturell praksis og sosial posisjonering å gjøre. Lamont mener at dette er en for smal definisjon av grensearbeid (boundary-work), og utvider konseptet til å også handle om identitet (Lamont & Molnár, 2002, s. 173). Hun mener at det finnes flere former for grenser enn bare de kulturelle. I sin studie av fransk og amerikansk øvre middelklasse viser hun viktigheten av moralske grenser, og påpeker at ikke alle typer grensedragninger dreier seg om å skape et hierarki slik som Bourdieu hevder. Lamont mener også at moralsk status kan være en verdi i seg selv, og ikke bare et middel for å forbedre sin sosial posisjon slik som Bourdieu fremstiller det.

Michèle Lamonts teori om symbolsk grensedragning handler om hvordan mennesker konstruerer grenser som inkluderer og definerer noen folk, grupper og ting, mens en ekskluderer andre (Lamont, 2001). Disse distinksjonene kan uttrykkes gjennom normative grenser, kulturelle holdninger og praksiser, og mer generelt gjennom mønstre av hva folk liker og ikke liker. Disse prosessene utspiller seg på individnivå, men kan føre til aggregerte prosesser som fører til mønstre av ulikhet på makronivå. Dermed har disse symbolske grensedragningene en betydning for dannelse av ulikhet og utøvelse av makt (Lamont, 2001).

Det å trekke symbolske grenser, mellom for eksempel 'oss' og 'dem' eller 'deg' og 'meg', inngår i et identitetsskapende arbeid. Vi skaper vår identitet gjennom å sammenligne oss med andre, og å trekke kontraster til noe vi ikke er. Lamont skiller mellom tre versjoner av symbolsk grensedragning; moralske grenser, sosioøkonomiske grenser og kulturelle grenser. Furseth bemerker også at religiøse grensedragninger også bør vektlegges i større grad enn hva Lamont gjør (Furseth, 2014).

Symbolske grensedragninger anvendes i analysene for å forklare hvordan informantene forstår stedet de bor og folkene som bor der. Jeg kan for eksempel se på hvordan informantene trekker veksler på ulike deler av kulturinnholdet i forskjellige kategorier. Grensedragning kan brukes til å skille mellom ulike grupper av mennesker, kulturer eller etnisiteter, eller hva som er gode og dårlige steder å bo. Å trekke grenser er også sentralt for hvordan informantene skiller mellom hvem som anses som norske, og hvem som ikke er norske. Grensedragningen vil fungere som etablering av et fellesskap, og dette impliserer også at noen blir holdt utenfor. Inkludering og ekskludering er gjensidig avhengige prosesser, og på denne måten kan symbolsk grensedragning føre med seg ulikhet. Symbolske grenser fører ikke direkte til eksklusjon, men må ses på som en nødvendig, men utilstrekkelig, forutsetning for dannelse av ulikhet (Lamont, 1992, s. 6).

2.4 Etnisitet

Hva er etnisitet?

I denne studien studerer jeg etnisk norskes oppvekst på Furuset. Etnisitet er altså et viktig tema i oppgaven. Etnisitet kan være et uklart begrep som gjerne tillegges ulike betydninger. Thomas Hylland Eriksen og Torunn Arntsen Sørheim definerer etnisitet som opplevde kulturforskjeller som gjøres relevante (trekkes inn) i samhandling (2006, s. 52). De presiserer at etnisitet handler om opplevde kulturforskjeller. Dette innebærer at etnisitet ikke handler om objektive, men om subjektive forskjeller – forskjeller hvis eksistens folk er overbevist om (Eriksen & Sørheim, 2006, s. 53). Det er ikke lett å avgrense hva som faller innenfor begrepet etnisitet og ikke. Dette er fordi det dreier seg om subjektivt opplevde forskjeller som gjøres relevante i samhandling. Meningsinnholdet i begrepet vil variere i ulike kontekster og relasjoner, og også over tid. Begrepene kultur, identitet og etnisitet står i et nært forhold til hverandre (Norges offentlige utredninger (NOU), 2002). Kultur brukes ofte i tilknytning til at mennesker som tilhører en nærmere avgrenset gruppe har visse felles kjennetegn. Det kan for eksempel være språk, religion eller moralnormer, som andre grupper ikke har, eller ikke har i samme grad. Identitetsbegrepet uttrykker også slike felles kjennetegn. Når gruppetilhørigheten blir tilstrekkelig sterk, vil den enkeltes identitet være knyttet til gruppens felles kjennetegn og kultur. Etnisitet er knyttet til tilsvarende variabler som kultur- og identitetsbegrepene, men betegner i tillegg relasjonene mellom ulike grupper og identiteter (NOU, 2002). Etnisitetsbegrepet er komplekst og sammensatt og inkluderer både kulturell, religiøs og språklig tilhørighet, og ytre kjennetegn som "rase" eller hudfarge.

Grenser anses som et viktig aspekt ved etnisitet. Fredric Barth påpeker at grensene er flytende og relative, og de defineres relasjonelt i forhold til hvem man interagerer med (Barth, 1969). For å skape og opprettholde grenser og gruppetilhørighet må det finnes en enighet om at det er noe som gjør en gruppe mennesker like, mens de samtidig er forskjellige fra en annen gruppe. Hvis medlemmene av to folkegrupper anser seg som kulturelt forskjellige, er grunnlaget til stede for en etnisk relasjon (Eriksen & Sørheim, 2007, s. 54). Eriksen (2007) påpeker at tydelige etniske grenser kan finnes uten at det er stor kulturell variasjon, mens en også kan finne kulturelle forskjeller uten etniske grenser. Det er forestillingen om at slike forskjeller eksisterer og er viktige som skaper gruppeidentitet, kulturforskjellene i seg selv er ikke avgjørende. Det er grensene som skaper etnisitet. Etnisiteten er altså noe som finnes mellom grupper og ikke inni dem (Eriksen & Sørheim, 2006, s. 55). Eriksen og Sørheim

mener at å tenke seg kun én etnisk gruppe i isolasjon blir som å tenke seg lyden av én klappende hånd, det vil si en absurditet. Å være etnisk norsk i Norge dersom man kun er omgitt av andre nordmenn vil ikke gi noen mening. Det er i møte med andre at grensene blir relevante. I så måte er etnisitet viktig for mine informanter fordi de har vokst opp i et multietnisk miljø.

Eriksen fremhever også betydninger av grenser i forhold til identitet. Identitet både skiller og forener. Når man skaper et felleskap, et "vi", trekker en grenser. For at noen skal være innenfor, må noen også være utenfor (Eriksen, 2007, s. 40). Hvor grenser trekkes og hvem som betegnes som "vi" og "de andre" vil være situasjon- og kontekstavhengig. For å få til en sterk vi-følelse er det nødvendig å se mer eller mindre bort fra interne forskjeller og likheter som krysser grensene, mens man samtidig fokuserer på utvalgte forskjeller – fiktive eller reelle – som skiller "oss" fra "de andre". Å være etnisk norsk i Norge har en helt annen betydning for mine informanter enn det har for en som vokser opp i et etnisk homogent miljø i en liten bygd i Norge. Etterhvert som minoritetsandelen på Furuset har økt har også informantene havnet i en minoritetsposisjon som etnisk norske, spesielt i miljøet på skolen hvor minoritetsandelen er høyere enn i flere av nabolagene. Dette kan bidra til å forsterke betydningen av etniske grenser internt på Furuset. Vassenden mener at en slik minoritetsposisjon strider mot selve majoritetserfaringen og etnisk identitet (Vassenden, 2007, s. 188). Dette kan gjøre at etnisitet blir viktigere for informantenes identifisering. Bäckmann finner at de etniske skillelinjene ikke er så klare som hun trodde, de er elastiske og kontekstavhengige, men også tydelige eller underkommuniserte andre ganger. Nasjonalitet, hjemland og hvor en kommer fra tar stor plass i skolen og mellom elevene (Bäckman, 2009, s. 86). På grunn av så mange ulike nasjonaliteter og kulturelle bakgrunner kan det oppstå en usikkerhet rundt hvem folk er, derfor blir det å fremholde sin etniske bakgrunn viktig (Bäckman, 2009, s. 89-90). Det er viktig "å vite hvor en kommer i fra. I relasjon til andre i flerkulturelle miljøer blir de etniske grenser viktig for å identifisere seg selv og andre.

Marianne Gullestad (2002) mener at likehetstankegangen står sterk i Norge og de andre nordiske landene, og at nordmenn generelt er opptatt av å føle at en "passer sammen". Hun mener likhetslogikken i hovedsak går ut på at personer i mange uformelle sammenhenger må oppfatte seg som like for å føle seg som like verdige. For å få sine ønskede identiteter og selvbilder bekreftet, har ethvert menneske behov for andre mennesker som er i stand til og er villige til å støtte dem (Gullestad, 2002, s. 83). I følge Gullestads likhetslogikk er de relevante

og kvalifiserte støttespillerne vanligvis andre mennesker som anses som like. Hun fremhever at likeverd forstått som likhet ikke nødvendigvis er observerbar likhet, men det er en slags stil som fremhever det som oppfattes som likt. Gullestad kaller dette for 'forestilt likhet' (imagined sameness). For mine informanter er etnisitet og kulturell bakgrunn viktig for å identifisere likhet og ulikhet. Dersom forskjellene blir for store kan dette skape avstand mellom ulike grupper av mennesker – de etniske grensene gjøres dermed relevante. Likheten knyttes likevel ikke bare til etniske og kulturelle grenser. Informantene kan også trekke grenser på bakgrunn av sosioøkonomisk bakgrunn og status. Dersom informantene er opptatt av likhet og føle at en "passer sammen" med de rundt seg kan dette ha betydning for deres vektlegging av etniske og kulturelle grenser.

Norskhet

Videre vil jeg utdype hvilke perspektiver på norskhet som anvendes for å forstå det empiriske materialet. I artikkelen "*Untangling the different components of Norwegianness*" (2010) skriver Vassenden om det oversette behovet i sosiologien for analytisk oppsplitting av forestillinger om norskhet. Han tar utgangspunkt i et analytisk rammeverk som identifiserer multiple diskursive opposisjoner når det kommer til norskhet: (i) etniske grenser og kategorier, (ii) hvithet/ikke-hvithet, (iii) kulturell mening ("the cultural stuff" hos Barth) og (iv) statsborgerskap. Norskheten kan slik studeres som et diskursivt rom av overlappende, noen ganger gjensidig motstridende opposisjoner (Vassenden, 2011, s. 157).

I artikkelen "*Hvorfor en sosiologi om norskhet må holde norskheter fra hverandre*" (2011) videreutvikler Vassenden rammeverket ved at han skisseres underposisjoner av (iii) "the cultural stuff". Analysene i artiklene er basert på to kvalitative studier; den ene handler om majoritetsnordmenn i multietniske boligområder, og den andre om religion blant unge på Grønland i Oslo indre øst. I begge studiene stod forestillinger om norskhet sentralt.

Betydningen av nasjonal identitet er under endring i Europa. Et ikke-etnisk begrep om nasjoner må erstatte tradisjonelle etniske defineringer. Ole Bull erklærte at han var "norsk nordmann fra Norge". Dette er en pleonasme, et retorisk virkemiddel hvor man fremhever noe gjennom en intensjonal overdrivelse (Vassenden, 2011, s. 156). "Norsk nordmann fra Norge" er ikke lenger like opplagt en pleonasme i dag som de var før i tiden. I dag er dette et uttrykk som roper etter å bli plukket fra hverandre. For å få tak i hva folk faktisk snakker om når de bruker ord som "norsk" og "nordmenn", må man ha klart for seg hvilke aspekter ved

norskhet en spesifikk fremstilling eller ytring er rettet mot. Norskheten må dekomponeres analytisk – den må splittes opp (Vassenden, 2011, s. 157). Jeg vil se nærmere på hvilken mening informantene knytter til begreper som beskriver norskhet og ikke-norskhet.

I artikkelen fra 2011 videreutvikler Vassenden rammeverket for kulturell mening ("the cultural stuff"). Fredrik Barths (1969) distinksjon mellom "the ethnic boundary" og "the cultural stuff" er viktig her. Det er av avgjørende betydning hos Barth at etniske grenser og kategorier er mer standhaftige enn det kulturer er. Selv om et samfunn er under enorm kulturell endring kan etniske grenser vedvare. Vassenden mener at hybriditetsteori ikke tar hensyn til Barths distinksjon. I hybriditetsteori er sammensmelting og nydannelse sentralt. Inspirert av poststrukturalisme og globaliseringen av verden gjenspeiler denne type teori en konstruksjonistisk identitetsforståelse. De som har forsket på minoritetsnordmenns selvidentifisering som "norske" eller "ikke-norske", som (a) noe man trer inn og ut av (skiftende identiteter) og eller (b) forskjelligartede livsstrategier, har ikke forholdt seg til Barths distinksjon (Vassenden, 2011, s. 162). På dette feltet synes skillet mellom etniske grenser og den kulturelle meningen ofte å forsvinne fra analysene.

Katrine Fangen og Brit Lynnebakke (2011) har undersøkt innvandrerungdoms oppfatninger om norskhet. De mener at norskhet ikke kan betraktes som en avgrenset og forhånds-gitt enhet. I stedet ser de på norskhet som noe man i større eller mindre grad kan assosiere seg (eller andre) med. Deres studie støtter også opp om at etniske grenser er mer standhaftige enn de kulturelle. De mener at en kulturell definisjon av norskhet som tar utgangspunkt i kulturell praksis vil innebære at man kan ha ulike grader av norskhet; man kan være litt, ganske eller veldig norsk (Fangen & Lynnebakke, 2011, s. 143). Motsatt vil en enten være norsk eller ikke norsk dersom norskhet defineres på bakgrunn av opphav; man er enten "norsk" eller "utlending". De finner at deres informanter gir uttrykk for at en kan være mer eller mindre norsk avhengig av ens kulturelle praksis, men de sidestiller det å være "helt norsk" med å være etnisk norsk.

Vassenden mener at det er betydningsfullt at ordet norsk vil kunne peke mot forskjellige aspekter i ulike situasjoner og i ulike kontekster. Uten et klart analytisk begrep kan informantenes identifikasjonsformer fremstå som skiftende, flytende og tøyelige, som om de inntar en etnisk "mellomposisjon". For å tolke ulike utsagn og forstå hva informantene egentlig mener når de bruker begreper som omhandler norskhet må man analytisk bryte ned

ulike betydninger av begrepet (Vassenden, 2011, s. 168). Dette er en viktig analytisk tilnærming som ofte neglisjeres. Det vil være viktig å holde de ulike betydningen av norskhet fra hverandre når jeg analyserer informantenes utsagn. Slik vil jeg kunne skape forståelse rundt hva deres fortellinger handler om.

2.5 Etnisk boligsegregering

Her vil jeg se nærmere på hvilke prosesser som kan skape etnisk boligsegregering. Dette vil være relevant for å forstå hvordan informantene fremstiller slike prosesser, og hvordan de vurderer Furuset som et fremtidig bosted.

Oslo kan sies å tendere til å være etnisk boligsegregert. I USA knyttes ofte etnisk begrunnede flytteprosesser til begreper som "white flight" og "white avoidance". Begrepet beskriver fenomenet at "hvite" flytter fra områder som afrikanske amerikanere, "svarte", flytter til (Vassenden, 2007, s. 176). Begrepet brukes også til å beskrive en spesifikk historisk prosess i følge Vassenden. Da forstedene oppblomstret i etterkrigstiden flyttet de "hvite" ut fra bykjernene i nordstatenes industristorbyer. "Svarte" tilflyttere som kom fra landsbygda flyttet deretter inn (Vassenden, 2007, s. 176). Det skjedde altså en etnisk utskiftning i disse områdene. "White flight" anses som å være en viktig årsak til de høye nivåene av etnisk og rasebasert segregering i USA (Crowder, 2000, s. 224). Begrepet "white avoidance" omhandler hvordan "hvite" unngår å flytte til spesifikke områder. Frey peker på at unngåelse av visse områder kan være en vel så viktig årsak (Frey, 1979). Selv om prosessene for flukt og unngåelse er ulike, er konsekvensene det samme – nemlig etnisk bostedssegregering.

I følge Vassenden (2007) knyttes fortellingene om flytting ut av området til skole, og dette foregår både i innvandrerrette områder og andre steder som deler skolekrets med disse. Andre har flyttet på grunn av negative erfaringer de har gjort seg, på grunn av et belastet ungdomsmiljø og vold, og andre fordi de føler seg som en minoritet (Vassenden, 2007, s. 207). Vassenden mener at det er tendenser til "white flight" og "white avoidance", men at han ikke kan bekrefte om dette for eksempel er et resultat av hva Thomas Schelling kaller "vippepunktet".

Schellings teori om "the tipping point" er en spesifikk teori innen etnisk flytteteori. Vippepunktet er et kritisk punkt for når dominansen innen et geografisk område vipper fra en

etnisk gruppe til en annen. Når et betydningsfullt antall fra en gitt minoritet flytter inn i et nabolag kan dette føre til en kumulativ prosess hvor flere fra denne minoriteten vil flytte til området, samtidig som tidligere beboere begynner å flytte ut (Schelling, 1971, s. 181). Vippingen skyldes etniske gruppers motstridende preferanser når det gjelder etnisk sammensetning i et nabolag (Vassenden, 2007, s. 170). Schelling forsøker å vise hvordan individuelle bostedsvalg på mikronivå kan produsere aggregerte mønstre av etnisk segregasjon på makronivå. Teorier om ”hvit flukt” kommer som sagt ofte fra USA, hvor en ofte finner sterk segregasjon mellom svarte og hvite i storbyer. Vassenden mener at denne type teori ikke har særlig mye relevans i Norge, ettersom segregasjonsnivået er mye høyere og fordi konsekvensene av segregasjon er mye sterkere i USA enn her til lands. Dette mener jeg at kan diskuteres. Statistikken som jeg presenterte innledningsvis i oppgaven viser at Oslo også er en relativt etnisk segregert by. Vassenden peker på at årsakene til etnisk utskiftning som har ført til at det har blitt færre majoritetsnordmenn i drabantbyene er svært sammensatte, og ikke handler utelukkende om ”hvit flukt”. Vestel og Eriksen (2012) mener derimot at tendensen til ”white flight” er tydelig i Alna. Etnisk norske flytter ut av bydelen, og den blir gradvis mer dominert av minoriteter. De legger også vekt på at forklaringene knyttet til denne type flytting aldri er ukontroversielle og sjelden enkle, men de mener at fenomenet åpenbart har sammenheng med en opplevelse av fremmedhet når minoritetsandelen kommer over en viss terskelverdi (Eriksen & Vestel, 2012, s. 26).

I følge Vassenden vil det være mer fruktbart å anvende et mer generelt teoretisk utgangspunkt for å forklare etnisk bokonsentrasjon. Han viser til Svein Bloms (2002) tredelte tilnærming for å forklare fenomenet. Bloms anvender økonomiske, kulturelle og institusjonelle forklaringer. Økonomiske teorier forklarer fenomenet med klasse, segregasjon avhenger av ulike gruppers sosioøkonomiske ressurser. Kulturelle forklaringer tar utgangspunkt i frivillig etnisk klyngedannelse. Et ønske om å bo sammen med folk fra samme gruppe fører til selvsegregering. Institusjonelle forklaringer handler om etnisk diskriminering og administrativ styring. Forklaringene på etnisk bostedsegregering er altså sammensatte, og det er uenighet om det faktisk foregår ”hvit flukt” eller ikke. Jeg vil se nærmere på hvordan slike prosesser uttrykkes i informantenes fortellinger.

2.6 Stigma

Stigma er aktuelt i flere ulike sammenhenger i oppgaven. På en side kan informantene selv oppleve å bli stigmatisert av andre med minoritetsbakgrunn fordi de er etnisk norske.

Informantene kan også stigmatisere minoritetsbefolkningen. Dersom et sted har lav status og er dårlig ansett kan det knyttes hva Löic Wacquant (1993) kaller et territorielt stigma til området. Territorielt stigma er også aktuelt på den måten at Furuset har blitt fremstilt på en negativ måte i media (Oslo Kommune/Bydel Alna, 2009). Stedets dårlige rykte kan ”farge” av på menneskene som kommer derifra.

Stigma består i følge Erving Goffman (1963) av en relasjon mellom en egenskap og en stereotyp klassifisering av mennesker. Stigma betegner en egenskap som ikke blir vel ansett og som i relasjon til andre stempler bæreren av denne egenskapen. Hva som betegnes som et stigma er relasjonelt og det er kontekstavhengig. Sosialt miljø, relasjonene og kulturen som individet er en del av vil være avgjørende. En person som avviker fra forestillinger om hva som er normalt kan tilskrives et stigma og ekskluderes fra et felleskap.

Goffman skiller mellom tre forskjellige typer av stigma (Goffman, 1963, s. 4). For det første kan stigma kjennetegnes kroppslig gjennom forskjellige former for fysiske misdannelser. For det andre kan det kjennetegnes gjennom individers karakter eller handlinger. For det tredje kan stigma defineres gjennom en persons rase, etnisitet eller religion. Disse egenskapene kjennetegnes ved at de gjerne overføres gjennom slektskap og familiære forhold. I denne studien vil begge de to siste typene av stigma være relevante. Stigmaet blir relevant i møtet med andre mennesker. Er det for eksempel slik at informantene i studien vil kunne oppleve å bli stigmatisert som etnisk norske på Furuset, mens de ikke vil oppleve dette andre steder i Oslo hvor de ikke er i mindretall? Det territorielle stigmaet som er knyttet til å komme fra Furuset vil ikke være relevant lokalt på Furuset, men det kan være aktuelt i møte med mennesker utenfra.

Goffman mener at stigmatiserte personer vil bruke ulike strategier for å takle stigmaet. For det første kan en forsøke å unngå stigmaet eller å forsøke å begrense det. Dersom det er mulig kan en forsøke å endre fremtoning slik at en i mindre grad skiller seg ut, eller en kan forsøke å unngå situasjoner der en vil møte stigmatisering. En annen strategi kan være å gjøre motstand mot stigmaet. Da snur man stigmaet om og gjør det til en positiv egenskap. En kan

veksle mellom ulike strategier etter hva en oppfatter som mest hensiktsmessig fra situasjon til situasjon.

Furuset, og Groruddalen generelt, har lenge hatt et stempel som et område med lav sosioøkonomisk status. Furuset har de siste tiårene vært jevnlig i media på grunn av gjenger og annen kriminalitet. Den økende minoritetsandelen på Furuset har også tilført stedet negativ oppmerksomhet. Wacquant mener slike territorielle stigma ofte hefter ved områder som har en høy minoritetsandel. Han sammenligner slike stigma som er knyttet til belastede områder i Chicago og Paris. Stedene besitter en negativ symbolsk kapital og menneskene som bor i disse områdene kan oppleve diskriminering på grunn av sin bostedsadresse (Vassenden, 2007, s. 201). En bør være forsiktig med å ukritisk benytte seg av slike begreper. Konteksten er svært annerledes i Paris sine forsteder enn på Furuset. Likevel mener jeg at det er knyttet et stigma til Furuset som område. Det er mulig at informantene i ulike situasjoner kan oppleve å bli stigmatisert til en viss grad på grunn av stedet de kommer i fra. Områdets stigma vil ha konsekvenser for hvordan en blir tilskrevet status og identitet i møte med andre mennesker, jeg vil se nærmere på hvordan informantene håndterer dette.

2.7 Avslutning

Ovenfor har jeg presentert tidligere forskning på feltet og det teoretiske rammeverket som vil legges til grunn i analysene. Den tidligere forskningen vil knyttes opp mot funnene i denne studien. Jeg har presentert teorier knyttet til hvordan en kan definere og forstå 'sted'.

Ettersom Furuset er rammen rundt temaet i oppgaven viser jeg hvilke aspekter ved 'sted' som er relevante i denne sammenhengen. Studien tar for seg hvordan informantene opplever å være etnisk norske i et flerkulturelt miljø, og dermed vil ideer om hvordan identitet skapes være sentralt. Jeg anvender Lamonts teori om symbolske grensedragninger for å se nærmere på hvordan informantene kategoriserer omverdenen. Hvordan de forholder seg til og anvender etniske grenser og kategorier vil være et viktig aspekt, både relasjonelt og for deres egen identifisering og selvilde. Hvordan deltakerne i studien bruker begreper knyttet til norskhet og ikke-norskhet vil være nyttig for se nærmere på hvilken forståelse av dette som informantene legger til grunn i ulike sammenhenger. Teorier om etnisk boligsegregering vil anvendes for å studere hvordan slike prosesser uttrykkes i informantenes fortellinger.

Hvordan informantene forholder seg til etnisk segregering vil også være relevant med tanke på hva de tenker om å bo på Furuset i fremtiden. Goffmans teori om stigma vil være sentralt

for å forklare hvordan informantene håndterer tilskrivning av status og identitet fra andre, både i lys av stedet de kommer fra og i sammenheng med deres mindretallsposisjon lokalt.

3 Metode

Hovedmålet med dette forskningsprosjektet har vært å utforske hvilke syn på Furuset som finnes blant unge etnisk norske som er oppvokst der, og hvordan de har opplevd å vokse opp i et flerkulturelt miljø. Jeg har derfor valgt å utføre kvalitative livsfortellingsintervjuer for å danne et nyansert og sammensatt innsyn i dette. Kvalitativ metode gir mulighet til å oppnå en dypere innsikt og forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av fylldige data om de personer og situasjoner som studeres (Thagaard, 2009, s. 12). Ettersom det empiriske materialet er samlet inn gjennom bruk av livsfortellingsintervjuer vil jeg anvende narrativ analyse for å analysere informantenes fortellinger. I dette kapittelet vil jeg redegjøre for hvordan jeg har gått frem i de ulike fasene av forskningsprosjektet og begrunne de valgene jeg har tatt underveis. Med denne gjennomgangen vil jeg vise hvordan min tilnærming og metode er hensiktsmessig for å besvare mine forskningsspørsmål.

3.1 Utvalg og rekruttering

Datamaterialet består av kvalitative livsfortellingsintervjuer med et utvalg unge voksne som har vokst opp på Furuset i Oslo. Utvalget består av 12 personer i alderen 18 til 25 år, og informantene er jevnt fordelt når det gjelder kjønn. Alle informantene har foreldre med etnisk norsk bakgrunn. Informantene har bodd på Furuset over lengre tid, de fleste fra de er født eller fra barnehagealder. To av informantene kommer ikke fra Furuset, men fra et nærliggende område. Av hensyn til informantenes anonymitet vil det i analysene fremstå som om de også er oppvokst på Furuset. Stedet de kommer fra har mange fellestrekk med Furuset, og deres fortellinger skiller seg heller ikke betydelig ut fra de andre informantene.

Informantene har gått på barneskole i området, og de fleste har også gått på ungdomsskole i nærmiljøet. Alle har gått på videregående skole. Noen har samboere, men ingen har barn. De fleste av deltakerne i prosjektet er studenter eller har planer om å begynne å studere, de andre er jobbsøkende eller i jobb. Flere har nå flyttet fra Furuset, men alle er bosatt i Osloområdet.

Utvalget ble foretatt ved bruk av snøballmetoden, men det ble også foretatt en mer tilfeldig utvelgelse ved bruk av skolekataloger. Jeg satte tidlig i gang med rekrutteringen av informanter. Likevel tok denne prosessen lengre tid enn hva jeg hadde forventet. Et av kriteriene jeg i utgangspunktet hadde satt opp for utvalget var at de skulle ha gått på samme

barneskole og ungdomsskole. Dette viste seg etter hvert å ikke være så enkelt å gjennomføre som jeg hadde trodd. En av årsakene til dette var at jeg oppdaget at det hadde blitt mer vanlig å begynne på andre ungdomsskoler enn den man sogner til blant yngre årskull. En annen årsak var at flere potensielle informanter ikke lenger oppholdt seg i Oslo, dette gjorde at det ble vanskelig å møtes for et intervju. Ettersom jeg selv kommer fra Furuset måtte jeg også ta hensyn til at jeg ikke ønsket å kjenne informantene fra tidligere. Jeg måtte derfor finne frem til informanter som var tilgjengelige. Snøballutvalg har ofte karakter av å være et tilgjengelighetsutvalg (Andrews & Vassenden, 2007).

Jeg brukte mitt eget nettverk for å etablere førstekontakt med potensielle informanter. Siden jeg ønsket å ha minst mulig forhåndskunnskap om informantene valgte jeg å kontakte bekjente som kunne ha kjennskap til andre utenfor mitt eget nettverk som jeg kunne forespørre. Dersom jeg fikk tips om noen som kunne være interessert i å delta kontaktet jeg dem via Facebook. Der fikk de tilsendt en privat innboksmelding med informasjon om prosjektet og en forespørsel om de kunne tenke seg å delta. Grunnen til at jeg valgte å bruke Facebook er at dette fremstår som en uformell plattform hvor jeg kunne henvende meg til potensielle informanter uten å virke påtrengende. En annen årsak er at unge mennesker er lette å komme i kontakt med på sosiale medier. Tilgjengelighet var altså sentralt. Gjennom å bruke Facebook skapte jeg en uformell samtale hvor de selv kunne vurdere om de ville delta eller ikke. Det er viktig å understreke at denne kontakten foregikk i en privat innboks, slik at ingen andre kunne få tilgang til samtalen mellom meg og informanten.

De nyrekruttede informantene spurte enten nye potensielle informanter for meg, eller oppga navn på folk jeg kunne henvende meg til. Noen ganger endte det med at snøballen rullet i ring, det vil si at folk tipset meg om de samme personene. Da jeg fremdeles ikke hadde fått tak i nok informanter valgte jeg å ta i bruk gamle skolekataloger for å finne frem til folk jeg kunne spørre. En kan derfor si at jeg delvis har brukt snøballmetoden for å danne utvalget, og delvis foretatt et mer tilfeldig utvalg ved bruk av skolekataloger.

En vanlig svakhet ved snøballutvelgelse er at informantene inngår i samme sosiale nettverk (Andrews & Vassenden, 2007). Det kan tenkes at det er en tendens til at informanter tipser om andre potensielle informanter som er like dem selv eller som har samme meninger. Dersom det finnes systematiske forskjeller mellom de som deltar og de som ikke deltar, vil dette få konsekvenser for kunnskapen som produseres. Gjennom tidsbruk og kreativitet kan

man delvis komme rundt problemet med skjevhet i utvalget (Andrews & Vassenden, 2007). Jeg hadde førstekontakt med ulike personer for å skape flere kjeder, og jeg brukte også skolekataloger for å finne potensielle informanter. Det gjør at jeg får mer variasjon i utvalget. At utvalget delvis ble rekruttert gjennom venner og bekjente kan også være en svakhet ved mitt utvalg. Det kan tenkes at det er visse likheter mellom mine venner og bekjente som gjør at deres kontakter utgjør en mer eller mindre homogen gruppe. På den måten kan dette påvirke mine funn. Det kan også tenkes at informantene skiller seg ut som gruppe ved at de fremdeles bor i Oslo eller Groruddalen. Kanskje er det slik at de er mer ”hjemmekjære” enn folk som nå ikke oppholder seg i Oslo? Flere har ikke påbegynt studier enda, og det kan godt tenkes at de vil flytte på seg. Andre har bodd perioder andre steder, og har nå kommet tilbake. Jeg tror ikke utvalget skiller seg nevneverdig ut på grunn av dette.

Ved å intervju informanter som er ulike kan man få et mer allsidig datamateriale, i følge Repstad. Utgangspunktet bør selvsagt være at de har noe til felles, slik at de er relevante for problemstillingen (Repstad, 1998, s. 48). At informantene er ulike kan øke sjansene for å finne nye relevante data, ved at en oppdager ulikheter, slik at en får et mer nyansert bilde. Selv om deltakerne i studien på mange områder er ulike, med tanke på at de har gått på ulike skoler og har bodd på ulike steder på Furuset, var det likevel viktig at de hadde visse fellestrekk. Ettersom jeg ønsket å undersøke deres opplevelser fra det å bo og vokse opp på Furuset var det ønskelig at de hadde bodd i området over lengre tid, og at de hadde gått på skole der i en periode av oppveksten. Jeg ønsket også at de skulle være unge voksne uten for stor aldersspredning, slik at de befant seg i samme livsfase. Utvalgsmetoden kan også, som nevnt, ha bidratt til likhet i utvalget.

Hva er informantenes motivasjon for å ønske å delta i forskningsprosjektet? Noen av informantene var tilsynelatende mer interessert i Groruddalen og politikk. enn andre. Dette kan være et resultat av hvordan jeg har foretatt utvalget. Det kan være slik at de som har sterke meninger og interesse for Groruddalen var mer tilbøyelige til å delta i studien. Eller det kan være slik at folk har tipset meg om mennesker som de vet er interessert i temaet. Dette kan i så fall være med på å påvirke dataene i studien. Informantene var generelt opptatt av at de syntes det var viktig at jeg studerte dette temaet, og de var glade for å kunne bidra med sin historie. Andre fortalte også at de gjerne ville delta fordi de ville hjelpe meg som student, fordi de syntes det var viktig med utdanning, eller hadde vært i lignende situasjoner selv.

3.2 Om intervjuene

Kjennskap til feltet som skal studeres er av betydning når en skal velge metode. Kvalitative metoder egner seg godt til studier av temaer som det er forsket lite på fra før av, og hvor det dermed stilles krav til åpenhet og fleksibilitet (Thagaard, 2009, s. 12). Det er gjort lite forskning på hvordan etnisk norske opplever det å bo og vokse opp i flerkulturelle boområder. Ettersom jeg ønsket å tilnærme meg dette temaet gjennom folks egne opplevelser og erfaringer valgte jeg å gjennomføre livfortellingsintervjuer.

Livsfortellingsintervjuer

Jeg ønsket å benytte meg av åpne spørsmål i deler av intervjuet slik at informantene selv kunne fortelle fritt og ta opp temaer som de oppfattet som relevante. Narrativene gir informasjon om hvordan informantene tenker rundt ulike fenomener. Slik vil informantenes syn på Furuset komme til uttrykk gjennom deres fortellinger hvor de reflekterer over opplevelser og erfaringer av stedet. Det kvalitative forskningsintervjuet søker å forstå verden sett fra intervjupersonenes side. En ønsker å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden. Et intervju er en samtale med en viss struktur og hensikt. Formålet med et forskningsintervju er å gå dypere enn den spontane meningsutvekslingen som skjer i hverdagen (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 20-23).

En ren form for livsfortellingsintervju tar utgangspunkt i at informantene ikke skal besvare spørsmål, men komme med en fortelling som strekker seg fra de tidligste erindringer, eller fra begivenheter som vedkommende selv ikke husker, men har blitt fortalt, og opp til nåtiden og selve fortellingspunktet (Horsdal, 1999, s. 105). Mitt intervju kan derfor ikke sies å være et rent livsfortellingsintervju, ettersom jeg også har kommet med spørsmål og styrt intervjuet tematisk. Et kvalitativt intervju er langt mer styrende enn et narrativt intervju som baserer seg på rene livsfortellinger. Horsdal vektlegger at ved å kombinere en kvalitativ tilnærming med livsfortellinger vil det i høyere grad være mulig å få innblikk i de forutsetningene og bakgrunnene for de verdiorientering som svarene på spørsmålene uttrykker, enn om man kun foretar et rent kvalitativt intervju (Horsdal, 1999, s. 109).

Gjennom sammenhengen i fortellingene uttrykkes fortellingenes mening, ens tolkning av tilstedeværelsen og ens verdiorientering. Likevel er det ikke slik at fortellingene er lukkede utsagn selv om de har en begynnelse og slutt, de er åpne for fortolkning og for en diskusjon

av mening (Horsdal, 1999). Dette kan ses i sammenheng med konteksten for hvordan fortellingene skapes. Dersom en setter sammen historien med andre elementer og skaper sammenheng på en annen måte, vil dette frembringe en alternativ fortelling. Konteksten for intervjuene, min rolle og mine spørsmål, vil i så måte påvirke hvilke fortellinger som skapes i relasjonen mellom meg og informanten. Livsfortellingene må altså ses som konstruert i intervjusituasjonen.

Intervjuguiden og gangen i intervjuene

Før jeg satte i gang med intervjuene utarbeidet jeg en intervjuguide. Denne guiden var todelt. Den første delen av intervjuguiden handlet opp oppvekst, ungdomstid, videregående, nåtiden og fremtiden. For at informantene selv skulle få fortelle om Furuset og sin oppvekst inneholdt den første delen åpne spørsmål som ga informantene rom til å fortelle fritt. Oppbygningen av intervjuene tilrettela for at informantene kunne danne en sammenhengende livsfortelling. I den andre delen av intervjuguiden var temaet flerkulturalitet. Disse spørsmålene var knyttet spesifikt til informantenes beskrivelser og erfaringer av det flerkulturelle miljøet. Grunnen til denne oppdelingen var at jeg ønsket at informantens egen stemme skulle komme frem. Hvis informanten tok opp temaer rundt det flerkulturelle skulle det være på deres egne premisser, og ikke fordi intervjuguiden la opp til det. På den måten kunne jeg gjennom informantenes fortellinger oppdage hvilke temaer de snakket om i ulike sammenhenger. Informantenes syn på stedet handler om mye mer enn at det er et sted med mange mennesker med minoritetsbakgrunn. Slike beskrivelser kunne jeg gått glipp av dersom jeg ikke valgte å organisere intervjuet på denne måten. Ved å unngå direkte holdningsspørsmål kommer informantenes syn på det flerkulturelle til uttrykk gjennom deres fortellinger, hvor de presenterer sine opplevelser og erfaringer.

Før intervjuene hadde jeg forberedt meg godt slik at samtalen og oppfølgingsspørsmål kunne komme mest mulig naturlig. Å intervju var en helt ny opplevelse for meg, det var derfor viktig å være godt forberedt, slik at jeg kunne konsentrere meg om å være tilstede i samtalen. Jeg valgte å bruke båndopptaker slik at jeg kunne fokusere på informanten og følge opp samtalen. Det kan tenkes at det å bruke båndopptaker virker hemmende på informantenes åpenhet. Det var derfor viktig å understreke at det var bare jeg som skulle høre på opptakene, og at de ville bli slettet fortløpende. Jeg informerte også om at jeg ville fjerne identifiserbare opplysninger når jeg gjorde om lydopptakene til tekst. Det var tilsynelatende ingen av

informantene som reagerte på at intervjuene skulle tas opp, men jeg kan ikke vite sikkert om dette førte til at de holdt tilbake opplysninger eller ikke.

Intervjuene har vært semistrukturerte. Det vil si at jeg har forholdt meg til den samme intervjuguiden i alle intervjuene, men rekkefølgen på spørsmål har variert ettersom informantene har tatt opp ulike temaer. Alle spørsmål har heller ikke vært like relevante i alle intervjuene. Jeg har også stilt informantene ulike oppfølgingsspørsmål når det har vært behov for det. Dette har jeg gjort for å forsøke å skape en god samtale og naturlig flyt i intervjuet. Å være en god lytter er viktig i et kvalitativt forskningsintervju. Dette er spesielt viktig dersom man ønsker å få tak i informantenes egne fortellinger (Thagaard, 2009, s. 102). Jeg opplevde at det var enkelt for meg å lytte ettersom jeg er kjent med stedet og konteksten for informantenes fortellinger. Dette gjorde også at jeg raskt kunne komme opp med relevante oppfølgingsspørsmål.

At spørsmålene var gode for refleksjon kom frem gjennom informantenes egne tilbakemeldinger. Flere fortalte at de opplevde at det var interessant å reflektere over de ulike temaene. Jeg fikk også tilbakemelding fra informantene om at de opplevde spørsmålene som åpne. Noen sa at de syntes det var fint å kunne fortelle fritt, uten at de ble presset i noen retning. Kanskje hadde de hatt bekymringer rundt dette før vi møttes for intervju.

Gjennomføring av intervjuene: hvor og hvordan

Informantene ble tilsendt et informasjonsbrev om prosjektet før vi møttes. Der ble de informert om hva prosjektet handlet om, kontaktinformasjon, anonymitet og at de kunne trekke seg når som helst. Dersom de samtykket til å delta kontaktet jeg de igjen senere for å avtale tid og sted for intervju. Før hvert intervju fortalte jeg på nytt om formålet med prosjektet, anonymitet, hvordan dataene skulle behandles og hva de skulle brukes til. Jeg spurte de også om de hadde spørsmål både før og etter intervjuet. Noen av informantene var bekymret for om de ga gode nok svar og om disse var ”riktige”. Det var derfor viktig for meg å påpeke i forkant av intervjuet at det var deres egne tanker og meninger jeg var interessert i, og at det ikke var noen riktige eller gale svar. Intervjuene ble holdt ulike steder etter hva som passet best for informantene. At andre ikke kunne overheøre vår samtale var viktig for valg av sted. Informantene virket rolige og avslappet, og vi kunne snakke fritt uten forstyrrelser.

Intervjuene varte i om lag en time hver. Noen varte kortere, og noen også opp mot to timer. Da jeg transkriberte intervjuene i ettertid opplevde jeg at et kort intervju kunne gi like mye interessant data som et langt intervju. Grunnen til at noen av intervjuene varte lengre enn andre var gjerne fordi informanten var svært engasjert i temaet i en større samfunnssammenheng, noe som gjorde at samtalen ofte handlet om mye mer enn deres egne erfaringer og opplevelser. Dette kan nok ha noe med at Groruddalen, og spesielt Furuset, har vært mye i media, og at temaene som tas opp der ofte er politisk ladet. Dette er interessant i seg selv, ettersom det peker på at tematikken er en del av en større kontekst.

3.3 Relasjonen mellom informanten og meg

En intervjusituasjon skaper et asymmetrisk forhold mellom informant og forsker. Forskningsintervjuet er ikke en konversasjon mellom likeverdige deltakere, ettersom forskeren definerer og kontrollerer samtalen (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 23). Som forsker stiller en spørsmål og bestemmer hva det skal snakkes om. Likevel opplevde jeg ikke at intervjusituasjonen var preget av stor grad av asymmetri. Om informantene opplevde dette på samme måte kan jeg ikke si for sikkert, men informantene virket avslappet og snakket tilsynelatende fritt, og dette kan tyde på at de også opplevde det som lite asymmetrisk.

For å etablere en tillitsvekkende intervjusituasjon er det særlig viktig at forskeren unngår å skape avstand til informanten. En slik sosial avstand kan føre til at informanten holder tilbake informasjon fordi han eller hun er skeptisk til det forskeren representerer (Thagaard, 2009, s. 104). Når undersøkelsen foregår innenfor et miljø som forskeren kjenner godt i utgangspunktet eller har deltatt i over lenger tid, reduseres den sosiale avstanden mellom forsker og informant (Thagaard, 2009, s. 104). Ettersom jeg selv kommer fra Furuset og er på rundt samme alder som informantene kan forholdet mellom oss ha blitt mer likeverdig. Jeg opplevde også at informantene ikke så på meg som en forsker, men som en student. Noen påpekte at de syntes det var fint å hjelpe til med et skoleprosjekt, og de var interessert i å høre om hva jeg studerte og om hvor lenge det var til jeg var ferdig utdannet. Jeg skilte meg heller ikke ut på noen måte med tanke på språkbruk, alder eller klesstil. Det kan likevel tenkes at informantene kan ha sett på meg som en person fra akademien. Intervjuene skulle dessuten brukes i forskningssammenheng. Dette kan ha gjort at de har holdt informasjon tilbake. Min rolle har nok vært av betydning for hvilke data som ble produsert, men forhåpentligvis i den retningen at det skaffet data som egner seg til å belyse problemstillingene.

Betydningen av å etablere en god og tillitsfull atmosfære i intervjusituasjonen kan ikke overvurderes (Thagaard, 2009, s. 105). Flere ganger opplevde jeg at informantene avbrøt meg fordi de kom på ting de hadde glemt å fortelle tidligere, eller fordi de ville begynne å svare allerede før jeg var ferdig med å stille spørsmål. En pågående atferd fra informantens side er uttrykk for at de ikke føler seg underordnet i intervjusituasjonen (Thagaard, 2009, s. 107). At flere informanter var svært åpne og fortalte om vanskelige situasjoner i privatlivet og mobbing, ser jeg som en tegn på at de følte seg trygge på meg som samtalepartner.

3.4 Narrativ analyse

Jeg har valgt å transkribere alle intervjuene i sin helhet. Ettersom jeg ønsket at informantenes fortellinger skulle være i fokus ville jeg ha et materiale som ga meg mulighet til å hente ut rike og detaljerte sitater fra informantene. Ved å bruke mange sitater i analysene legger jeg grunnlaget for at informantenes egen stemme kommer frem. I analysene blir ulike temaer belyst ved at jeg har plukket ut sitatene som oppsummerer deltakerne i studiens fortellinger på best mulig måte. Dersom de er splittet i sin fremstilling har jeg valgt ut sitater som belyser hvordan deres fortellinger skiller seg fra hverandre.

Min førforståelse og interesse for temaet, og foreliggende litteratur på feltet, har farget innfallsvinkelen til prosjektet. Grunnen til at jeg ønsket å tilnærme meg feltet gjennom livsfortellinger var at jeg hadde ønske om å få frem et nyansert syn på Furuset. Gjennom en slik tilnærming til feltet ville mange aspekter ved informantenes oppvekst på Furuset komme frem. Analysearbeidet har pågått i flere omganger, og jeg har stadig gått tilbake til datamaterialet for å forsøke å se det på nye måter underveis i skrivingen. Datamaterialet vil forstås i lys av relevante teoretiske perspektiver og tidligere forskning. Formålet med studien var ikke å teste bestemte teoretiske perspektiver.

Ettersom jeg anvender livsfortellingsintervjuer er det informantenes fortellinger som står i sentrum for analysen. I analysen trekker jeg på elementer fra narrativ analyse for å forstå det empiriske materialet. Narrative analyser fokuserer på teksters mening og språklige form. De behandler temporale og sosiale strukturer, og handlingene i intervjuhistoriene (Kvale & Brinkmann, 2010, s. 229). Individene bringer de ulike delene av dem selv og deres liv sammen, til en meningsfull og overbevisende helhet som bringer sammen fortid, nåtid og

forventede fremtid gjennom narrativer (Gubrium & Holstein, 2009, s. 9). En tilegner seg narrativ kompetanse allerede fra barndommen, gjennom de fortellinger som en introduseres for gjennom kulturen. Denne kompetansen anvendes for å skape egne fortellinger. Når man uttrykker seg gjennom livsfortellinger velger en ut elementer og kjeder dem sammen i en bestemt rekkefølge slik at de gir mening. Ved å bruke fortellinger skapes sammenheng i opplevelser og erfaring som er tidsmessig adskilt. Fortellinger knytter intensjon, handling og resultat sammen, og hjelper oss retrospektivt til å forklare og fortolke menneskelig handlinger og følelser (Horsdal, 1999, s. 11).

Horsdal trekker frem hvordan individet skaper personlig identitet gjennom en narrativ konstruksjon basert på opplevelser, erfaringer og erindringer. Hun påpeker at meningen i det individuelle liv ikke kan skapes i isolasjon. At vi i dag lever våre liv i skiftende kontekster spiller stor rolle for vår selvoppfattelse og behov for å skape mening i tilværelsene gjennom narrativer. Fortellingene skapes ikke fritt. Språk og en lang rekke kulturelle fortellinger bestemmer rammene for vår forståelseshorisont. Gjennom fortellingene informantene skaper undersøger jeg hvilke verdiorienteringer, selvoppfattelser og tolkninger av tilværelsene som kommer til uttrykk. Jeg trekker frem informantenes forhold til stedet Furuset, og til menneskene rundt dem. Det temporale aspektet ved fortellingene vektlegges gjennom struktureringen av analysene gjennom et kronologisk tidsperspektiv. Slik kan jeg studere fortellingenes oppbygging, kontinuitet og vendepunkter. Jeg vil også se nærmere på om fortellingene er harmoniske eller preget av konflikt.

Et intervju reflekterer hva en person føler og mener på et bestemt tidspunkt og i en bestemt kontekst (Repstad, 1998, s. 79). Det kan derfor knyttes metodiske problemer til retrospektive intervjuer. En rekke skjevheter og feilkilder kan melde seg. Det kan også være slik at en glemmer hendelser, og ikke minst følelser og meninger fra tidligere tider. Hovedproblemet med retrospektive intervjuer er at folk lett gjenkaller fortida gjennom et filter av begreper og tenkemåter de har tilegnet seg senere. Dette kan forstyrre et autentisk bilde av stemninger og opplevelser fra fortiden (Repstad, 1998, s. 79). Mine informanter er unge voksne, oppveksten er derfor ikke like fjernt i minne som den hadde vært om de var intervjuet på et senere tidspunkt i livet. Likevel må det tas i betraktning at de kan huske feil eller være preget av sitt nåværende ståsted. Folk husker konkrete hendelser bedre enn hva de tenkte og følte. Derfor er det metodisk fornuftig å knytte intervjuene til konkrete hendelser og opplevelser i stedet for å be folk gi generelle redegjørelser for hva de mente om ulike ting tidligere (Repstad,

1998, s. 79). Jeg har tilnærmet meg fortiden gjennom å la informantene forteller om ulike faser og hendelser i deres oppvekst. Hvilke tanker og følelser de knytter til ulike livsfaser vil derfor ikke fremkomme som løsrevet fra hendelser i fortiden. Likevel er det viktig å påpeke at det er *fortellingen* om oppveksten som studeres, og hvordan de konstruerer mening gjennom denne fortellingen.

3.5 Hvorfor Furuset?

Jeg valgte å studere Furuset av flere grunner. Furuset er et sted som har vært fremme i media tidligere, og det er dermed et sted som mange kjenner til. Den negative vinklingen i media kan også har ført til stigmatisering av stedet. Andelen beboere med innvandrerbakgrunn har vært i endring, og har økt de siste årene. I skolene har dette ført til at etnisk norske elever er i mindretall. Som nevnt tidligere har det også være lite forskning på majoritetsnordmenn i innvandrertette områder. Dette gjorde at jeg ønsket at Furuset skulle være rammen for prosjektet. Samtidig var det også praktiske årsaker til at jeg valgte Furuset. Dette var et sted som ville være lett tilgjengelig for meg med tanke på å få tak i informanter, og jeg hadde mye forhåndskunnskap om stedet.

Min rolle og relasjon til temaet

Samtidig ble Furuset valgt fordi jeg har en personlig interesse for stedet. Jeg vurderte flere ganger om det ville være lurt å studere et sted jeg er så nært knyttet til. Dette kunne komme i konflikt med forskningsetiske krav om avstand til temaet en studerer. Nærheten til temaet kan være problematisk, det kan gjøre det vanskelig å opprettholde distanse og uavhengighet. At jeg ikke bor på Furuset lenger gjør at jeg kan opprettholde en fysisk avstand, og at jeg ikke har relasjoner til informantene skaper også en distanse. Innvendingene mot å forske på et tema som er nær en selv er noe som man må huske på underveis i forskningsprosjektet og stadig ta opp til vurdering og være bevisst på (Repstad, 1998, s. 30).

Å forske på ”hjemmebane” kan gi motivasjon fordi man er personlig interessert i det en studerer. Å skrive en masteroppgave er både tidkrevende og utfordrende, og jeg opplevde at min personlig interesse hjalp meg til å jobbe videre. Det gjorde det også lettere å komme i kontakt med informanter og få tillitt fra disse. Forhåndskjennskap til miljøet kan også sette en i stand til å forstå det informantene forteller om bedre, og dermed skape en mer fortrolig intervjusituasjon. Det kan være slik at en har bedre forutsetninger for å gjøre en analyse,

ettersom en har en felles forståelse med informantene, og forstår språket og kategoriene informantene benytter seg av. Min kjennskap til Furuset gjør også at jeg forstår konteksten for informantenes fortellinger. På en annen side kan det være slik at en tar ulike ting for gitt og ikke ser det som er interessant (Repstad, 1998, s. 31). Det var derfor viktig for meg å ha en åpen tilnærming, og la informantene styre samtalen til en viss grad. Jeg har vært veldig klar over min rolle og vært bevisst på denne nærheten gjennom hele prosessen.

Et grunnleggende problem i denne typen prosjekter er forskerens dobbeltrolle som observatør og samfunnsdeltaker (Eide & Eriksen, 2012, s. 13). Ingen samfunnsforskning er verdinøytral. Forskeren vil bringe sine egne interesser og verdier inn i forskningen. Forskning på dette feltet har ofte vært preget av normative problemstillinger og feltet er voldsomt politisert (Eide & Eriksen, 2012, s. 13). Media har også preget folks syn og holdninger, og bestemmer hva som skal settes på dagsorden. Dette er viktig å være bevisst på som forsker. Siden jeg selv har vokst opp på Furuset er dette en viktig problemstilling, ettersom dette kan prege min rolle som forsker og hvordan jeg vil fortolke datamaterialet. En av fordelene ved å komme utenfra og ikke kjenne et felt godt fra før, er at man ikke vil være forutinntatt og preget av egne holdninger og opplevelser. En fordel med å kjenne stedet er derimot at man har kunnskap om detaljene og de små forskjellene. Det kan altså både være positive og negative sider ved å kjenne stedet fra før. Min bevissthet rundt dette gjorde at jeg kunne benytte det som en ressurs.

En kombinasjon av livsfortellinger og mer konkrete spørsmål angående flerkulturelle aspekter kan bidra til å minske et ovenfra- og nedperspektiv, ettersom det kan skape en bedre forståelse av koblingen mellom informantens livserfaringer og holdninger. Allikevel var ideen om at informantene ikke måtte misforstås eller fremstilles på en uriktig måte noe som jeg stadig tenkte på. Det ble derfor viktig for meg i analyseprosessen å forsøke å frigjøre meg fra slike tanker som kunne virke hemmende for mitt analysearbeid, samtidig som jeg bevarte informantenes egen stemme og integritet.

3.6 Etiske refleksjoner

Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må ha deltakerens informerte samtykke (Thagaard, 2009, s. 27). Dette ble som nevnt tidligere nevnt utført gjennom at informantene ble tilsendt et informasjonsbrev da de ble forespurt om deltakelse, samtidig som denne informasjonen ble gjentatt i forkant av intervjuene. Samtykket skal være informert, det vil si at de orienteres om hva deltakelse i prosjektet innebærer. Ved begynnelse av hvert intervju ble informantene informert om hvordan materialet skulle behandles og hva det skulle brukes til. Ettersom intervjuene foregikk i en tidlig prosess av forskningsprosjektet var det begrenset hvor mye informasjon jeg kunne oppgi om selve prosjektet. Fleksibiliteten som preger kvalitative studier innebærer at undersøkelsesopplegget kan bli endret underveis. Det kan derfor være vanskelig å gi et fullstendig bilde av hva deltakelse i forskningsprosjektet innebærer (Thagaard, 2009, s. 26). Forskningsprosjektet ble også meldt til Norsk samfunnsvitenskapelse datatjeneste (NSD).

Vassenden skriver i sin doktorgradsavhandling at det var et dilemma om han skulle navngi de to områdene han studerte. Dersom et sted er identifisert så letter man kontekstualiseringen og de tykke beskrivelsene. Mot dette må en veie det forskningsetiske hensyn om at man risikerer å bidra til stedlig stigmatisering (Vassenden, 2007, s. 9-10). Etter mye vurdering rundt dette valgte jeg å ikke anonymisere stedet. Hovedgrunnen var at det var Furuset i seg selv som jeg ønsket å presentere gjennom denne studien. Groruddalen er et stort område og det er ikke et ensartet sted. Det er store forskjeller mellom ulike områder i Groruddalen når det kommer til strukturelle forhold som sosioøkonomisk status, boligtyper og innvandrerandel. Furuset er også et sted som har opplevd å være mye i media på grunn av økning i innvandrerandel og kriminalitet. Jeg ønsket i tillegg å være åpen i forhold til min egen tilknytning til stedet. Mange av informantenes utsagn mister også mening hvis de ikke ses i sin rette kontekst. Derfor valgte jeg å ikke anonymisere Furuset. Meningen med denne studien er å skape et mer nyansert bilde av stedet. Oppgaven vil ikke bidra til stigmatisering av stedet eller menneskene som kommer derfra, formålet er heller å bidra til mer innsikt og kunnskap.

Et grunnprinsipp for en etisk forsvarlig forskningspraksis er kravet om konfidensialitet. Forskeren må være omhyggelig med å behandle informasjon fra forskningsprosjektet på en slik måte at deltakernes identitet forblir skjult (Thagaard, 2009, s. 27). Deltakerne i denne undersøkelsen er anonymisert. Alle har fått fiktive navn, og personidentifiserbare

opplysninger er enten fjernet eller endret på en slik måte at det ikke går utover meningen i informantens utsagn. Forskeren kan imidlertid oppleve dilemmaer mellom hensynet til deltakernes anonymitet og hensynet til å fremstille resultatene på en måte som oppfyller kravene til pålitelighet og etterprøvbarhet. Ettersom stedet ikke er anonymisert ble arbeidet med å sikre informantens anonymitet større.

Det er viktig at man som forsker tenker over konsekvensene som undersøkelsen kan ha for deltakerne. Forskerens etiske ansvar innebærer å beskytte integriteten til informantene ved å søke å unngå at forskningen medfører negative konsekvenser for dem som deltar (Thagaard, 2009, s. 29). Når informantene leser om resultatene av undersøkelsen kan det oppstå problemer. Dersom informantene kjenner seg igjen i teksten kan det å se egne utsagn i en analytisk sammenheng som forskeren har utviklet være vanskelig. Problemet blir gjerne forsterket dersom forskerens forståelse bryter med informantens egen selvforståelse. Dette kan ha blitt forminsket ved at jeg kommer i fra Furuset.

Ideelt sett burde det være en gjensidighet mellom hva informantene gir av informasjon og hva de får igjen for å være med på undersøkelsen (Thagaard, 2009, s. 29). Min erfaring var at informantene syntes det var interessant å bli intervjuet, og at de var glad for å kunne bidra med mer innsikt om dette temaet. Jeg opplevde at informantene syntes at det var interessant å bli intervjuet. Å fortelle om seg selv til en interessert person kan bidra til mer innsikt i egen situasjon (Thagaard, 2009, s. 29).

Etiske hensyn har vært viktig gjennom hele forskningsprosjektet. Informert samtykke gir informanten en viss kontroll over egen deltakelse. Prinsippet om konfidensialitet har satt krav til hvordan jeg skal håndtere informasjonen som informanten har gitt. Prinsippet om at deltakeren ikke skal ta skade av å være med i forskningsprosjektet innebærer at forskeren forplikter seg til å beskytte informantens integritet gjennom hele forskningsprosessen (Thagaard, 2009, s. 29). Dette har gjort at jeg har måtte gjøre viktige avveininger underveis. Uroen rundt hva informantene vil tenke, minnte meg om etiske avveininger som måtte tas underveis, men dette måtte likevel ikke være en hindring for det analytiske arbeidet. Refleksjoner rundt etikk kan ikke avgrenses til ulike situasjoner. Dette har vært en del av prosessen fra begynnelse til slutt.

4 Barndom

I dette kapittelet skal jeg se nærmere på informantenes barndomsfortellinger. Barndom defineres her som tiden frem til informantene begynte på ungdomsskolen. Hvilke temaer tar informantene opp når de forteller om sin oppvekst på Furuset? Informantenes syn på stedet vil komme til uttrykk gjennom oppvekstfortellingene, hvor de reflekterer over stedet de har vokst opp. Furuset er konteksten for fortellingene og stedet fortellingene er situert i. Stedet vil altså fungere som en ramme rundt informantenes fortellinger. Er barndomsfortellingene preget av likhet og harmoni, eller er dette fortellinger om ulikhet og vendepunkter? Hvilken betydning har det flerkulturelle miljøet hatt for informantene i oppveksten? Ved å se på hva som er tema i fortellingene, kommer informantenes egen stemme til syne.

4.1 Furuset – et hjemsted

Mange informanter forteller at de er glade i Furuset når de forteller fra barndommen. Maria sier:

Jeg synes det er et fint sted, du har liksom tilgang på naturen rundt. Jeg er veldig glad i stedet, for jeg kjenner på en måte hver krik og krok. (...). Alle kjente alle og sånn, vi var veldig mange barn siden vi bodde så tett i blokker. Vi ble knytta til mange mennesker da.

Maria har en nær følelsesmessig tilknytning til stedet. Dette kommer til uttrykk gjennom at hun sier hun er glad i det. Et vanlig aspekt når man undersøker steder som en meningsfull lokasjon er menneskers subjektive og emosjonelle tilknytning til stedet. Begrepet 'sense of place' beskriver en slik tilknytning til et sted (Agnew 1987, Cresswell 2004, Bäckman 2009, Lippard 1997). 'Sense of place' er en følelse eller en persepsjon som bæres av individer, og ikke av stedet selv. Det brukes gjerne i tilknytning til steder som oppleves som spesielle og unike, og som et individ føler tilknytning til, slik som et hjemsted. For Maria var det det sosiale miljøet som skapte en tilknytning til bostedet. Ofte blir det sagt at blokklivet kan virke fremmedgjørende, men for barn kan det altså oppleves som at en kommer nær hverandre. Lucy R. Lippard skriver blant annet i *The Lure of the Local: Senses of Place in a Multicentered Society* at hjem eller hjemsted er et mer intimt og isolert begrep enn sted eller plass (1997, s. 26). Ordet hjem gir ofte sentimentale assosiasjoner. Tilknytningen til stedet og menneskene som bor der bidrar til at det føles som hjemme. Et hjemsted er et senter i

tilværelsen, det er stedet en hører til. Det er derfor ikke overraskende at Furuset har en betydningsfull rolle i deres liv. Vegard gir også uttrykk for et slikt syn når han sier:

Du knytter jo røtter da når du vokser opp et sted, uansett om du liker det eller hater det så har det noe med hvor blodet har rent hen for å si det sånn.

Vegard uttrykker tilhørigheten til stedet på en annen måte enn Maria. Han bruke en rotmetafor for å illustrere at han har sterke bånd til stedet, og knytter også metaforen til blod for å uttrykke styrken i denne tilknytningen. Vegard begrunner altså ikke tilknytningen til stedet gjennom følelser. Gjennom å bruke dette begrepet uttrykker han tilknytningen ut fra tanker om biologi. Å finne et passende sted for en selv i verden er å finne et sted for en selv i en fortelling (Lippard, 1997, s. 33). Hjemstedet får dermed en sentral plass i oppvekstfortellingene.

4.2 Den grønne barndoms dal

Natur

Et gjennomgående tema i informantenes fortellinger er nærheten til naturen. Håkon forteller om hva han likte ved å vokse opp på Furuset:

Veldig trygt og greit område å vokse opp, nærhet til marka, mye å gjøre sånn når man er liten da. (...). Jeg har jo hatt kort vei til marka, så sånn sett så har det jo vært ypperlig å vokse opp her.

Kort avstand til marka er noe flere av informantene forteller om som en positiv ressurs ved stedet. Espen forteller om en annen form for natur:

Jeg liker at det ikke er bygd så.. nå snakker man om blokker og hvor fælt det er, men jeg synes ikke at det er bygd så tett hvis du skjønner hva jeg mener. Du har lekeplasser utenfor hver eneste blokk, du hadde fotballbaner og grøntområder.

I barndomsfortellingene opptre Furuset som et grønt område, og ikke som et betonglandskap med blokker. Beretninger om natur kommer til uttrykk på flere ulike måter. Slik som Espen forteller er ikke natur bare uberørt slik som en finner i marka, det finnes også grønne offentlig steder der hvor folk bor. Naturen finnes over alt. Fra marka som ligger like ved, til villastrøk med hager, fotballbaner og på gressplenene mellom blokkene. Espen forteller også om marka

slik som Håkon gjør andre steder i intervjuet, men for Espen er altså natur mer enn dette. Espen ønsker å vise at Furuset er et grønt sted, som en kontrast til et negativt syn på blokker. Blokker er ikke ensbetydende med mangel på grønne lunger og nærhet til naturen.

I fortellingene om marka og grøntområdene synes det som om informantene trekker på en norsk naturdiskurs. Skarpenes hevder at det blant nordmenn finnes en legitim kultur for natur (Skarpenes, 2007). Natur er verdsatt og har en positiv verdi i denne diskursen. Det er derfor ikke nødvendig for informantene å utdype ytterligere hvorfor nærhet til naturen og grøntarealer i boområdene er av positiv verdi. Informantene nevner naturen som en positiv ressurs ved stedet, uavhengig av om de selv bruker den eller ikke. Andreas forteller at han er glad for at han alltid har hatt marka som mulighet, men han sier han ikke har brukt den så mye, for han er egentlig ikke så glad i den type aktivitet. Informantene trekker frem ressursen natur som ansees som verdifull i en norsk sammenheng når de forteller om Furuset.

Trafikk og støy

Trafikk og støy er også et tema som informantene tar opp. Selv om E6 går gjennom Groruddalen og det er mye industri og tungtrafikk i området, så ligger dette i avstand til hva de anser som sitt hjemsted. Boligområdene ligger avskjermet fra trafikken og i borettslagene er det gangveier. Ida sier:

Du har jo en trafikkert vei som går på oversiden av der jeg bodde, men du merker veldig lite til det egentlig, det er mye trafikk der, men det har aldri vært noe problem det liksom.

Selv om Ida bodde i nærheten av en trafikkert vei, så var ikke støyen fra denne forstyrrende for henne. Det er altså ikke slik at informantene mener at det ikke finnes svært trafikkerte veier i nærheten, men denne trafikken oppleves ikke som sjenerende akkurat der de bor.

Martin forteller om fraværet av trafikk:

Så slapp du dette her med trafikk, det var ikke så veldig mye biler som kjørte frem og tilbake og sånn, for det var jo gågater overalt. Så veldig rolig og bra sted for en liten kid å vokse opp.

Bildet av Groruddalen utad er at det er mye tungtrafikk og støy. Det er ikke slik at det ikke er det, men for folk som bor der så kan det være en ganske lang avstand fra der de faktisk bor og

til denne trafikken. Slik som Martin forteller, er det mange områder hvor det kun er gågater. Dette skaper grønne lunger. Ofte er det enklest å gå når man skal noe sted i nærmiljøet. Om en er godt kjent på Furuset vet en at det ikke er så enkelt som en skulle tro å kjøre fra villaområdene på Gamle Furuset og til for eksempel Furuset Senter. Gangveier og bilfrie borettslag med bommer gjør at det ofte er enklere å ta bena fatt. Trafikk er altså i liten grad noe som informantene forbinder med sitt oppvekststed.

Kristine forteller om Furuset som et behagelig sted å bo:

Og det er ikke midt i byen da, det er litt utenfor, det er ganske deilig.

Selv om Kristine setter pris på at Furuset ligger sentralt til, så er hun glad for at Furuset ligger utenfor selve kjernen av Oslo. Informantenes portrett av Furuset er at det er et sted som ligger litt for seg selv. De forteller om Furuset som en slags grønn oase, som ligger avskjermert til.

Lek og nærmiljø

Lek og fritid var et viktig tema i informantenes fortellinger om barndommen. Nærmiljøet var der barna møttes og var sammen. Martin forteller:

Det var mye grøntarealer, det var mye plass å boltre seg på som liten, både med ski og bein og sykkel. Vi kunne rope og skrike og det som var, for det var mye unger i nærmiljøet.

Naturen og grøntarealene ble brukt aktivt av informantene da de var yngre. At de som barn kunne rope og skrike så mye de ville tyder på at det ikke var voksne til stede ved denne type lek. At det var mye barn i området gjorde at de kunne organisere lek på egne premisser. Grøntarealene i nærmiljøet tilrettela for en arena med uorganisert lek utendørs, hvor det ikke var nødvendig at voksne var tilstede. Maria forteller også om utelek:

Jeg var ute og spilte fotball hver dag, sånn *hver* dag, eller så var vi ute og lekte. Hoppet strikk, slåball, gjemsel og sånt. Vi var veldig mye ute, vi var liksom aldri inne! (...). Vi var ute i nabolaget og lekte. Alle kjente alle og sånn, vi var veldig mange barn siden vi bodde så tett i blokker. Vi ble knytta til mange mennesker da.

Barn trenger fri lek på egne premisser, men denne leken krever trygghet, i følge Frønes (2011, s. 144). For informantene var den frie leken preget av trygghet ettersom den foregikk der de bodde, hvor de hadde kjennskap til menneskene rundt seg. Maria bruker ofte ”vi” når hun forteller, noe som tyder på at det var et inkluderende og samlende miljø. Hun opplever at denne barneverdenen var noe som var spesielt for borettslagene, og forteller videre:

Sånn som for eksempel vennene mine som har vokst opp i eneboligområdene og sånn, det var jo barn der og, men de hadde på en måte ikke så mange tett da. Så det merker jeg jo forskjell på sånn sett.

Informantene som vokste opp i villaområdene forteller også om fri utelek som barn, men kanskje er det slik at det opplevdes mer som en egen barneverden i borettslagene fordi de bodde så nærme hverandre.

Frønes skriver om lek og fritid i *Moderne Barndom* (2011). Han mener at moderne barn er mer avhengig av foreldrenes støtte og tilrettelegging. Moderne fritidsliv øker betydningen av økonomiske ressurser og en blir mer avhengig av foreldrenes vilje til å stille opp for barna. Løkker og jorder erstattes av baner og organiserte tiltak. Barn kan ikke lenger ta seg frem til de aktivitetene de vil drive med i samme grad som tidligere (Frønes, 2011, s. 76).

Oppløsningen av ”Bakkebygrenda” svekker betydningen av nærmiljø og gjør at barnas frihet minsker, og avhengigheten av foreldrene kan skape en større ulikhet mellom barna. Disse beskrivelsene av moderne fritidsliv for barn utgjør en kontrast til hvordan mine informanter beskriver lek og fritid i barndommen. De forteller om frihet til å drive med egne aktiviteter sammen med andre barn i nabolaget. Nærheten og tilgangen på barnevennlige områder i nærmiljøet på Furuset tilrettela for fri lek og en egen barneverden da informantene vokste opp. En kan altså se omgivelsene og tettheten mellom boligene som forklaring på den frie leken. En annen forklaring på at informantenes beskrivelser stemmer lite over med det som Frønes mener karakteriserer en moderne barndom kan være at mine informanter vokste opp på 90-tallet, og at det kan ha skjedd store endringer i barns fritidsliv siden den tid. Frønes hevder at moderne fritidsliv øker betydningen av økonomiske ressurser hos foreldrene. Dersom det er slik at familiene som bor på Furuset har lavere sosial status enn i andre områder av Oslo, kan det være slik at foreldrene på Furuset ikke har ressurser til slik ’moderne’ aktivisering av barna, og at denne frie leken derfor kan ses i relasjon til klassetilhørighet.

4.3 Grenser - gode og dårlige steder å bo

Fred og ro

Når informantene skal beskrive Furuset skiller de gjerne mellom ulike områder lokalt. Fred og ro er et tema som kommer opp når de skal beskrive stedet hvor de selv bodde. 'Fred og ro' har to ulike betydninger i materialet, og samme informant kan gjerne snakke om dette i to ulike sammenhenger. For det første kan dreie seg om fraværet av trafikk og støy som jeg har vært inne på tidligere, men det kan også ha en annen betydning.

Hanne forteller om hvordan det var der hvor hun bodde:

Det var jo et ganske rolig sted, det er jo ikke nede i Gransdalen.

Hanne sammenligner stedet hvor hun vokste opp med andre områder på Furuset. Hanne anser stedet hvor hun bodde som rolig, men gjennom å si "det er jo ikke nede i Gransdalen" antyder hun at Gransdalen er et sted som ikke er preget av ro. Hun bruker altså ro som en grensemarkør. Ettersom Gransdalen består av borettslag med lite gjennomgangstrafikk er det lite sannsynlig at Hanne her snakker om trafikk. At det ikke er rolig der må altså handle om menneskene som bor i dette området. Mens det på Gamle Furuset stort sett er rekkehus og eneboliger, består bebyggelsen i Gransdalen av blokker. På grunn av boligtypene og priser kan det tenkes at det bor mennesker med lavere sosial status i Gransdalen. Det kan også være mer inn- og utflytting i dette området enn på Gamle Furuset, ettersom en enebolig gjerne er et mer permanent boligkjøp. Dette kan gjøre at området anses som mer urolig. Gransdalen har også vært tilholdssted for ulike gjenger. At det er urolig kan altså også peke mot kriminalitet. Silje bodde også på Gamle Furuset, og hun forteller:

Det var rolig egentlig, for det var jo.. jeg bodde jo på Gamle Furuset og der er det ganske rolig i hvert fall.. Der er det aldri noe bråk eller noe tull eller noen ting sånn.

Hvordan en opplever Furuset henger altså sammen med hvor informantene selv har bodd. De trekker grenser mellom de ulike stedene, og gir de ulike karakteristikker. Silje knytter det at det er rolig til at det forekommer lite "bråk og tull", det vil si at det ikke forekommer uønsket atferd blant de som bor der. At det ikke er "bråk og tull" kan bety at det ikke er gjenger,

kriminalitet eller konflikter der hvor hun bor. Dermed blir Gamle Furuset en motsats til områder på Furuset hvor miljøet er annerledes.

Espen bodde i et blokkområde nærmere Gransdalen:

Politiet aksjonerte jo støtt og stadig, etter narkotika og penger og sånne ting der nede. Men det var ikke noe.. det var vel en skyteepisode og i senere tid.. altså det var jo en fare for at det kunne skje ubehageligheter. Men at det sto en ny BMW eller en ny Mercedes eller hva det var for noe utenfor der hver dag.. nei hvem brydde seg vel om det? Alle skjønte jo hva dem drev med, ingen hadde jobb og alle hadde jo klær til titusener av kroner.

Espens utsagn bekrefter forståelsen av Gransdalen som et område preget av kriminalitet og gjenger. Espen mener at dette gjengmiljøet ikke var av betydning for ham i hverdagen, men at det var fare for at det kunne oppstå ubehagelige situasjoner som kom ut av kontroll. En skyteepisode er et eksempel på en slik situasjon som kan utgjøre en fare for utenforstående som han selv. Espen forteller likevel at han opplevde miljøet som fredelig slik som informantene fra Gamle Furuset:

Det var et veldig stille og rolig miljø.. det var liksom veldig lite bråk. Jeg har aldri blitt rana, jeg har aldri vært i noen slåsskamp, jeg har aldri vært utsatt for noe ubehagelig som følge av at jeg har bodd eller vokst opp på Furuset.

Espen opplever at miljøet han bodde i var trygt ettersom han selv ikke har vært offer for kriminalitet på noen måte. Mens informantene fra Gamle Furuset trekker grenser mot Gransdalen, og sier at det ikke var slik der de bodde, må Espen forholde seg til at det faktisk kunne være en fare for at kriminalitet eller uroligheter kunne forekomme. Espen trekker grenser mellom seg selv og de kriminelle som bodde i samme område som han selv, Espen ønsker ikke å identifisere seg med disse.

Fredelig, rolig og stille brukes delvis som synonymmer i materialet. Informantene anser fred og ro som en positiv verdi, uten å begrunne dette nærmere. Gullestad hevder at dette kan være fordi det er så ”opplagt” og ”naturlig” for nordmenn hva ’fred og ro’ betyr, at det ikke trenger å utdypes videre (Gullestad, 1989, s. 126). Mitt materiale viser altså at hva ’fred og ro’ betyr likevel ikke er så opplagt, ettersom det kan ha ulike betydninger. Den ene betydningen peker mot mangelen på trafikk og støy, altså at det er fysisk rolig. Den andre betydningen henspiller

på at det er lite kriminalitet og uroligheter blant folk. Kanskje er det også slik at informantene har et behov for å fremheve at Furuset er et sted som er stille og rolig for å sette opp en kontrast til hvordan stedet fremstilles i media. Mediebildet preges ofte av kriminalitet og det flerkulturelle som bakgrunn for konflikt. Informantene benytter seg likevel av ulike strategier når de gjør dette. De som bodde på Gamle Furuset fremstiller sitt bosted som fredelig ved å trekke grenser gjennom å si at de ikke var slik som i Gransdalen, mens informantene som bodde i Gransdalen fremhever stedet som stille og rolig ved å si at de ikke har blitt påvirket av vold eller kriminalitet selv. Informantene trekker altså interne grenser mellom ulike områder og grupper på Furuset.

Klasse og etnisitet

Furuset er et sted som har variert bebyggelse. Blokkbebyggelse og eneboliger utgjør ulike områder. Økonomiske ressurser vil være av betydning for hvilke områder folk bor i. Da informantene vokste opp var det også slik at det i eneboligområdene nærmest bare bodde etnisk norske. Håkon forteller:

Veldig typisk norsk på mange måter da, jeg vokste jo opp på.. jeg har bodd på Gamle Furuset hele tida så jeg har ikke bodd i blokk heller og det er jo.. Men liksom den typiske.. et typisk norsk boligområde.

Håkon ønsker å fremstille stedet hvor han bodde som et helt vanlig sted å vokse opp. Ved å si at han ikke har bodd i blokk fremstår det som om det å vokse opp i blokk ikke kan anses som å vokse opp i et ”typisk norsk” boligområde. Eriksen og Høgmoen (2011) mener at drabantbyene i Groruddalen er et lite stykke anti-Norge, og at dette ikke er direkte knyttet til stedets multietniske karakter. Uavhengig av hvem som bor der er drabantbyen det stikk motsatte av fjord og fjell (Eriksen & Høgmoen, 2011, s. 38). De mener at Groruddalen er motsatt av Norge; det er urbant, komplekst, industrielt og moderne. De nyeste nordøstlige bydelene passer ikke inn i fortellingene om hva slags steder Norge består av, i følge Eriksen og Høgmoen. Stigmatiseringen av disse stedene har foregått over lang tid. Når Håkon sier at stedet er ”typisk norsk” trekker han på en forestilling om hva som kan anses som normalt i Norge. Ettersom det bodde flere etnisk norske i disse villaområdene kan etnisitet være av betydning for at det var ”typisk norsk”. Samtidig kan boligtype og størrelse, og det fysiske området rundt nabolaget, betraktes som å være ”helt vanlig” i en norsk sammenheng. Furuset i sin helhet anser han altså ikke som ”typisk norsk”, men stedet hvor han bodde var

annerledes. Dette viser hvordan informantene ser på Furuset som differensiert innad, Furuset er ikke bare en drabantby.

Lars bodde også på Gamle Furuset:

Et mer.. da jeg vokste opp.. så var det et mer.. altså det ble sett på som det norske stedet da. Der hvor det ikke bodde så mange innvandrere. Mens på en måte Gamle Furuset er på en måte de rike på Furuset, og så hadde du.. sånn var det man tegna det.. det ble man stempla som. Og så hadde man da blokkene for de som ikke hadde.. altså innvanderne.

Lefebvre (1991) bruker et sosioromslig perspektiv på "space". Han beskriver "space" som bestående av en forbindelse mellom praksiser, identiteter og diskurser. Han foreslår at rom eller plass både er utfallet av og skapes av prosesser hvor identitet, sosiale praksiser og maktrelasjoner eksisterer. De ulike forestillingen om forskjellige områder på Furuset må også ses som sosialt konstruert. Lars trekker skillelinjer mellom "norske" og "ikke norske" områder. For ham er ikke skillet bare basert på etnisitet, men også klasse. De som bodde i de "norske" områdene på Furuset ble altså regnet som ressurssterke, mens de som bodde i blokkene var de som hadde lavere sosial status og var ofte folk med innvandrerbakgrunn. Sosioøkonomisk bakgrunn er tydelig en av flere grunner til at boligområdene er etnisk segregerte.

At en ble "stemplet" som det ene eller andre betyr at bosted internt på Furuset var av betydning for hvordan man oppfattet seg selv og andre. Maria bodde i et blokkområde i Gransdalen:

Jeg tror ikke.. det virker ikke som om alle folk litt utenfra trives når de kommer hit, eller at folk er litt redde. Jeg har en venninne som bodde på Gamle Furuset, og da er hun sånn.. helt fortvila og synes det er kjempeekelt, og det synes jo jeg er litt rart da, for jeg synes ikke at det er så ekkelt. Så da blir jeg litt sånn oiii synes du det er så ekkelt, og så bor jeg HER. Det er jo ikke noe hyggelig.

Karen Malone har studert lokale geografiske grenser i urbane områder. Hun er i likhet med Lefebvre opptatt av at grenser er sosialt konstruerte, enten de er nasjonale grenser eller gatenavn (Malone, 2002, s. 158). Grensene er av betydning for hvordan vi ser verden, da de konstruerer identitet knyttet til bosted. Ettersom bosted internt på Furuset knyttes til status oppleves det som ubehagelig for Maria at venner ikke liker stedet hvor hun bor. Maria

opplever ikke selv at det er et dårlig sted å bo, men det påvirker henne at andre fra Furuset ikke liker området. Det oppstår altså en konflikt mellom ulike lokale forståelser av stedet. Ettersom hun bor der, påvirker det også hvordan hun opplever at andre ser på henne. Maria er etnisk norsk og bosatt i området som de andre anser for å være ikke-norsk, og hun motsetter seg hvordan hennes boområde blir tilskrevet en lavere status av de som bor i villastrøkene.

4.4 Skole og miljø

Tiden på barneskolen

De fleste informantene hadde gått i barnehage i området før de begynte på barneskolen. Ida forteller:

Jeg begynte på barneskolen og fikk en del venner der, og jeg hadde jo gått i barnehage med mange av de, så jeg kjente jo mange fra før.

Barnehagen har lokal forankring. Den er sentrum i det lokale barnelivet, og barn fra barnehagen går ofte videre sammen på barneskolen (Frønes, 2011, s. 143). Informantenes fortellinger fra barndommen er preget av kontinuitet. De har vært en del av det samme miljøet og hatt de samme sosiale nettverkene fra de var små og til de gikk ut av barneskolen. At en hadde kjennskap til hverandre fra barnehagen gjorde at overgangen til barneskolen ikke ble preget av store endringer i det sosiale miljøet.

Alle deltakerne i studien har gått på barneskole i nærmiljøet. Fortellingene fra denne perioden er preget av trivsel. Martin forteller om hvordan han opplevde tiden på barneskolen:

Jeg stortrivdes, vi hadde godt miljø i klassen, og lærerne var dyktige på det med miljøet og da, både læringsmessig og sosialt. Så jeg hadde det veldig bra på Furuset.

Flinke lærere og et godt sosialt miljø er faktorer som trekkes frem i fortellingene fra denne tiden. Lærerne hadde ikke bare betydning for det faglige ved skolen, de bidro også til å skape et godt sosialt miljø. Andre informanter forteller også at lærerne var viktige bidragsytere når det kom til akkurat dette. Espen forteller:

Jeg digga jo å gå på skolen, jeg syntes det var kjempemorsomt. Alle.. hele nettverket mitt var på skolen, alle vennene mine var jo på skolen.

At skolen lå i kort avstand til der informantene bodde gjorde at den var et viktig samlingspunkt i nærmiljøet. Det sosiale miljøet og vennekretsene var knyttet til at en gikk på skole sammen.

Møtet med det flerkulturelle

Etnisk bakgrunn kommer opp som et tema når informantene forteller om offentlige institusjoner som barnehage og skole. Lars forteller om betydningen av barnehagen:

Det var et godt miljø på skolen, som var veldig sann sammensveisa, for vi hadde jo allerede gått i barnehage med de som ikke var etnisk norske.

Her har barnehagen en viktig rolle i et flerkulturelt miljø. Det skapte relasjoner på tvers av etnisitet fra en tidlig alder, og dette preget miljøet videre på barneskolen. Flere av informantene gikk på barneskoler hvor minoritetsandelene var lavere enn på ungdomsskolene de senere begynte på. Minoritetsandelen blant elevene ble ofte trukket frem når informantene beskriver skolen. Håkon forteller:

Vi var en klasse med ca. halvparten norske og halvparten innvandrere. Man var jo god venn med alle. Mine beste venner fra barndommen var jo gjerne de jeg bodde rett ved, og det er jo.. eneboligstrøket i hvert fall på den tiden var jo mer etnisk norske.. men det var jo liksom ikke.. det er jo ikke noe.. det var jo bare ren tilfeldighet for å si det sann da.

Flere forteller som Håkon at det var en jevn fordeling av elever med minoritetsbakgrunn og etnisk norske. At minoritetsandelen trekkes frem i beskrivelsene av skolen tyder på at dette er noe som er av betydning for informantene. Selv om tiden er preget av harmoni og lite konflikter viser det seg at det oppstår skillelinjer på tvers av etnisitet. Når informantene forteller om utelek i nabolaget brukte informantene mye ”vi”. Dette tyder på at det var et sammensveiset miljø, uten grupperinger og skillelinjer. Når informantene forteller om barneskolen blir det et større skille mellom ulike grupper. Håkons forklaring er at en blir nærmest knyttet til de en bor i nærheten av. Hvor en bor påvirker hvem en blir kjent med, og det er ikke noe uvanlig med dette. Men ettersom boligområdene har ulik minoritetsandel gjenspeiles dette i vennsrelasjonene i skolen. Dette skaper grupperinger på bakgrunn av etnisitet. Gjennom å si at dette bare var en ”ren tilfeldighet” forsøker Håkon å fortelle at dette ikke var et bevisst valg hos ham at de nærmeste vennene var etnisk norske. Det var et resultat

av bosettingsmønstre at det ble slik. Håkon forteller at han var venn med alle, men at hans nærmeste venner var de han bodde rett ved. Slik prøver han å vise at det ikke var noe substansiell grunn til at det ble slike etniske skiller. At han kaller de for innvandrere kan bety at han ser en avstand til de med annen etnisk bakgrunn, og at han bruker et slikt begrep som en grensemarkør. Ettersom han legger vekt på hvor man bor handler nok dette også om klasseskiller. Ida forteller også om slike skillelinjer:

Jeg har aldri vært veldig mye venner med de utenlandske i klassen min. Det har egentlig delt seg litt, sånn har det vært fra barneskolen av.. at man på en måte har delt seg opp. Jeg tror ikke det på en måte er bevisst, men at det på en måte bare har vært sånn fra starten av når vi var små. Og det ble vel sånn at de som føler seg likest på en måte har klaffet med hverandre.

Gullestad mener at likhetstankegangen står sterkt i Norge. For nordmenn er likeverd mer eller mindre synonymt med likhet. Dette betyr at det i mange sosiale situasjoner kan være problematisk å håndtere forskjeller (Gullestad, 1989, s. 117). Derfor ønsker nordmenn å ”passe sammen” i privatlivet med dem de omgås med av slekt, venner og naboer. Å ”passe sammen med” betyr i stor grad å være lik i følge Gullestad (Gullestad, 1989, s. 117). Ida opplever at likhet har vært viktig for dannelsen av venns­kapsrelasjoner i skolen. Denne likheten kan for eksempel ha utspring i felles interesser, fritidsaktiviteter eller kulturell bakgrunn, og deretter utspille seg som etniske skillelinjer. For Ida er det slik at det er samme etnisk bakgrunn i seg selv som avgjør om en føler seg lik.

Ida uttrykker i likhet med Håkon at det å ha flest etnisk norske venner ikke var et bevisst valg. Gjennom å si ”det bare har vært sånn” viser hun at dette ikke er noe hun har hatt kontroll over. Når en ikke har styring over dette kan det anses som om det er naturlig. Hvis det bare er sånn, er det ikke noe hun rår over. Implisitt vil det si at det bør være slik, uten at det blir satt spørsmålstegn ved dette. Disse fortellingene peker på skillelinjer og grensedragninger uten preg av konflikter. Håkon forteller at hans nærmeste venner var etnisk norske, men det fantes allikevel et felleskap på tvers av etniske relasjoner.

Da informantene fortalte om fri utelek trakk de ikke grenser mellom barna og fortellingene var i større grad preget av et felleskap. Kanskje er det slik at barna som deltok i leken var en mer etnisk homogen gruppe på grunn av ulik minoritetsandel i ulike boligområder. Eller det

kan være slik at forskjeller på bakgrunn av etnisitet ble mer gjeldende da informantene ble eldre.

Flere påpeker slik som Espen at barn ikke er opptatt av etnisitet og bakgrunn: *“Jeg hadde masse gode venner - på tvers av hudfarge egentlig.. for jeg tror barn ikke er så veldig opptatt av etnisitet og bakgrunn”*. Når de sier at det er barn som ikke er opptatt av dette, så peker det mot at de opplever at ulik bakgrunn og opphav blir av større betydning når man blir eldre. Selv om informantene sier at barn ikke bryr seg om etnisitet og hudfarge, er det likevel slik at de fleste av informantenes nærmeste venner var etnisk norske. Som nevnt er bostedsområdene på Furuset preget av ulike boligpriser og ulik sosial status. Wendy Bottero (2005) er opptatt av hvordan sosiale relasjoner påvirkes av hierarkisk plassering. Hun finner at det er mer sannsynlig at folk som har lignende sosial posisjon omgås enn at de omgås med folk fra andre sosiale grupper. Disse grensene oppstår fordi folk bor i sosialt lagdelte omgivelser. Det sosiale nettverket blir begrenset til å bestå av folk som er like en selv. Det kan være slik at grupper aktivt forsøker å ekskludere folk fra andre sosiale grupper, men det kan også skje mer ubevisst i kraft av sosialt delte omgangskretser og forskjellige livsstiler. Slik kan klasse og ulikhet manifestere seg som faktiske sosiale grenser i dagliglivet. Som barn er bosted og nærhet viktig for hvem man er venner med. Derfor er sosioøkonomisk bakgrunn meget viktig for å forklare vennskskapsrelasjonene i barndommen. Espen som bodde i blokkområdet i Gransdalen forteller at han hadde masse gode venner med ulik etnisk bakgrunn. Dette kan være fordi det var mange barn med ulik etnisk bakgrunn i nabolaget hvor han bodde, i motsetning til Ida og Håkon som vokste opp i et mer etnisk homogent miljø på Gamle Furuset.

4.5 Organisert aktivitet – en ”norsk” boble?

Alle informantene har drevet med en eller annen form for organisert aktivitet i løpet av oppveksten. Espen forteller:

På sommerhalvåret var vi ute hele tiden, da var det liksom idrett det gikk i, det var det som bandt veldig mye sammen – jeg føler at idretten spiller en veldig viktig rolle her. For uansett hvilken bakgrunn du har så skjønner alle fotball, eller alle skjønner håndball.

Flere av informantene forteller at idretten var viktig på Furuset. Espen mener at dette er fordi idretten binder folk på Furuset sammen. At alle skjønner fotball eller håndball må ses i lys av

at dette var aktivitetene som var mest vanlig å drive med på Furuset. Det kan også peke mot at han mener at ulik etnisk bakgrunn eller språkferdigheter ikke er av stor betydning når en bedriver idrett sammen. Selv om Espen mener at idretten var det som bandt en sammen, så gjenspeilet ikke minoritetsandel på Furuset seg i medlemmene i idrettslagene. Lars forteller om etnisk bakgrunn på fotballaget:

På mitt lag hadde jeg ingen ikke etnisk norske spillere, vi var bare norske.

Flere av informantene forteller slik som Lars at det var få eller ingen spillere med minoritetsbakgrunn på idrettslaget. Når Espen forteller at idretten var det som skapte et felleskap på tvers av etnisk bakgrunn må dette anses å være når idretten foregikk på fritiden som uorganisert aktivitet. Ida forteller også at det var flest etnisk norske på laget:

Laget vårt hadde en ganske sånn sammensveiset foreldregjeng da som hadde det veldig gøy. Det var nok litt forskjell på kulturer og sånne ting der og, at det var stort sett de norske foreldrene som var med, men det var jo også.. det var jo selvfølgelig noen av de andre som var med.. men det var stort sett de norske foreldrene da som var spesielt aktive.

Hun opplevde at det var et felleskap på laget, hvor foreldrene også var svært deltakende. Allikevel forteller flere slik som Ida at det stort sett var de etnisk norske foreldrene som var aktive. Espen forteller også om foreldreengasjement:

Jeg tror kanskje mange tror, av de ikke vestlige, at et idrettslag er litt på samme nivå som en skole eller som en aktivitetsskole.. altså at de som er der er lønna. Men sånn er det jo absolutt ikke, det er jo ikke en oppbevaringsanstalt. Det er jo på en måte et felleskap som alle må være med på å dra for å få det til. Norsk idrett hadde ikke vært noen ting uten ildsjeler, aldri i livet.

Mange av informantene som har vært svært aktive i idrett er opptatt av dugnadsarbeid slik som Espen. De opplever at dugnadsarbeid er en viktig del av 'norsk idrett', og at denne verdien rokkes ved på Furuset ettersom innvandrereforeldre ikke deltar i dugnadsarbeidet på lik linje med foreldre som har etnisk norsk bakgrunn. Det etniske perspektivet trekkes altså inn i idretten når Espen kaller det for 'norsk idrett'. Andre steder ville man kanskje bare sagt 'idrett'. Det er klart idretten trenger ildsjeler, men her er det en underliggende antagelse om at alle etnisk norske er ildsjeler og ivrige deltakere på dugnadsarbeid, selv om en vet at dette

neppe er tilfellet. Informantene opplever det som om foreldre med minoritetsbakgrunn ikke forstår eller har tatt til seg den ”norske” dugnadskulturen.

4.6 Avslutning

Barndomsfortellingene viser at Furuset er et sted med mange kvaliteter, som informantene satte pris på da de vokste opp. Informantene setter pris på det fysiske stedet og ressursene stedet innehar. De opplever også at oppvekstmiljøet var godt da de vokste opp på Furuset. Informantenes barndomsfortellinger er stort sett preget av harmoni. Richard Coe skriver om hvordan barndomsfortellinger blir mer positive jo eldre man blir, i *When the Grass Was Taller* (1984). En forklaring på hvorfor fortellingene er så idylliske kan være at barndomsfortellinger generelt er positive. Jo eldre man blir, jo mer positive blir disse fortellingene. Siden disse fortellingene tilhører fortiden kan det være lettere å overse eller ha glemt negative opplevelser, fordi man ser barndommen i større trekk. Ettersom barndommen ligger lengre tilbake i tid er dette en periode informantene har rukket å reflektere over og gjort seg opp en mening om. Informantene har ’stort sett’ hatt en bra barndom, og det er dette bildet de forsøker å formidle. Barndommen er et avsluttet kapittel som de ser tilbake på med et ”voksent” blikk, og de mener at det stort sett var ganske greit, til tross for skillelinjene man så allerede da. Mens barndommen er en tilbakelagt periode, kan det tenkes at ungdomstiden i større grad vil være knyttet til hendelser som de opplever at fortsatt påvirker den de ser seg selv som i dag.

Selv om barndomsfortellingene stort sett er harmoniske viser de at det er relativt skarpe skillelinjer på Furuset basert på både klasse og etnisitet. Til tross for at informantene mener at barn ikke er opptatt av etnisitet og bakgrunn, så gjenspeilet bostedsegregeringen på Furuset seg i vennsrelasjonene. Furuset oppfattes ikke som et heterogent sted av informantene. De skiller mellom gode og dårlige steder å bo. Både klasse, etnisitet og kriminalitet er av betydningen for informantenes vurdering av stedet. Området beskrives som differensiert, både når det kommer til etnisitet og sosial status.

5 Ungdomstid

Her skal jeg se nærmere på fortellingene fra tiden da informantene gikk på ungdomsskolen. Er fortellingene preget av harmoni slik som barndomsfortellingene, eller er de preget av oppbrudd og endring? Har fysiske aspekter ved stedet en like stor rolle i informantenes fortellinger, eller er det sosiale miljøet av større betydning? I løpet av informantenes oppvekst har befolkningssammensetningen på Furuset endret seg. Hvordan opplever informantene å være etnisk norske i et flerkulturelt miljø?

5.1 Ungdomsskole

Valg av skole

I Oslo er det ikke fritt skolevalg når en skal begynne på ungdomsskolen. Likevel er det som regel slik at en får innvilget sin søknad om plass på en annen skole enn den man sogner til dersom det er ledig plass ved skolen. Mine informanter er kjent med at det er vanlig å bytte ungdomsskole, og de fleste har foretatt en vurdering rundt hvilken skole de skulle begynne på. Selv om de eldre informantene i utvalget som oftest begynte på skolen som de sogner til, kunne det likevel være usikkerhet rundt valget. Martin gikk på Furuset barneskole, og forteller:

Det var veldig mange som søkte seg opp på Ellingsrudåsen. De skulle vel egentlig tilhøre Gran de også tror jeg. (...) Gran hadde jo et rykte den gangen. Det var jo mye bråk.. og slåsskamper og gjengmiljø. Så det ble litt tanker rundt det da. Men så ble det litt sånn, jeg tenkte over det og så – nei vet du hva jeg orker ikke å gå så langt til skolen.

Furuset skole er en ren barneskole, og elevene på denne skolen må uansett bytte til en annen skole når de skal begynne på ungdomsskolen. Ettersom de må bytte skole kan de være mer tilbøyelige til å søke seg til en annen skole enn den de sogner til. Elever som går på Furuset skole sogner som regel til Gran ungdomsskole, men noen sogner for eksempel til Ellingsrudåsen. For informantene som gikk på Gran barneskole var det ikke like vanlig å vurdere bytte av skole, ettersom Gran både er en barne- og ungdomsskole. For dem var det mer vanlig å følge løpet ut. For Martin var det rykter om et dårlig miljø ved Gran skole som skapte usikkerhet rundt hans valg. At andre i klassen begynte på en annen skole gjorde at han også vurderte dette. Likevel var det nærhet til skolen som ble det avgjørende for Martin.

Andreas gikk også på Furuset barneskole:

Jeg sogna til Groruddalen, men jeg hadde flest venner som skulle på Gran, så da valgte jeg Gran. (...).
Jeg tror nok det hadde blitt vanskelig å finne en som sogner til Groruddalen som søker seg til Gran nå.
Men jeg har ikke vært redd for å gjøre sånne type valg.

For Andreas var det det sosiale miljøet som var avgjørende når han skulle søke ungdomsskole. Når Andreas sier at han ”har ikke vært redd for å gjøre sånne type valg” betyr nok ikke dette at han er opptatt av hva vennene tenker om hans valg, ettersom vennene hans også skulle begynne på Gran skole. At han ikke var redd for å ta et slik valg kan heller bety at han ikke er redd for å gå på en skole som har et dårlig rykte, eller har høy minoritetsandel slik som Gran hadde. Han mener likevel at dette ville vært mer uvanlig i dag. Da jeg skulle finne informanter til denne studien så det ut til at det var blitt mindre vanlig at etnisk norske elever fra Furuset begynte på Gran skole enn det var tidligere. Ut i fra informantenes fortellinger ser det ut til at det var mindre vanlig med skolebytte blant de yngre informantene i mitt utvalg sammenlignet med de eldre, selv om aldersspennet blant informantene bare er åtte år. Det kan tyde på skjedd en endring når det kommer til valg av skole i løpet av få år. Selv om utvalget mitt er lite vil jeg her gjøre et skille mellom de yngre og eldre informantene. For de eldre informantene som Martin og Andreas var det vanlig å reflektere rundt det dårlige ryktet til Gran skole, men for dem ble nærhet til skolen og sosiale faktorer som venner likevel viktigst når de skulle ta et valg.

Blant de yngre informantene i utvalget valgte flere å søke seg til en annen ungdomsskole enn den de sognet til. Hanne forteller:

Veldig mye rykter om dårlig miljø. Det er jo nede i der hvor det er rykter om et rusmiljø, mye stjeling og mye bråk. Rett og slett bråk og trøbbel. Mange av de tidligere elvene som jeg visste om var ikke mennesker jeg ønsket å gå på skole med. Det var en veldig hardt miljø om man kan kalle det det. Jeg ville rett og slett bare bort fra det miljøet.

Når Hanne skulle velge ungdomsskole var det å komme seg bort fra det miljøet som hun knyttet til Gran skole viktigere enn preferanser ved skolen hun søkte seg til. Som vi har sett i forrige kapittel skiller informantene mellom gode og dårlige boområder. Gran skole ligger i Gransdalen, og informantene knytter mange av de samme karakteristikkene til skolen som de knytter til dette området som en helhet.

Ida valgte også å søke seg bort fra Gran og til en annen ungdomsskole:

Men når det kom til oss da, så søkte de fleste.. i hvert fall de norske og sånn søkte seg til Groruddalen i stedet. (...). Jeg tror det generelt var et ganske dårlig miljø der, veldig dårlig læringsmiljø og bråk i timene og sånne ting. Og de få norske som begynte der hadde jo på en måte ikke det norske miljøet lenger som man var vant til fra barneskolen, for det var jo flyttet til Groruddalen. Så vi søkte etter det da. (...). Stort sett opplevde jeg at det var de som bråkte.. de som ødela læringssituasjonen var ofte utenlandske.

Mens de eldre informantene ikke nevnte Groruddalen som et alternativ da de fortalte om valg av ungdomsskole, så er dette en skole de yngre informantene enten har begynt på eller har vurdert som et alternativ. Flere av informantene forteller også om yngre søsken som har søkt seg til eller vurdert denne skolen. For Ida er det sosiale miljøet viktig når hun skal velge ungdomsskole. Det sosiale miljøet er her definert som det ”norske” miljøet. Ida opplever at det ikke lenger fantes et ”norsk” miljø for henne ved Gran skole, da dette var flyttet til Groruddalen skole. I for eksempel 2005 var andelen minoritetsspråklige elever ved skolene Furuset, Gran og Groruddalen henholdsvis 61, 85 og 36 prosent (Oslo kommune, 2006). Det var altså stor variasjon i minoritetsandelen ved skolene lokalt i området. For Ida handler ikke dårlig miljø om gjenger eller kriminalitet, men hun knytter dårlig miljø til kvaliteten på læringssituasjonen. Hun og flere andre informanter mener at det er elevene med minoritetsbakgrunn som ofte skaper denne uroen. For de yngre informantene som Hanne og Ida er ikke nærheten til skolen lenger av like stor betydning. Rykter om et problemfylt sosialt miljø og lav kvalitet på læringsmiljøet ved nærskolen gjør at de heller vil ha lengre reisevei for å sikre et godt miljø. For Ida sammenfaller kategoriene sosialt miljø og et ”norsk miljø” ettersom hun har flest etnisk norsk venner. Derfor blir dette en viktig grunn til å bytte skole. For de eldre informantene var det fremdeles et ”norsk” miljø ved ungdomskolen i nærområdet, men de yngre informantene må flytte på seg for å holde på miljøet de er en del av. Mens de eldre informantene snakker om et personlig valg, snakker Ida om ”vi”, som henspiller på de etnisk norske. At hun snakker om ”vi” peker mot at det er en endring i antall elever som velger skolebytte. Ida mener at det har blitt mer vanlig at etnisk norske søker seg til andre skoler, og at det derfor var noe hun også måtte gjøre for å beholde det samme miljøet som på barneskolen.

Etterhvert som informantene blir eldre ser det ut til at det blir viktigere å finne et miljø som passer dem selv. Det er ikke uvanlig at ungdom blir mer opptatt av å finne ut hvem en er, og vil omgås personer som er "like en selv" for å passe inn (Gullestad, 2002). Ivar Morken (2012) har undersøkt valg av ungdomsskole i Groruddalen. Studien viser at årsakene til skolebytte er mer sammensatte enn det som har med karakternivå, minoritetsandel og "hvit flukt" å gjøre. Sosialt miljø og trivsel synes å være viktigere. Morken har undersøkt foreldres syn på valg av ungdomsskole, for i alderen hvor man velger ungdomsskole er det foreldrene som må ta det avgjørende valget. Likevel fremstiller informantene mine det som om det var de selv som tok dette valget. Vektleggingen av trivsel og miljø, og da spesielt hva vennene deres skulle gjøre, tyder på at ungdommens egne preferanser blir viktige for skolevalget. Sosialt miljø og trivsel er også hovedfaktorene når informantene valgte skole, og dette samsvarer med Morkens funn. Miljø og trivsel må imidlertid også ses i sammenheng med hva informantene beskriver som et "norsk" miljø. Valget av ungdomsskole er preget av at en ønsker å finne et miljø som en selv føler tilhørighet til, og ettersom informantenes nærmeste venner er etnisk norske forteller informantene at minoritetsandelen ved de ulike skolene var med på å prege valget av skole.

Overgang fra barneskole til ungdomsskole

Å begynne på ungdomsskolen er en markør mellom livsfaser. Håkon forteller om hvordan han opplevde denne overgangen:

Det er det der at det blir mye mer seriøst da. Jeg tror at det største skillet egentlig når du går fra barneskolen til ungdomsskolen er at du går fra å være eldst på en skole med sju trinn til plutselig være.. oi.. nå er jeg et lite barn igjen ikke sant, jeg går jo med folk som ser voksne ut. Ja, man skjærper seg da, man vokser opp veldig fort. Du kan ikke leke kongen på haugen her.. her gjør vi noe annet ikke sant. Så det var jo en overgang sånn miljømessig da.

Overganger mellom livsfaser er tett omkranset av sosiale forventinger og normer for hva overgangen går ut på og hvordan det er vanlig å oppføre seg (Kvalsund, 1997, s. 189). Livsløpsovergangene foregår innenfor ulike kontekster. Kvalsund mener at hvor i landet du vokser opp vil påvirke disse overgangene, da lokale og regionale variasjoner vil bidra til å påvirke prosessen. Som Håkon beskriver var det en brå overgang. Han måtte tilpasse seg de uskrevede normene for hvordan en oppfører seg på ungdomsskolen raskt, for å passe inn. Allikevel var det ikke bare alder og seriositet som preget overgangen for informantene.

Overgangen var også preget av at minoritetsandelen ved skolen ble endret. Kvalsund skriver at når man ikke lenger kan leke, blir samtalen den viktigste sosiale kontakten mellom elevene. Dette fører til at det skapes ”klikker” som består av mindre grupper elever. Disse er ofte kjønnsdelte og aldersdelte (Kvalsund, 1997, s. 209). For mine informanter kan også etnisitet være av betydning for gruppering. Maria forteller om hva hun syntes var annerledes da hun begynte på ungdomsskolen:

Jeg trivdes bedre på Furuset, sånn alt i alt, jeg gjorde det altså. Jeg trivdes godt på Gran også det var ikke det, men plutselig ble vi tre eller fire norske i klassen. Og det var mye annerledes med språk for eksempel, når jeg starta på Gran så var det mye mer sånn kebabnorsk, wolla bror, alle de tingene der. Det var veldig stor kontrast fra Furuset.

Selv om minoritetsandelen på Furuset har økt jevnt gjennom informantenes oppvekst, knyttes gjerne økningen til ungdomsskoletiden i deres fortellinger. Det kan være fordi ungdomsskolen på Furuset ligger i det informantene beskriver som det ”ikke-norske” området. Gran barneskole har hatt en høyere andel elever med minoritetsbakgrunn enn Furuset skole. Når elever fra disse to skolene møtes på ungdomsskolen blir minoritetsandelen høyere enn det Furuset-elevne er vant til. Ettersom flere etnisk norske søker seg til andre skoler gjør dette at overgangen blir større for de som ikke velger å bytte skole. For informantene er endringen forsterket av at det er en overgang mellom ulike miljøer. For Maria ble språket noe som markerte annerledesheten.

Kristine forteller også om en slik overgang:

Jeg visste jo at det var mye innvandrere og sånn, og jeg har jo ikke noe i mot dem eller noe så det var ikke noe sånt problem. Det var bare det at det ble en såpass stor overgang da, veldig forskjellige miljøer. Det er jo mye annerledes folk, mye mer sånn høylytt og frempå.

For Kristine representerer elevene med innvandrerbakgrunn det som er uvant og annerledes. Hun opplevde det ikke som problematisk i seg selv at det var mange elever med innvandrerbakgrunn, men at andelen med minoritetsbakgrunn var svært ulik på barneskolen og ungdomsskolen gjorde at denne overgangen opplevdes som stor. For Vegard som gikk både på Gran barne- og ungdomsskole var det en motsatt overgang enn for elevene som kom fra Furuset til Gran. Vegard forteller at det kom flere etnisk norske i klassen:

Ja det var jo ganske greit, det ble jo et sånt friskt pust i sivet. For da har man jo hatt et frafall hele veien egentlig, og så kom det da nye inn fra Furuset.

Når Vegard sier at det har vært ”et frafall hele veien” henspiller dette på at det har blitt færre etnisk norske i løpet av skoletiden. Vegard påpeker ikke at det er etnisk norske som har falt fra eller som har kommet til. Det er så opplagt for ham at det er de etnisk norske som har sluttet, så han presiserer ikke dette nærmere. Vegard oppfattet det som positivt at det kom flere etnisk norske i klassen da han begynte på ungdomsskolen, og mener at dette skapte en miljøforandring.

Hvorfor blir det flerkulturelle av større betydning?

Noen av informantene forteller at de opplever at det var ledelsen ved skolen som bidro til å fremheve og skape skiller mellom etnisk norske og elever med minoritetsbakgrunn.

Hanne forteller:

Jeg tror det som gjør det verre er når man begynner å bli eldre. Jeg husker det var en gang rektor kom inn og sa hvilke banneord vi aldri måtte bruke, og hva vi aldri måtte si til en med annen hudfarge. Og det var jo plutselig der man lærte noe om at her er det egentlig en forskjell. Før det visste man jo ikke at det var noe forskjell, for det var jo bare sånn det var. Så jeg tror kanskje fokuset.. det at man bygger veldig opp til at det flerkulturelle er bra, gjør jo veldig det at en skjønner at det er noe her som ikke er helt vanlig.

Hanne er ikke den eneste informanten som forteller om en slik hendelse. Skolens fokus på at elevene ikke skal forskjellsbehandles på grunn av etnisk bakgrunn oppleves som å virke mot sin hensikt. Det skaper heller en bevissthet om at det finnes forskjeller mellom elevene.

Martin forteller om en lignende hendelse hvor rektoren fortalte hvilke ord de ikke måtte si til elever med annen hudfarge. Resultatet var at de lærte mange ord som de ikke hadde brukt tidligere. Hanne sier at ”en skjønner at det er noe her som ikke er helt vanlig”. Hun opplever det som om denne situasjonen gjorde at en fikk forståelse for at det var noe uvanlig med et multietnisk miljø. Siden de ikke hadde tenkt noe særlig på disse forskjellene mellom elevene tidligere, ble rektoren den som pekte ut og skapte skillene.

5.2 Majoritet i minoritet – endringsprosesser

Her vil jeg se nærmere på hvordan informantene forteller om etnisk norske som flytter ut av området. Hvordan opplever informantene at minoritetsandelen øker?

”Folk” flytter

Flere av informantene forteller om at venner eller klassekamerater har flyttet. Vegard forteller:

Det var jo bedre på barneskolen.. så blei det egentlig dårligere underveis mot slutten av ungdomsskolen. Og det lot jeg også merke til fordi veldig mange av de vennene mine som gikk i klassen min hele veien de forsvant jo en etter en. Så til slutt så var det jo rett og slett bare elevene i fra Furuset skole som gikk ungdomsskolen på Gran, og så var det omtrent bare meg og noen få igjen. Så nei.. det sier jo sitt.

Når Vegard forteller om at vennene hans flyttet mener han at det er etnisk norske som har flyttet. Han forteller at det til slutt bare var elevene fra Furuset skole som gikk på Gran. Dette vil ikke si at det ikke var elever fra Gran ved skolen, men at de etnisk norske var tidligere elever ved Furuset skole. Vegard merket godt at etnisk norske flyttet, fordi dette var mennesker som sto han nær. Han mener at denne utviklingen har vært negativ og at den eskalerte mot slutten av skolegangen. Espen forteller også at folk rundt ham flyttet:

Ja, det så vi jo også da vi gikk på skolen også.. at flere flytta, det var veldig få som flytta for en grunn hvis du skjønner hva jeg mener, altså nå har pappa fått jobb som misjonær i Madagaskar liksom, nei det var sånn *vi flytter - herfra*. Bare til en annen skolegrense egentlig så er det greit.

Espen opplever at det ikke var noen spesiell grunn til at etnisk norske flyttet fra Furuset. For han fremsto det som om det viktigste ikke var hvor man flyttet, så lenge man kom seg vekk. Vekten er på det en flytter fra, og ikke det en flytter til. Espen vektlegger at skolegrense er viktig når det kom til flytting. Informantene knytter økende minoritetsandel og dårlig miljø på Furuset til skolene, og opplever dette som hovedårsaken til at etnisk norske flyttet fra området.

Karoline opplevde også at mange norske flyttet fra borettslaget hun bodde i:

Det var vel det at det var så mange norske som flytta ut, så det var liksom ikke så mye å gjenkjenne seg i der. Det er jo litt synd det og. Jeg er ikke noe rasist eller noe sånt noe altså, men det ble bare så veldig få norske igjen.

For Karoline ble stedet mer fremmed for henne når det ble færre etnisk norske der. Hun sier at hun ikke opplevde at det var mye å ”gjenkjenne seg i der”, altså opplever hun menneskene som ble igjen eller kom flyttende til som annerledes. Hun legger vekt på at hun ønsker at menneskene rundt henne skal være lik en selv og at det er den felles norske bakgrunnen som skaper en slik likhet. Likheten gjør at hun føler at en passer bedre sammen. Hun uttrykker en tristhet over at denne endringen har skjedd. Karoline forsøker å gjøre motstand mot en tilskrivning som rasist ved å si at ”Jeg er ikke noe rasist eller noe altså”. Det er ikke mennesker med minoritetsbakgrunn hun er i mot, men mangelen på etnisk norske. Som flere andre informanter strever hun med å balanserer mellom å si at en savner ”det norske”, uten å skulle oppfattes som rasistisk.

Dersom mange en kjenner flytter, kan dette påvirke hvordan en selv oppfatter stedet og hvordan en selv trives der. Ida forteller:

Ingen av mine nærmeste i hvert fall har flyttet herifra, og det har nok vært viktig for min oppfatning av stedet da.

Ida har tidligere fortalt at hennes nærmeste er etnisk norske. Hun mener at det å ha et stabilt norsk miljø rundt henne i oppveksten har gjort at hennes syn på stedet har vært positivt. Underforstått vil det si at hun tror hun ville ha trivdes mindre dersom dette miljøet hadde blitt oppløst. At etnisk norske flytter fra Furuset har forekommet i en slik utstrekning at det blir lagt merke til blant de som bor der. Slik som Ida forteller er det viktigst hva som foregår i ens nærmeste sosiale nettverk. Dersom dette er stabilt, er det ikke så viktig hva som foregår utenfor dette miljøet. At det blir færre etnisk norske på Furuset oppleves først og fremst som et problem dersom det er ens nærmeste venner som flytter, slik at en mister grunnlaget for et ”norsk miljø” i den nærmeste vennekretsen.

Et vippepunkt?

Når informantene snakker om minoritetsandelen i området er det ofte i skolesammenheng. Boområdene var mer etnisk segregert og de beskriver et etnisk norsk flertall i fritidsaktivitetene. Derfor var det i skolen at en først og fremst opplevde at det var en stor andel av mennesker med minoritetsbakgrunn. Hanne forteller:

Flerkulturelt i den forstand at det er mest mulig 50/50 gikk veldig fint for meg helt til på en måte minoriteten ble majoritet. Min klasse i hvert fall, gikk gjennom en sånn veldig stor vending fra at det var ca. 30 % minoritetsspråklige til at det ble snudd, til at det endte liksom med at de siste årene var 70 % ikke etnisk norske.

Schellings vippepunktteori tar utgangspunkt i at det finnes et punkt hvor dominansen innen et geografisk område vipper fra en etnisk gruppe til en annen. Når et stort antall fra en annen etnisk gruppe flytter inn i et etnisk homogent nabolag, kan det føre til at flere ønsker å komme flyttende til, samtidig som den etniske gruppen som tidligere dominerte nabolaget flytter ut. Endringene skyldes ulike preferanser når det gjelder den etniske sammensetningen i nabolaget. Dette kan for eksempel skape tendenser til ”hvit flukt” fra enkelte nabolag. Informantene snakker om den økte minoritetsandelen ut i fra en slags vippepunktteori.

Hannes fortelling om endring i elevsammensetningen er vanlig å finne blant informantene. De forteller at det tidligere var flertall av etnisk norske, eller en jevn fordeling av elever med minoritetsbakgrunn og etnisk norske, men at det i løpet av skolegangen skjedde en endring slik at etnisk norske elever ble i mindretall. Informantene bruker ofte prosent for å angi forskjellene. For eksempel kunne de si at ”før var det 70/30, nå er det 30/70” eller ”jeg hadde likte bedre om det var 50/50”. At det bør være en lik fordeling av andelen etnisk norske og ikke etnisk norske er noe som vektlegges av flere informanter. Informantene bruker altså selv prosent og andeler for å uttrykke hvordan det var før, hvordan det er nå og hvordan de mener at det burde være. Dette kan ses på som om informantene opplever at det er et punkt hvor det er balanse (50/50), men at hvis det vipper over mot at etnisk norske blir i minoritet, så blir det ubalanse. Selv om Vassenden (2007) mener at teorier som omhandler ”hvit flukt” ikke har like mye relevans i en norsk sammenheng, viser mine informanters utsagn at de har preferanser for hvordan den etniske sammensetningen i nabolaget bør være. Ved å bruke disse prosentandelen reproducerer de en slags vippepunktsteori.

5.3 Opplevelse av annerledeshet

I lys av informantenes mindretallsposisjon på Furuset ønsker jeg å se nærmere på hvordan de opplever denne situasjonen. Opplever informantene å skille seg ut som etnisk norske?

Hvordan håndterer de i så fall dette?

Kjønn og utseende

Det er først og fremst de kvinnelige informantene som har opplevd å skille seg ut på bakgrunn av at de er etnisk norske. Jeg vil derfor først ta for meg deres fortellinger. Kristine sier:

Jeg husker at jeg følte liksom.. jeg ville aldri gå i singlet, og det gjorde jeg jo på barneskolen. Men så når jeg kom der, og ingen andre som gjorde det, så merka jeg også selv at påvirket meg da, at jeg følte meg naken selv om jeg bare gikk i en singlet. Og det er jo litt rart da.. Og følte meg liksom ikke alltid så komfortabel i å gå i korte shorts og sånn da, og det kom jo av at det ikke var så mange andre som gjorde det. Jeg gjorde det jo ikke så ofte, så jeg husker ikke om jeg fikk noe særlig kommentarer eller noe, men man følte seg kanskje litt sånn.. ja jeg fikk blikk og sånn da. Og så snakket de jo alltid om andre norske da.. åå nordmenn alle er så rasister og liksom.. at de alltid går så lettkledd og sånn da, man blir jo påvirket, det gjør man. (...). I gymmen for eksempel var det ingen som dusjet og sånn da, og de fleste.. alle hadde liksom bukse og, det var ikke noe shorts eller stramme tightser. Jeg likte på en måte ikke å skille meg sånn skikkelig ut sånn sett da.. så det var jo litt ubehagelig. Det endte jo med at jeg også kjøpte meg sånne store baggy joggebukser, fordi alle gjorde det.

Kristine opplever at dersom hun kledde seg slik som hun var vant med fra barneskolen, så følte hun seg naken. Hun var en av få etnisk norske i klassen, og hun valgte å kle seg på en mer konservativ måte for å kunne passe inn. Selv om hun ikke fikk kommentarer for måten hun kledde seg på, var blikkene hun fikk av andre nok til at hun følte seg utenfor. Normene kommuniseres gjennom blikket. Gjennom å si at ”*man* følte seg” generaliserer hun. Dette handler ikke bare om henne, men det er noe enhver etnisk norsk jente som bruker shorts vil føle. Ved å tilpasse seg, forsøker hun å unngå en tilskrivning som rasist. Slik som Karoline i forrige delkapittel, forsøker hun å balansere for å motgå denne type tilskrivning. Hun ønsker ikke å bli betraktet som en del av majoritetsbefolkningen i Norge, ettersom den blir omtalt på en negativ måte. Det foreligger også en underliggende tilskrivning av moralsk art. Å være ”lettkledd” brukes i forbindelse med jenter som er umoralske. Kristine yter motstand mot at hun skal føle seg naken fordi hun går i singlet, når hun sier ”det er jo litt rart da”. Hun motsetter seg denne tilskrivningen om at dersom at man er ”lettkledd” så er man umoralsk.

De andre trekker en moralsk grense som viser seg gjennom blikk og måten de snakker om etnisk norske. Dette er hun er dypt uenig i. Samtidig opplever hun presset, og velger å tilpasse seg slik at hun ikke skiller seg ut. Hun forhandler med seg selv om hvordan hun skal manøvrere i et komplekst landskap. Hanne forteller også om klær:

Nei, men det ble mye mer sånn måten man kler seg da. Som norsk kler du deg jo på en helt annen måte. Du går jo ikke med hijab, en del går jo med trange klær. Og DET ble møtt med veldig mye negativitet..

Hanne opplever at det er en muslimsk klesstil som blir sett på som mest korrekt for jentene på Furuset. De kvinnelige informantene opplever at det hovedsakelig er et muslimsk verdisett som legges til grunn for å definere hva som er et verdsatt kvinneideal. Katrine Fangen (2009) har forsket på unge med innvandrerbakgrunn og hvordan de opplever inklusjon og eksklusjon i sin hverdag. Dersom minoritetsbefolkningen føler seg stigmatisert, kan de danne ulike motstandsstrategier mot stigmatiseringen. En strategi kan være at de som nedvurderes reagerer ved ”å snu stigmaet” og selv nedvurdere de som har definisjonsmakten (dette kan for eksempel være lærere, andre voksenpersoner eller jevnaldrende) (Fangen, 2009, s. 97). I følge Fangen kan for eksempel unge muslimer se ned på unge fra majoritetsbefolkningen fordi de har sex før ekteskapet, drikker alkohol, har manglende respekt for voksenpersoner eller ikke tar seg av sine gamle slektninger. Her ser vi at de kvinnelige informantene opplever at de ble sett ned på grunnet sin klesstil.

Abdi Kusow (2004) har studert somaliske innvandrere i Canada. Han finner at kulturell og etnisk identitet kommer i konflikt med kanadisk majoritetskultur. De somaliske innvandrerne konstruerer et separat æressystem for å avvise stigmaet som de møter. Kusow viser til Killian (1985, s. 9) og hans definisjon av å reversere stigma. Stigmaet snus ved at minoritetsgruppen tilskriver majoritetsbefolkningen skyld og moralsk mindreverdighet, slik at majoritetsbefolkningens fordelaktige posisjon redefineres. De somaliske innvandrerne ser sine verdier som annerledes enn verdiene som tilhører majoritetssamfunnet i Canada. De bruker denne ulikheten i verdier og kultur til å konstruere en moralsk forhøyet symbolsk grense (Kusow, 2004, s. 193). Gjennom å skape slike grenser lager de en forestilling om hvordan majoritetsbefolkningen er, og hvordan de selv skiller seg fra denne gjennom sitt verdigrunnlag som de betrakter som bedre. De ikke etnisk norske tilhører minoritetsbefolkningen i Norge, men i det lokale miljøet på Furuset er de i flertall. Dette gjør at det snudde stigmaet får reelle konsekvenser for de etnisk norske. Informanter forsøker å

gjøre motstand mot rasistiske tilskrivninger og motsetter seg at de er umoralske. Omvendingen av stigmaet fører til en redefinering av verdigrunnlaget som de etnisk norske opplever at de må forholde seg til, og deres mindretallsposisjon gjør at stigmaet blir vanskeligere å motarbeide eller overse. Som Kristine forteller er det hun som må endre seg for å kunne passe inn og ikke bli sett ned på, fordi hun er en av få etnisk norske.

Når jeg spør Silje om hva hun likte mindre ved å vokse opp på Furuset, forteller hun om hvordan hun opplevde å skille seg ut på grunn av sitt utseende:

Nei det blir jo det med at jeg var blond. Det går jo veldig hardt for seg da. Det er ikke så mange av oss. Så da.. når du først er det så kan du fort bli kalt diverse ting. Men det skjedde jo ikke før på ungdomsskolen, for på barneskolen så var alle liksom veldig venner og alle kjente hverandre og ingen dømte hverandre da. (...). Ja du ble fort kalt hore og sånne ting i og med at du var norsk, for da mente folk at du var lett på tråden, eller dum, eller trodde du var deilig og sånne ting. I hvert fall hvis du var norsk og blond og.. ja du hadde hele pakka da sånn som meg, både blondt hår, blå øyne og helt hvit da blir det sånn. Det ble sånn alle kalte deg på en måte, hvis de ikke kjente deg så kalte folk deg det. Så det såra meg på første, men etterhvert så tenkte jeg nei vet du hva.. jeg vet hvem jeg er. Så til slutt så brydde jeg meg ikke om det lenger, rett og slett.

For Silje ble det å være blond en belastning ved at andre med minoritetsbakgrunn tillot henne en identitet som hun ikke kjente seg igjen i. Bäckman (2009) har studert hvordan etnisk svenske opplever å vokse opp i mindretall, i en multietnisk forstad i Stockholm. Hun har sett nærmere på hvordan jenter med etnisk svensk bakgrunn opplever positive og negative tilskrivninger som oppstår på bakgrunn av forestillinger om svenske jenter og svensk seksualitet. Hun finner at jenter med svensk bakgrunn må forholde seg til forestillinger om svenskhet, seksuell tilgjengelighet, blondhet, naivitet og dumhet, fordi de tilhører majoritetsbefolkningen i Sverige. Silje mener også at norskheten kobles til å være dum, hore, lett på tråden og at en ser på seg selv som deilig. Bäckman mener at seksualiteten blir en ufrakommelig del av jentenes lokale svenskhet. Det offentlige bildet av skandinaviske jenter er at de er frigjorte og moderne, men Bäckman påpeker at ikke alle ønsker å forbindes med en slik frigjorthet, og da spesielt ikke på det seksuelle planet. Kristine er uenig i slike tilskrivninger, men forsøker å unngå å bli identifisert med et slikt bilde av norske jenter ved å endre klesstil. For Silje gjorde hennes kroppslige utseende at det ble vanskeligere å unngå slike tilskrivninger.

Informantene forteller at de må forholde seg til et annet syn på hva som er moralsk riktig enn hva som ellers oppfattes som vanlig i en norsk sammenheng. Silje opplever at hennes blonde hårfarge gjør henne mer synlig og at blondheten knyttes til hennes seksualitet. Bäckman skriver at det er som om seksualiteten sitter i håret, og at mens noen hårfarger signaliserer sømmelighet, så signaliserer andre farger tilgjengelighet. Mens det å være hvit og blond ikke er noe som skaper synlighet til vanlig i en norsk sammenheng, så skaper dette synlighet på Furuset. Silje mener at kombinasjonen av det å være hvit, blond og blåøyd gjorde at hun tiltrakk seg ekstra mye uønsket oppmerksomhet. Jentene må forhandle mellom tilskrivningen de blir gitt av de andre, og deres eget syn på hva som er moralsk korrekt. Siljes motstandsstrategi var at hun fant trygghet i at hun selv visste hvem hun var og hva hun sto for. Hun ville ikke ta over seg de tilskrivningene som ble gitt av andre. Silje er blant de eldre informantene, og siden hun derfor hadde flere andre etnisk norske rundt seg ble det kanskje enklere å motsette seg tilskrivningene. Kristines tilpasningsstrategi var å endre sin klesstil for å unngå å skille seg ut. Kristine er blant de yngre informantene, og hadde ikke mange andre etnisk norske rundt seg på skolen. Da ble det til at hun måtte endre sin fremtoning for å ikke tiltrekke seg uønsket oppmerksomhet.

Hvitost og poteter

Informantene forteller at de ofte kunne bli kalt ulike ting fordi de var etnisk norske.

Maria forteller om betydningen av å bli kalt ”potet”:

Nei det er jo et skjellsord.. et veldig lite skjellsord. Det er vanskelig å si.. det kunne for eksempel være hvis man gjorde litt sånn norske ting.. eller hvis man var flink på skolen eller.. det var mer sånn generalisering i forhold til at nordmenn har det enklere enn oss kanskje. Eller hvis det er noe de syntes at nordmenn gjør som er teit så var det potet.. jævla poteter.. det var veldig vanlig.

Maria forteller at potet brukes som et skjellsord - ordet er altså negativt ladet. Hvorfor en blir kalt akkurat ”potet” er uklart, men det brukes til å omtale mennesker som er etnisk norske.

Maria forteller at ordet ble brukt i flere ulike sammenhenger. For det første kunne det brukes for å fremheve at noen var norske gjennom tingene de gjorde som opplevdes som ”typisk norsk”, eller som teit. For det andre kunne det brukes i sammenhenger hvor det opplevdes at etnisk norske på Furuset har det enklere enn minoritetsbefolkningen fordi de tilhører majoritetsbefolkningen i Norge. Dette kan også ses i sammenheng med at en for eksempel var flink på skolen. Underliggende etniske grenser var altså tilstede i samhandlingen mellom

ungdommene, og kunne komme til uttrykk gjennom subtile kommentarer. Ordet kan ses på som en slags type stigmatisering mot etnisk norske. Maria motsetter seg dette stigmaet ved bagatellisere det og si at det er et ”lite skjellsord”.

Martin forteller:

Man fikk alltid slengt en eller annen potet etter seg, eller hvitost eller et eller annet sånt noe. Men det er jo ikke noe å bry seg om tenker jeg da.

Martin forteller at han ikke opplevde dette som sårende eller stigmatiserende på noen måte. Selv om informantene opplever å bli kalt ting på bakgrunn av sin hudfarge, så tilhører de likevel majoritetsbefolkningen i Norge. Dette kan gjøre at de ikke føler seg stigmatisert, selv om de blir kalt ulike ting. At etnisk norske blir kalt ting, vitner om at etniske skillelinjer er av betydning for hvordan det dannes grenser og hvordan man blir kategorisert på ulike måter.

Lars forteller:

Hvis noen hadde sagt noe negativt i media så var det liksom sånn der nordmenn ass..”pottetter”. Og det der rasistordet blir ofte brukt uten noe mål og mening, selv om jeg ikke opplevde det så ofte, så veit jeg at det er andre som har merka det på kroppen. De andre var litt misunnelig, fordi vi var norske, fordi vi hadde det mye lettere i samfunnet, fordi vi ble ikke satt i bås eller uglesett ellers i samfunnet.

Dersom det forekom negative holdninger rundt innvandrere i media, opplevde Lars at han som etnisk norsk ble sett på som en representant for samfunnet utenfor og holdningene som fantes der. Holdninger til innvandrere generelt i samfunnet blir trukket inn i relasjonene mellom ungdommene. Lars opplever at han kunne bli satt i bås i deres eget miljø, og at en lett kunne bli kalt rasist på bakgrunn av negative holdninger til innvandrere som finnes ellers i samfunnet. Lars gjør motstand mot dette ved å si at det ble ”brukt uten noe mål og mening”, og mener at det ikke var hold i disse anklagene. Igjen ser det ut til at minoritetene bruker motstrategier mot det de opplever som stigmatisering ved å stigmatisere de etnisk norske. Lars mener at andre med minoritetsbakgrunn var misunnelige på hans posisjon som etnisk norsk. Dette samsvarer også med Marias utsagn om at nordmenn har det enklere. Informantene motsetter seg stigmaet ved å bagatellisere det. Det ser ut som om det ikke går særlig inn på dem. De tar det ikke tungt, fordi de mener at de har en høyere status som etnisk norske. De motsetter seg stigmaet ved å si at det betyr ikke så mye hva minoritetene kaller

dem, fordi de anser sin posisjon som etnisk norske som mer privilegert. At de blir kalt ulike ting blir som en bekreftelse av deres overlegne status som majoritetsnordmenn. Minoritetenes stigmatiseringsstrategi er ikke suksessfull fordi det er en underliggende felles forståelse av hvem som er privilegert og hvem som ikke er privilegert. Selv om etnisk norske er minoritet på Furuset, så er det en felles forståelse om at de tilhører majoriteten i Norge generelt.

I følge Ingvild Endestad (2012) vil det å bli kalt norsk kunne oppleves som positivt eller negativt alt ettersom hvem en betrakter som ”vi”. Dersom en ønsker å tilhøre ”utlendingkategorien” kan det å bli kalt norsk når en er etnisk norsk tolkes som at en blir plassert utenfor det felleskapet en føler tilhørighet til, og det kan dermed virke stigmatiserende. En ønsker bekreftelse fra omgivelsene på at en blir sett på som representanter fra den gruppen en selv ønsker å tilhøre (Endestad, 2012, s. 118).

Informantene identifiserer seg med den norske majoriteten, det er den de ønsker å tilhøre. De motsetter seg å være i minoritet på Furuset. Derfor blir slike skjellsord bagatellisert. Hvor mange etnisk norske man har i nettverket rundt seg kan også være av betydning for hvordan en opplever slike tilskrivninger. Informantene nevnt ovenfor er blant de eldre informantene og for dem er det lettere å gjøre motstand. Som vi så måtte Kristine, som var blant de yngre informantene, i større grad tilpasse seg for å passe inn, fordi det var svært få etnisk norske i klassen. Dette samsvarer med Goffmans (1963) teori om at en kan takle stigma på ulike måter. Mens Kristine velger å tilpasse seg slik at hun skjuler egenskapene som kan skape et stigma, velger Lars å redefinere stigmatiseringen til noe positivt. Hvordan en forholder seg til skjellsord og press er avhengig av konteksten rundt en.

5.4 Grenser og forskjellsmarkører

Norsk eller utlending?

Når informantene forteller om Furuset bruker de ulike begreper når de trekker grenser mellom ”vi” og ”de andre”. Norsk, ikke-norsk, utlending, innvandrere, etnisk norsk, ikke-vestlig eller minoritetsspråklig er noen eksempler på slike uttrykk. At de bruker ulike betegnelser kan tyde på at de skiller mellom ulike måter å være norsk eller ikke-norsk på. Dersom informantene snakker om skole og språkproblemer kan det være relevant å betegne de ”andre” som har dårligere norskkunnskaper som minoritetsspråklige. Da er det språk som skaper grenser. Når informantene snakker om innvandring generelt i Norge kan det være mer relevant å bruke omfattende begreper som vestlig og ikke-vestlig. Det var likevel mest vanlig

at informantene brukte begreper som ”norsk” og ”innvandrere” eller ”utlending” når de selv pratet fritt om Furuset og oppvekstmiljøet. Hvilket tema informantene snakker om er med på å bestemme begrepsbruken og hvordan de forhandler om hvem som er norsk og ikke-norsk.

Norskheten må dekomponeres analytisk. En må være klar på hvilke aspekter ved norskhet en spesifikk fremstilling eller ytring rettes mot (Vassenden, 2011, s. 157). Ofte er det uklart hvilke aspekter av norskhet/ikke-norskhet informantene sikter til når de i dagligspråket gir uttrykk for identifikasjon og selv- og andre kategorisering. Informantene vektlegger ulike ting når de definerer norskhet ut i fra hvilken sammenheng det dreier seg om. Å være norsk eller ikke norsk trenger heller ikke være gjensidig utelukkende kategorier. En person kan for eksempel oppfattes som norsk på et område, og ikke-norsk på et annet område. Eller en kan se det som en gradert skala hvor noen oppfattes som mer norske enn andre.

Vassenden finner at forestillinger om ”norsk” og ”ikke-norsk” knyttes til ulike diskurser. Han skiller mellom fire ulike diskurser rundt norskhet: en statsborgerlig definisjon av norskhet, etniske aspekter, kulturelle aspekter og en rasemessig opposisjon (hvithet/ikke-hvithet). De ulike diskursene kan være overlappende, men de kan også være gjensidig motstridende. Å skille de ulike betydningene fra hverandre i et utsagn er viktig for å kunne få tak i hva en fremstilling handler om (Vassenden, 2011, s. 169).

Kristine forteller om hva det vil si å være norsk:

Det er jo først og fremst de som har norsk statsborgerskap som er norske.

Når det kommer til spørsmålet om hvem som egentlig er norske eller ikke-norske er informantene samstemte om at de som har norsk statsborgerskap er norske. Informantenes overordnede forståelse av norskhet baserer seg altså på statsborgerskap, hvor de ser staten som et demos, altså staten forstått som et politisk felleskap og ikke et etnisk felleskap (ethnos). Selv om begrepene informantene bruker i hverdagstalen gir inntrykk av at innvandrere eller utlendinger ikke er norske, så er den overordnede forståelsen at alle som har norsk statsborgerskap egentlig er norske. Den offentlige definisjonen av en ”utlending” er en person som ikke har norsk statsborgerskap. Uttrykket utlending er vanlig å bruke på Furuset, men når begrepet brukes lokalt handler det altså ikke om statsborgerskap. Katrine Fangen og Brit Lynnebakke (2011) har studert ulike oppfatninger av norskhet blant unge voksne med

minoritetsbakgrunn. De skiller mellom opphav, kulturell praksis og statsborgerskap. De finner at det å ta del i et politisk felleskap eller å ha norsk pass ikke er avgjørende for tilhørigheten i ”det norske”. Dette står i kontrast til debatten om medborgerskap (citizenship) de siste årene, der det har blitt lansert mulighet for patriotisme som ikke er basert på etnisitet og nasjonal tilhørighet (Fangen & Lynnebakke, 2011, s. 133). Statsborgerskap er heller ikke viktig for mine informanters lokale forståelse av norskhet.

Etnisitet og rase er også av betydning for grensedragninger på Furuset, men skillene mellom disse er ikke alltid like klare. Vassenden finner at ”hvithet” sjeldent blir brukt som kategori for identitet, men at det lå som en undertekst i flere intervjuer. For eksempel kom det til syne når informantene tegnet implisitte etiske kart over nærmiljøet. Når informantene i Vassendens studie fortalte om ”norske” og ”utenlandske” boområder, trakk de etniske grenser hvor hvithet var en underliggende kategori. Mine informanter trakk også slike grenser når de beskrev ulike områder på Furuset. I forrige delkapittel viste jeg hva som gjorde at informantene opplevde at de ble sett på som annerledes. Mine informanter opplevde hvithet som en kategori for etnisk identitet. Rase, informantens hvithet, var viktig for hvordan de opplevde å være synlige og skille seg ut. Hvitheten opplevdes som relevant for hvordan de ble tilskrevet etnisk identitet av andre. Etnisitet var også relevant som en grense fordi informantene opplevde å bli definert som tilhørende majoritetsbefolkningen i Norge. Hvithet og ikke-hvithet overlapper ofte med informantenes bruk av etnisitetsbegrepet, spesielt når de beskriver seg selv eller forteller om andres beskrivelser av dem selv som norske.

Kultur og etnisitet

Etnisitet er opplevde kulturforskjeller som gjøres relevante (trekkes inn) i samhandling (Eriksen & Sørheim, 2006, s. 53). Kulturforskjellene er opplevde, dette innebærer at etnisitet ikke handler om objektive, men om subjektive forskjeller, altså forskjeller som folk er overbevist om at finnes. Etniske grupper og etniske grenser defineres innenfra, av gruppene som selv er involvert i etniske relasjoner. Å være etnisk norsk i Norge vil ikke være av særlig betydning dersom alle rundt en også er etnisk norske. Det er når en er i kontakt med mennesker med en annen bakgrunn at grenser trekkes på bakgrunn av etnisitet. Mine informanter har vokst opp i et miljø som består av mennesker med ulik etnisk bakgrunn, da blir likheter og ulikheter på bakgrunn av etnisitet relevante.

Jeg spør Maria om hvem som ikke er norske:

Altså.. det er jo ikke meningen å virke dømmende, men ofte er det liksom sånn.. altså spesielt unge.. at man snakker litt høyere på en måte. At ofte så skriker de liksom i sånne sosiale settinger hvor det ikke passer seg og sånn.. man reagerer litt på det.. det der er ikke greit på en måte. Og så er det språket du ikke forstår liksom, og den der kebabnorsken, at du hører at det er feil når de snakker liksom.. jeg skal på tannlegen.. sånne ting. Ja det er rett og slett den der oppførselen, litt sånn kroppsspråk også egentlig.(...). Jeg har sett det veldig mye på Furuset, altså han kan være helt etnisk norsk, men måten han går på er sånn her (viser hvordan han går), det er ikke typisk norsk å gå sånn som en ”gangster” da på en måte. Når du går sånn, og språket.. du snakker norsk men det er helt kebabnorsk, du har ingenting som er typisk norsk igjen, og da blir jeg bare sånn.. uff å nei.. Men det er sikkert bare for å passe inn, bare for å ikke føle seg utenfor og ikke sant. (...). Jeg vet jo at personen er norsk, men den linja blir liksom litt viska ut tror jeg, den blir litt blurry. Fordi holdningene dine er så annerledes da.

Marias utsagn viser at hun etter en oppvekst på Furuset lett gjenkjenner ulike trekk ved andre mennesker som gjør at hun raskt oppfatter de som like eller ulike hennes selv. Det er mange faktorer som spiller inn når hun vurderer noen som norsk eller ikke norsk. Maria vektlegger en persons fremtoning, kroppsspråk og oppførsel. Hun er også opptatt av hvordan personen prater, og hvilke verdier og holdninger som personen uttrykker. For Maria handler altså ikke vurderingen om noen er norsk eller ikke norsk først og fremst om hudfarge eller foreldrenes bakgrunn. For henne er det kulturelle forskjeller som er viktige.

På Furuset handler skillene mellom ”norske” og ”utlendinger” om at man tilhører ulike miljøer. En anses som mer norsk eller som mindre norsk på bakgrunn av hvem en omgås med. Som Maria forteller kan en etnisk norsk person for henne oppfattes som en utlending. Maria skiller her mellom kultur og etnisitet. Selv om en person er etnisk norsk, så kan denne personen samtidig falle innenfor kategorien utlending kulturelt. Barth (1969) skiller mellom etniske grenser (the ethnic boundary) og kulturelle mening (the cultural stuff). Vassenden mener at det er av avgjørende betydning hos Barth at etniske grenser og kategorier er mer standhaftige mot endring enn det kultur er (Vassenden, 2011, s. 161). Selv om etnisitetsbegrepet ofte også omfatter kulturelle forskjeller kan altså kulturen endres selv om etniske grenser består. Etnisitet består av mange elementer, inkludert kultur, men Barth fremhever at det er den kulturelle kategorien som er mest flytende og porøs. Fangen og Lynnebakke mener at deres informanternes utsagn antyder en sterk vektlegging av etnisk opphav for hva de opplever som nødvendig for å bli helt norsk. De gir uttrykk for at en kan

være mer eller mindre norsk avhengig av ens kulturelle praksis, men for å være helt norsk må en være etnisk norsk (Fangen & Lynnebakke, 2011, s. 133). Maria skiller her altså mellom etniske grenser basert på opphav og norskhet knyttet til kulturelle uttrykk som kan trekkes på tvers av etniske grenser.

Marias distinksjon mellom etnisk norskhet og kulturell norskhet er vanlig å finne blant informantene. Når de trekker grenser mellom seg og andre mennesker innad i miljøet på Furuset, er det først om fremst kulturelle forskjeller som gjør seg gjeldende. I hvilken kategori ulike personer havner, handler mer om hvordan man fremstiller seg selv og hvilket miljø denne personen selv ønsker å tilhøre. Maria sier at dersom en person går som en ”gangster”, så oppfatter hun personen som mer utenlandsk. Hun knytter det utenlandske til å være medlem av et tøffere miljø, eller kanskje et gjengmiljø når hun forteller om gutter. Maria har en forestillingen om hva som er ”typisk norsk” og bruker dette som referanse når hun vurderer andre menneskers grad av norskhet. De som avviker fra denne forestillingen om hva som er å være norsk, oppfattes som utenlandske. Fangen og Lynnebakke mener at det å praktisere ”typisk norske” skikker for innvandrere og etterkommere, kan åpne opp for en større grad for aksept i et norsk ”vi”, mens motsatt kan det å ikke ha kjennskap til eller ikke oppføre seg ”typisk norsk”, skape grunnlag for ekskludering av personer med minoritetsbakgrunn. Som Maria forteller kan det være en liten ting, som at en gruppe personer snakker litt høyere enn hva hun oppfatter som vanlig i norsk kultur, som skaper skiller og avstand. Det er altså mange faktorer som spiller inn når Maria opplever at noen er annerledes og ikke havner i kategorien som hun anser som ”norsk”.

Den kulturelle meningen er mer elastisk og flytende enn de andre diskursene om norskhet. Det gjør at det er vanskeligere å presisere hva den er (Vassenden, 2011, s. 173). I studien av unge på Grønland i Oslo viser Vassenden eksempler på at gjennom minoritetsnordmenns fortellinger kommer norskhetens samtidighet til syne. På noen områder føler de inklusjon og på andre områder føler de eksklusjon. På samme måte forteller mine informanter om opplevelse av norskhet og ikke-norskhet på ulike områder i møte med andre ungdommer. Vassenden kartlegger ulike underopposisjoner i ”the cultural stuff”. Kulturell norskhet utspiller seg på flere ulike felter. En kan oppfattes som ”norsk” eller føle seg som ”norsk” på et felt, samtidig som en oppfattes som eller føler seg ”ikke-norsk” på et annet felt. Mine informanter ser ut til å trekke på mange av de samme diskursene som de Vassenden fant blant minoritetsnordmenn.

Maria trekker på en diskurs om en offentlig norskhet hvor hun vektlegger folks fremtoning og gester. Hun har altså en forestilling om hva som er en vanlig norsk måte å te seg på. Hun er også opptatt av språk. Den språklige norskheten defineres gjennom ens kunnskap og bruk av det norske språket. Språkkunnskaper er noe informantene vektlegger som viktige når de skal vurdere hvor ”norsk” en person er. Som en kan se ut i fra Marias sitat handler ikke språk kun om å ha gode norskkunnskaper generelt, men det handler om hvordan en bruker språket. Dersom en bruker slang og snakker ”kebabnorsk” skaper dette større avstand. Dette kan være fordi norsk og ikke-norsk knyttes til om en er deltaker i to ulike miljøer, og måten en prater på blir en viktig symbolsk markør for å vise hvilket miljø en er knyttet til. Det er altså forskjell på det å kun snakke dårlig norsk, og det og snakke kebabnorsk. Det finnes en lokal forståelse av norskhet, der hvilket miljø en tilhører internt på Furuset er av betydning.

Vassenden mener at det finnes en form for religiøs norskhet som signaliseres gjennom sekularitet, mens ikke-norskhet signaliseres gjennom ikke-protestantisk religion som katolisisme eller islam. Religion, og da spesielt islam, spiller inn når informantene trekker grenser. Andreas forteller:

Jeg har inntrykk av at jentene holdt seg veldig i sin gruppe da, mer enn at vi tok avstand fra dem. Men det var jo nyanser der og, noen som var veldig.. de kvia seg jo ikke for å snakke med gutter liksom sånn i timen og sånn, det var ikke noe problem.. de bare var ikke en del av gruppa da. Og så er det jo ikke sexy med hijab heller så det var ikke noen av gutta som prøvde seg så mye på de. Men de av jentene som hadde familier som var såpass integrerte at de slapp å gå med hijab og sånt da, de snakket man litt mer med da, tok litt mer kontakt. Og så var det de jentene med innvandrerbakgrunn.. det var en jente fra Pakistan og hun kledde seg helt som oss da, gikk ikke med hijab og sånn, så hun var jo veldig med i.. hva skal man kalle det.. ikke i det hijabmiljøet da. Og hvordan man kler seg reflekterer jo på en måte litt hvordan man er og hvordan man tør å være.

For Andreas er det muslimske klesplagg som hijab som skaper en avstand til noen av jentene. Dersom jentene bruker hijab oppleves de som mindre tilnærmelige enn om de ikke gjør det. Gjennom ens klesstil kan en signalisere norskhet og fremstille seg selv som norsk. Andreas er negativ når han sier at hijab ikke er sexy. Han bekrefter på et sett at seksualiteten sitter i håret, slik som Bäckman påpekte, men han ser ikke på jenter som ikke dekker til håret som umoralske. Kleslige uttrykk er ikke kun begrenset til hijab og religiøs norskhet. Andreas vektlegger også personers kroppslige fremtoning, slik som Maria gjorde. Han mener at det å kle seg som de etnisk norske gjorde symboliserte norskhet. Klesstil oppfattes som viktig for å

gi uttrykk for hvordan en er som person. Norskheten kan altså bæres utenpå kroppen gjennom hvordan en presenterer seg selv.

På fritiden kunne det oppstå skiller på bakgrunn av alkoholvaner. Vegard forteller:

Jaja.. det var ikke noe sånn at jeg valgte å holde meg utenfor, men det er jo klart det at det var.. av vi ungdommene på Furuset så var det vi norske som drakk litt i helgene og litt sanne ting, men det gjorde jo stort sett ikke de andre.. så da blir det jo litt skiller.

Vegard opplever at alkoholbruk skapte skiller i ungdomstiden. ”De andre” blir her de som avstår fra alkohol, han knytter ”vi” til det å være norsk og å drikke alkohol. Han opplever det som om det var han som var utenfor miljøet på Furuset fordi han drakk alkohol, og at det ikke var slik at det var de som ikke drakk som var utenfor. Dette kan komme av de etnisk norskes minoritetsposisjon, og at det heller var det å ikke drikke alkohol som var normen.

Sosial organisering og hjemmesfære kan være av betydning for opplevelse av norskhet.

Martin forteller:

Jeg var ikke så mye hjemme hos folk med annen etnisk bakgrunn selv om jeg hadde mange venner som hadde det. Jeg tror egentlig ikke de ville ha så mye besøk hjemme heller, de kvia seg litt for å ha folk hjemme hos seg. Men jeg møtte de veldig mye på sletta, det var ikke sånn at vi unnlot å ringe utlendinger. Jeg kaller de bare utlendinger jeg, selv om de er norske.

Martin opplever at ”utlendingene” hadde en annen hjemmesfære. Det oppleves altså som ”mer norsk” å ha lov til å ha besøk hjemme. At de ikke ville ha besøk hjemme skaper en avstand, ettersom en ikke får se hvordan andre har det der de bor. Martin uttrykker også at han har en forståelse av at de han kaller for utlendinger egentlig er norske, men det at de lever på en måte som oppleves som litt annerledes enn han selv, gjør at han kaller de for utlendinger. Han forhandler altså her med seg selv om hvilke begreper han skal bruke.

Som omtalt i forrige kapittel er også informantene opptatt av en frivillighetsnorskhet som kan knyttes til hjemmesfæren. Informantene anser det å delta i organiserte aktiviteter som noe som gjør en mer norsk, men de er også opptatt av foreldres oppfølging av aktivitetene og deltakelse i dugnadsarbeid.

Friluftsliv og bruk av naturen kan også være med å vurdere noen som mer eller mindre norske. Som vist i første kapittel trekker informantene på en norsk naturdiskurs, og vektlegger marka som en verdi og ressurs. Espen forteller:

Mamma er jo sånn der friluftsgærning vet du.. sånn løper og sykler og jogger og er helt gæren. Så det var jo kanskje det som skilte oss i fra de som ikke var etnisk norske da, de hadde kanskje ikke noe kultur for det å ta seg skitur, eller gå en tur og sånn, det var kanskje litt særegent ved det norske og det vi gjorde tenker jeg.

Espen opplever at det å bruke naturen var noe som var spesielt for de etnisk norske som bodde på Furuset. Ved å si at de som ikke er etnisk norske ikke har 'kultur' for dette, knytter han å bruke naturen til det å være norsk og å identifisere seg med norsk kultur. Naturen er altså ikke bare en fysisk ressurs ved stedet, men bruken av den kan skape grenser på tvers av kulturell bakgrunn. Ettersom informantene befinner seg i mindretall som etnisk norske på Furuset vektlegger de at det er de som skiller seg ut. Det er altså ikke alltid slik at de opplever at det er de som betraktes som ikke-norske som er avvikende.

5.5 Avslutning

Fortellingene fra ungdomstiden er preget av at informantenes opplevelse av stedet er under endring. Dette har også påvirket informantenes valg av ungdomsskole, spesielt for de yngre informantene. Informantene forteller at "norskheten" blir et symbol på annerledeshet. De opplever å få tilskrivninger av andre som de ikke gjenkjenner seg i. De veksler mellom å håndtere dette på ulike måter, enten gjennom å gjøre motstand eller tilpasse seg. Større opplevelse av ulikhet gjør at etniske grenser og kategorier blir mer aktuelle når informantene beskriver seg selv og menneskene rundt seg. Gjennom å se nærmere på hvordan informantene bruker begreper som "norsk" og utlending" i sine fortellinger kommer det frem at grensene mellom hvem som betraktes som norsk og ikke-norsk ikke alltid er like klare. Etniske grenser blir sentrale for å beskrive deres egen minoritetsposisjon. Mens det er kulturell likhet og ulikhet som legges vekt på når informantene forteller om norskhet og ikke-norskhet i relasjonen mellom dem selv og andre ungdommer på Furuset.

I fortellingene om ungdomstiden er det økningen i minoritetsandelen og det at etnisk norske flytter som blir symbolet på endring. Vendepunktet i informantenes fortellinger er knyttet til

et vippepunkt for den etniske dominansen i området. De opplever at det ble ubalanse da de som etnisk norske ble i mindretall på Furuset.

6 Ung voksen – tanker om fremtiden

I dette kapittelet vil jeg se nærmere på hvordan informantene reflekterer rundt det å ha vokst opp på Furuset. Dette vil jeg se i sammenheng med hvordan de forteller om møter med mennesker utenfra som kan ha et annet syn på Furuset enn dem selv. Hvordan er synet på Furuset i dag preget av erfaringene informantene har gjort seg i løpet av oppveksten? Jeg vil se nærmere på hva informantene tenker om å bo på Furuset når de selv vil etablere seg og eventuelt stifte familie.

6.1 Refleksjoner rundt oppveksten

Møtet med andres syn på stedet

Etter hvert som informantene har blitt eldre har de i større grad vært i kontakt med mennesker bosatt andre steder. Alle informantene har gått på videregående skole, og flertallet har gått på skoler utenfor Groruddalen. På videregående møtte de elever som var bosatt mange ulike steder i Oslo. Flere av informantene har gått på sentrumsskoler hvor de forteller at det også var mange elever fra Oslos vestkant. I møte med andre elever har flere informanter hørt negative kommentarer om stedet de kommer i fra. Hanne forteller:

På videregående var det folk som var sånn ”Jeg får ikke lov av mamma å dra til Furuset”. Og mye sånn ”Er det ikke mye skyting der og innvandrere?”. Den type holdninger. Og det er jo ting som sånn sett ikke stemmer, det er jo ikke noe utrygt å bo der. (...). Det blir jo veldig støtende, og på mange måter veldig urettferdig. Fordi da har stedet fått et rykte det absolutt ikke fortjener.

Alle informantene forteller om møter med mennesker som har hatt negative syn på Furuset. De har opplevd dette i flere situasjoner og på ulike måter, også utenom videregående skole, men for flere var dette det første møtet med et slikt syn på stedet de kommer i fra.

Informantene var ungdommer i en periode hvor Furuset var mye i media. Spesielt i årene rundt 2005 var Furuset inne i en motbakke, som også fikk mye næring av negativ medieomtale (Eriksen & Vestel, 2012, s. 28). Fokuset var spesielt på gjengkriminalitet, dårlige skoleresultater og tilbaketrekking fra storsamfunnet blant minoritetsbefolkningen. Selv om negativ omtale av drabantbyene i Groruddalen ikke er et nytt fenomen, kan dette kan ha forsterket den stedlige stigmatiseringen av området i denne perioden og i påfølgende år. Selv om kriminaliteten på Furuset har gått ned (Det kriminalitetsforbyggende råd, 2011), så

gir ikke informantene uttrykk for at det stedlige stigmaet har minsket av den grunn. Slik som Hanne forteller, er det forestillingen av Furuset som et utrygt sted med mye kriminalitet som er mest karakteristisk for andres syn på stedet. Hun mener også at det er et negativt syn på at det er mange med minoritetsbakgrunn som bor i området. Ofte kobles kriminalitet og innvandrere sammen, underforstått at det er innvanderne som bedriver kriminalitet og gjør stedet utrygt. Selv om Hanne tidligere har omtalt noen områder på Furuset som utrygge, tar hun nå stedet i forsvar. At stedet har fått et rykte som hun mener er feilaktig oppleves som urettferdig. Dette stereotypiske bildet av Furuset kommer i konflikt med hennes eget syn på stedet hun kommer i fra. Informantenes syn på Furuset er nyansert, mens de andre har et ensidig syn på stedet, og dette oppfattes derfor ikke som rettferdig. Folk utenfra ser ikke de positive kvalitetene og differensieringen innad på Furuset. Maria forteller om sin opplevelse av mediebildet:

Hvis det er Furuset spesielt, så er det ikke så positivt, det er jo liksom når det skjer noe, så kommer det på nyhetene og da.. TV2 står og filmer rett i nærheten. Det er ikke noe koselig. Så er det liksom sånn - Furuset, er ikke det der du bor da? De gangene jeg kan tenke meg at Furuset har vært i media så er det drap, skudd, ran, gjenger og sånne ting. Det har liksom aldri vært en positiv ting. Det er jo litt trist da.

Flere av informantene er opptatt av at gjengmiljøet, og medias fokus på dette, har skapt et spesielt negativt rykte rundt Furuset. Medias nærvær i nabolaget oppleves også som svært ubehagelig ettersom det blir så tett på der en bor. Hun sier at ”det er ikke noe koselig”, det kommer altså noen utenfra som bryter med harmonien som hun opplever at råder til vanlig. I forbindelse med barndomsfortellingene fortalte Maria at hun er glad i Furuset. At stedet blir fremstilt på denne måten gjør henne trist, for dette er ikke Furuset slik som hun kjenner det. Stedet er for informantene mye mer enn det bildet som har blitt presentert utad. Maria opplever også at medias fremstilling av Furuset setter henne selv i et negativt lys. Den negative omtalen av Furuset ”farger” så og si av på henne. Hun forteller videre om hvordan hun håndterte å møte negative syn på stedet:

Det er liksom ghettoen på en måte.. jeg ble jo litt flau over det og. For det er liksom sånn, ja når folk snakker negativt om stedet så er du derifra... Men nå er det sånn der, man kan jo ikke noe for hvor man er vokst opp, og man må være litt mer stolt av hvor man kommer fra rett og slett. Men jeg merka veldig forskjell når jeg begynte på videregående, for at språket mitt var veldig sånn annerledes i forhold til de fra vestkanten. (...). Jeg merka at da jeg kom på videregående så blei jeg sånn åh herregud er det sånn jeg snakker, for det var så INNMARI stor kontrast. Og da følte jeg meg nesten litt sånn utenfor der og, på grunn av språket, i starten da. Jeg begynte å gjøre litt om på det, og så var jeg veldig sånn.. med de vennene sånn som jeg har fra Furuset så tenker jeg ikke over hvordan jeg snakker, det er veldig deilig, fordi det er jo en del av den du er, språket er jo så viktig. Men på videregående så måtte jeg liksom dempe det litt, og var veldig bevisst på det, så det var egentlig ikke noe hyggelig. (...). Nei det var veldig sånn at folk svarte meg med at.. "Det er sant ass" - at de svarte med den der 'assen' tilbake for å tulle litt da. Så blei jeg liksom sånn, ånei nå blir jeg flau da.. skjønte selv at det var veldig sånn gebrokkent da.

Maria forteller at hun noen ganger opplevde å bli flau fordi hun kom fra Furuset. Dette tyder på at hun selv er bevisst på stigmaet som er knyttet til stedet. Hanne sier også at hun synes at andres meninger om området er støtende. De opplever at de selv blir tilskrevet en negativ status fordi de kommer derifra. Det oppleves som "sårt", fordi det også preger andres syn på dem. At Maria sier hun blir flau tyder på at hun tildels har internalisert disse kategoriene som andre bruker om henne. Men hun er ambivalent, og motsetter seg det til en viss grad også.

Maria mener at Furuset har fått et ghetto-stempel. Flere informanter bruker dette ghettobegrepet slik som Maria for å beskrive hvordan de opplever at andre ser på stedet. "Ghetto" brukes for å beskrive et lavstatusområde, men det ligger også i begrepet at menneskene som bor der er relativt like. Informantene motsetter seg at andre ikke er nyanserte i sitt syn på Furuset. Det er derfor det også oppleves som urettferdig, fordi folk utenfra ikke ser de interne klasseforskjellene og plasserer alle på samme nivå. Det er en kontrast mellom deres egen forståelse av dem selv som privilegerte på Furuset, og den tilskrevne statusen de får fra andre.

Maria forhandler mellom ulike måter å møte dette stigmaet på. Som nevnt tidligere mener Goffman (1963) at en kan bruke ulike strategier for å takle stigmatisering. På den ene siden gjør hun motstand mot tilskrivningene ved å si at "man må være litt mer stolt av hvor man kommer fra rett og slett". Maria utdyper ikke nærmere hvordan hun anvender dette, men Vegard forteller for eksempel at han ønsker å være en "ambassadør" for Furuset. Når det er mulig benytter han situasjonen til å fortelle om hvordan Furuset "egentlig er" for å fjerne

fordommene. Goffman mener at en veksler mellom ulike strategier for å håndtere stigma ut i fra hva som er mest hensiktsmessig i en spesifikk situasjon. Maria forteller at hun opplevde at språket ble en symbolsk markør som gjorde at hun skilte seg ut på videregående. Dette var ikke noe hun hadde vært bevisst på tidligere, men i møte med andre ble måten hun snakket på viktig for hennes tilskrevne status. Hun opplevde det ikke som hensiktsmessig å imøtegå stigmaet ved å snu det. Måten hun håndterte stigmaet på var å endre sin fremtreden og språket, slik at hun ikke skilte seg ut. Hun forsøker altså å skjule egenskapene som kan tilskrive henne et stigma. Maria opplevde ikke dette som positivt. Å ikke kunne uttrykke seg slik det "falt naturlig" for henne førte til at hun ikke kunne "være seg selv". Det ser ut til at informantene beskriver et klassemøte (Bäckman, 2009). Når informantene møter personer med ulik status og bakgrunn enn dem selv, blir de selv klar over sin egen sosiale posisjon. Klasseposisjonen skapes relasjonelt. Maria uttrykker det som om hun er autentisk når hun er sammen med andre fra Furuset, mens hun ikke er autentisk når hun er sammen med andre, fordi hun må endre sin væremåte. Hun tilpasser seg ved å gjøre om på språket, men påpeker at språket handler om identitet. På Furuset sammenfaller språket og identiteten, og hun kan uttrykke sitt sanne jeg. Hun tilpasser seg, men yter samtidig motstand mot å endre sin identitet.

Det har lenge vært forskjeller mellom hvordan man snakker på Oslos østkant og vestkant, men her ser vi at Maria mener at hun snakket "gebrokkent norsk" når hun brukte sin sosiolekt ved å si "ass". Disse bemerkningene fra andre skaper bevissthet om hennes tilskrevne posisjon. Selv om Furuset lenge har vært et område med lav sosioøkonomisk status, tilfører den økte minoritetsandelen en ny dimensjon til stigmatiseringen av stedet. Maria assosierer sosiolekten med "kebab norsk". Hun har tidligere fortalt om etnisk norske som snakker slik som "utlendingene". Hun opplever altså ikke at hun var blant de som snakket "gebrokkent" lokalt på Furuset, som hun sier var hun utenfor der og. I møte med andre på videregående blir hun også utenfor, her er det nesten som om hun blir definert som "utlendingen" fordi hun kommer fra Furuset. Maria ønsker egentlig ikke å identifisere seg med en slik "ikke-norsk" væremåte, derfor forsøker hun å gjøre motstand mot denne tilskrevne statusen ved å tilpasse språket. Igjen påpeker hun at hun blir flau, hun ønsker ikke å bli kategorisert på denne måten, fordi hun selv er enig i at dette er en negativ tilskrivning. Bäckman (2009, s. 145) påpeker at følelsen av klassetilhørighet er relativ, og dette kommer også frem i mitt materiale. Selv om informantene kunne oppleve at de hadde en privilegert posisjon som etnisk norske og tilhørende majoritetsbefolkningen lokalt på Furuset, så har dette liten verdi i møte med andre

majoritetsnordmenn. I møte med andre opplever de at de har en lavere status, både fordi de kommer fra et område med lav sosioøkonomisk status og høy minoritetsandel.

Flerkulturelle erfaringer som en ressurs

Selv om informantene forteller om ulike utfordringer ved å vokse opp i et flerkulturelt miljø, så er de glade for at de har vokst opp på Furuset. Kristine forteller:

Jeg tror jeg på en måte har blitt mindre dømmende, og mer forståelsesfull, litt mer uredd for andre kulturer. For det merker jeg på folk som er fra vestkanten, at det er litt sånn åhh.. når de er på Grønland og såne ting at.. men for meg så er det liksom normalt da, det gjør ikke noe. Jeg tror nok det har flere positive ting ved seg enn negative ting egentlig, men ofte er det lett å fokusere på de negative tingene da.

Informantene er samstemte om at oppveksten på Furuset har påvirket deres måte å tenke på og se menneskene rundt seg. Informantene er opptatt av at Furuset har vært et godt sted å vokse opp, og de mener også at det er bedre å vokse opp der enn i mer etnisk homogene områder, da dette har gitt dem ulike moralske ressurser. For eksempel sier Kristine at hun ”har blitt mindre dømmende”. Dette handler om hvordan det har påvirket hennes moral. At hun er ”mer forståelsesfull” dreier seg om empati, og at hun er ”uredd” kan knyttes til mot. Alle informantene er opptatt av at de ikke kunne ha tilegnet seg en slik kompetanse dersom de vokste opp et annet sted.

Informantene bruker en motstandsstrategi ved å fremheve negative karaktertrekk ved mennesker som har vokst opp på vestkanten i Oslo. De opplever at mennesker som kommer fra etnisk homogene boligområder har mer negative holdninger til innvandrere enn dem selv, og at dette kommer av at de lever i et beskyttet miljø hvor de kommer i lite kontakt med mennesker fra ulike samfunnslag og kulturer. Informantene bruker de moralske ressursene de opplever at de besitter til å heve seg over en tilskrevet lavere status. Fremhevningen av de moralske ressursene, og å påpeke at de på vestkanten ikke har disse i samme grad, kan ses på som en motstandsstrategi mot tilskrevet negativ status. Dette kan være basert på fordommer slik som de selv blir møtt med, men møtene med andres negative forestillinger om Furuset kan også gjøre at de får sine fordommer bekreftet. Lars forteller også om positive erfaringer fra å vokse opp i et flerkulturelt miljø:

Og som jeg alltid sier - altså det er mange fordeler og ulemper ved å vokse opp en sånt sted, som det er andre steder. Men den største fordelen som jeg ser da er jo at.. vi som har vokst opp.. vi er på en måte vant til at verden er sånn.. Og Norge vil jo ikke bli et mindre flerkulturelt samfunn med åra. Når vi skal ut i arbeidslivet senere så må jo vi samarbeide med dem, og som oftest er det helt naturlig for oss, kontra den fremmedfrykten og fordommene som hersker ellers i samfunnet vårt rundt dette.

Lars trekker på en kosmopolitisk orientering. Han sier ”vi er vant til at verden er sånn”, og setter de lokal erfaringene inn i et globalt perspektiv. Han mener at oppveksten har gitt han en flerkulturell kompetanse som han vil trekke videre på. Han forteller at det er ”helt naturlig for oss” og Kristine forteller at det er ”helt normalt” å omgås med mennesker med ulik etnisitet og kulturell bakgrunn. De anser altså denne kompetansen som integrert i dem. Bäckman (2009) identifiserer vektlegging av flerkulturell kompetanse som en motstrategi. Informantene benytter også kompetansen som en motstrategi for å motgå stigmatiseringen de møter fra mennesker med høyere sosioøkonomisk status. Mens ”de andre” har mer økonomiske ressurser, så kan de selv skilte med moralske ressurser som flerkulturell kompetanse, forståelse og medmenneskelighet. Det blir for snevert å bare fortolke dette som en motstrategi mot stigmatisering, slik som Bäckman gjør. Informantene opplever at dette er en faktisk ressurs, og at det har hatt en positiv påvirkning på dem selv og deres moralske verdier. Kompetansen informantene mener de har fått gjennom å vokse opp i et multietnisk boligområde må også ses på som reell, og de ser for seg at de vil benytte seg av denne kunnskapen i fremtiden. Som Lamont (2002) påpeker kan moralsk status være en verdi i seg selv, og ikke bare et middel for å forbedre sin sosiale posisjon.

6.2 Furuset - et avsluttet kapittel?

I barndomsfortellingene kom det frem at Furuset var stedet hvor informantene følte seg hjemme. At de kjente menneskene og miljøet gjorde at de opplevde at de var knyttet til stedet. Nå som de er unge voksne opplever de stedet på en ny måte. Noen bor fremdeles på Furuset, mens andre kommer til Furuset en gang i blant for å besøke familie eller venner. Espen er ofte på Furuset, men da han kom dit under Furusetfestivalen en sommer, så han stedet med nye øyne:

Furusetfestivalen tror jeg det heter, det er på forsommeren hvert år.. sånne markedsdaggreier på senteret. Og da kom jeg hit, og da hadde jeg akkurat vært i Marrakech, og det var som å komme til Marrakech.. det var jo ikke en nordmann å se noe sted. Og det lukta god mat som ikke var norsk og liksom.. jeg følte ikke på en måte at jeg var på det stedet jeg vokste opp. Det var som å komme til et annet land liksom, uten at det trenger å være noe negativt med det liksom, men det var den der ååh dæææven, er det sånn det er ja. Man begynner å tenke litt på hva i all verden er det som har skjedd.

Situasjonen Espen forteller om er altså ikke knyttet til en hvilken som helst dag på Furuset. Men det kan ses som om festivalen er et symbol på hva Furuset har blitt, i følge Espen. Festivalen skal være et inkluderende arrangement for alle, men Espen sier ”det var jo ikke en nordmann å se noe sted”, underforstått at det ikke var noen andre etnisk norske som deltok på arrangementet. Det er tydelig ambivalens i Espens utsagn. På den ene siden sier han at det luktet god mat, og at det ikke trenger å være noe negativt med å oppleve at han har kommet til et annet land. På den andre siden vektlegger han at stedet ikke lenger føles som hjemme, han mener at stedet nå fremstår som helt annerledes. Han er altså positiv til tilstedeværelsen av andre kulturer, men samtidig oppleves det som fremmed.

Silje forteller også at ting ikke er slik som før:

Nei nå i det siste, så har jeg blitt litt sånn at jeg føler på en måte at det går mot at det er et avsluttet kapittel. Fordi, du har liksom ikke.. alle har flytta. Jeg føler at jeg er en av de få som er igjen på en måte da, det er liksom ikke det samme som før. Det er det ikke.

For Silje oppleves tiden på Furuset som et avsluttet kapittel, fordi hun ikke lenger kjenner menneskene som bor der. Dette kan både være fordi mange etnisk norske har flyttet, som nevnt tidligere, og fordi hun befinner seg i en livsfase som ung voksen. Vennene har kanskje flyttet hjemmefra, eller studerer andre steder. At oppvekststedet ikke lenger er som før er nok en relativt vanlig opplevelse som ung voksen. Endringene må ses i sammenheng med at en livsfase er over samtidig som en annen har begynt. Slik som Espen ser Silje tilbake i tid, og sammenligner stedet med hvordan det var da hun vokste opp. I barndomsfortellingene uttrykte informantene at de hadde en ’følelse av sted’ knyttet til Furuset. Det var her de følte seg hjemme. Nå som de ikke lenger kjenner miljøet har denne følelsen forvitret.

6.3 Furuset som fremtidig bosted?

Jeg spør Karoline om hvor kunne tenke å bo når tiden er inne for å etablere seg:

Ah, godt spørsmål! Ikke på Furuset. Nei. Det har jeg funnet ut av, det har jeg ikke lyst til.

Når informantene ble spurt om de kunne tenke seg å bo på Furuset i fremtiden var de fleste informantenes umiddelbare svar nei. Informantene er fremdeles unge, og har kanskje ikke tenkt så mye på hvor de har lyst til å bo. At Karoline sier ”godt spørsmål” peker mot at hun ikke har tenkt så mye på dette med bosted, men likevel har hun bestemt seg for at hun ikke vil bo på Furuset senere. Mine data sier selvfølgelig ikke noe om hvem som faktisk kommer til å bosette seg på Furuset og ikke, men det viser hvilke tanker informantene har dannet seg rundt dette. Selv om informantene var svært positive til Furuset i sine barndomsfortellinger, har vi sett at de gjennom fortellingene om ungdomstiden beskriver et vendepunkt. Slik som Karoline forteller, er også de andre informantene tvilsomme til at de vil bo på Furuset når de blir eldre. Jeg skal nå se nærmere på hvordan informantene begrunner dette.

Oppvekstmiljø og utfordringer i skolen

Hanne forteller hva hun vil legge vekt på når hun skal velge bosted:

Det blir jo litt frem i tid.. men mine kommende barns oppvekstmiljø. Jeg tror helt klart at det vil være det viktigste jeg kommer til å vektlegge.

Informantene ble spurt om hvor de kunne tenke seg å bosette seg når de befinner seg i en etableringsfase. Dette gjør at de er orientert rundt familie og barn når de forteller om Furuset som et fremtidig bosted. Informantene opptatt av hvordan oppvekstmiljøet på Furuset er, og hvordan det vil utvikle seg i fremtiden. I barndomsfortellingene fortalte de at Furuset var et godt oppvekststed for barn, ettersom de mener at stedet har gjennomgått endringer, så kan de ha fått et nytt syn på dette.

Espen forteller:

- *Du sa tidligere at du ikke ville at dine barn skulle gå på skole her, hva er grunnen til det?*
- ”Pappa, pappa jeg har lært å knyte burka på skolen i dag!” ..for å sette det helt på spissen. Altså at DE blir dratt veldig inn i den kebabnorsken, for hadde det vært 50/50 så hadde det vært noe annet, men når det er 99,7 utenlandske og 0,3 norske.. det vil jeg ikke utsette barna mine for. At man som norsk må tilpasse seg da, det synes jeg er gærent.

Espen mener at dersom de norske blir i mindretall, så kan dette føre til at de etnisk norske barna må tilpasse seg den ikke etnisk norske majoriteten. Dette uttrykker han motstand mot. Når han sier ”Pappa, pappa jeg har lært å knyte burka på skolen i dag” understreker han selv at han muligvis overdriver, men han prøver å vise hvordan de norske barna muligvis kan bli påvirket av andre kulturer og religioner. Han bruker eksempelet med å knyte en burka for å lage et bilde at hvordan norske jenter blir påvirket av muslimske verdier. At han sier burka, og ikke hijab, er et tegn på at han ønsker å overdrive for å lage et poeng, ettersom det er uvanlig at muslimske jenter i den norske skolen bruker burka. Han benytter også kebabnorsk som et symbol på det ikke-norske, og opplever at dersom man er i mindretall så blir en ”dratt inn” i dette, dette er ikke noe en lenger velger selv. Han yter motstand mot at en som etnisk norsk blir den gruppen som må tilpasse seg. Her ser vi også at Espen trekker inn prosentandeler slik som jeg har vært inne på tidligere, og at han bruker 50/50 som referansepunkt for en balanse. Når Espen sier at det er 99,7 mot 0,3 norske er det likevel ikke slik at han overdriver, i flere skoleklasser ved Gran skole er det ikke lenger etnisk norske elever (VG, 23.6.10).

Martin forteller om hvilke ulemper han ser ved å skulle ha barn i skolen på Furuset:

Jeg vil jo på en måte si.. skolene har jo ikke akkurat det beste ryktet. Hvis man ser på offentliggjøringer av prøver og sånne ting, så er jo ikke akkurat karaktersnittet det høyeste. Så det er jo kanskje den største ulempen, det blir man litt bekymra for. Jeg tror språkbarrieren kan være en stor del, mye misforståelser og misoppfatninger. Det kan hindre språkferdighetene da.

Informantenes problemorientering kretser ofte rundt skolen. Denne problemorienteringen kan være påvirket av mediediskursen rundt Groruddalen, som ofte har fokus på minoritetsandelen i skolene og hvilke konsekvenser dette kan få. Martin mener at dårlige språkferdigheter bidrar til å gjøre læringssituasjonen vanskeligere. Frykten er at det skal gå ut over de etnisk

norske elevene, og dette anses som et større problem når minoritetsandelen blir for høy. Samtidig som informantene reproducerer en offentlig diskurs, er skolen hovedarenaen for møtet med det flerkulturelle i deres fortellinger. Minoritetsandelen er høyere i skolen enn i boområdene på Furuset generelt. På fritiden kunne informantene i større grad velge et ”norsk” miljø, via venner i nabolaget og fritidsaktiviteter. I skolen var de i større grad nødt til å forholde seg til et multietnisk miljø.

Vegard forteller:

Har nok litt fobi mot at eventuelle fremtidige barn skal oppleve noe av det samme som jeg har opplevd. Det inntrykket har nok brent seg litt hardt fast.

Selv om informantene ser ut til å orientere seg i en offentlig problemdiskurs rundt høy minoritetsandel i skolen, så trekker de også på personlige erfaringer. Vegard opplevde at mange etnisk norske venner flyttet i løpet av skoletiden, og det gjorde at han havnet i en mindretallsposisjon som han ikke alltid trivdes i. Han anså også miljøet på skolen som dårlig, både læringsmessig og sosialt. Dersom informantene har hatt negative erfaringer da de selv vokste opp i sammenheng med det flerkulturelle, kan det tenkes at de frykter at dette vil bli forsterket ettersom minoritetsandelen har fortsatt å øke. Vegard sier at ”det inntrykket har nok brent seg litt hardt fast”. Han synes altså det er vanskelig å se bort fra sine egne erfaringer og tenke at det kan være annerledes nå.

Meningsdannelsen er kompleks når informantene uttrykker sitt syn på Furuset. De er veldig bevisst på medias fremstilling av Furuset. På den måten inngår de i en offentlig diskurs og posisjonerer seg. Den offentlige diskursen er i stor grad negativ, og de motsetter seg en del ting, samtidig som de også bekrefter andre aspekter. I tillegg trekker de også på personlige erfaringer. Dette gir et sammensatt bilde av synet på Furuset.

Er det rom for meg?

Det å være i mindretall er sentralt når informantene vurderer Furuset som et fremtidig bosted. Ida forteller:

Det er jo på en måte den utviklingen som har skjedd da, at stort sett de fleste etnisk norske har flyttet fra stedet da, og at det da nesten blir en slags sånn ghettotilstand hvor det stort sett da bare er utenlandske mennesker som bor her. Det er ikke nødvendigvis negativt, men jeg tror det er det at jeg.. hvis jeg skulle bodd her.. eller flyttet hit på nytt på en måte inn i et miljø hvor det ikke var noen norske, så hadde jeg på en måte ikke følt meg hjemme. Så hvis den utviklingen fortsetter så er det på en måte lite aktuelt.. det er det.. Rett og slett fordi jeg hadde følt at jeg ikke hadde passet helt inn. Det vil jo være viktig for meg å ha et miljø der barna mine, og vi også som familie, kan være med folk vi føler vi passer inn med da.. som vi er mer like med.

For Ida er det viktig å kunne passe inn med menneskene rundt seg. I kapittel 4.4 vektla hun likhet som årsak til at miljøet var splittet mellom et ”norsk” og ”utenlandsk” miljø, ettersom hun anså likhet som sentralt i dannelsen av vennskspsrelasjoner. Hun føler at hun ikke ville passet inn dersom det er svært få etnisk norske på Furuset. Ida anser andre etnisk norske som like henne selv og en eventuell familie. Hun bruker det negativt ladede begrepet ”ghetto” for å beskrive et Furuset uten etnisk norske. Likevel er hun ikke negativ til minoritetsbefolkningen i seg selv, men det er opplevelsen av at hun selv ikke vil passe inn som anses som problematisk. Det er ikke minoritetsbefolkningen som blir sett på som fremmed og annerledes, hun opplever at hun selv som etnisk norsk blir den som står utenfor felleskapet.

Maria forteller:

Hvis det er veldig mange utenlandske så føler du deg utenfor da. Og så er det kanskje ikke så mange som er med på sånne sosiale ting, som for eksempel driver med korps og sånt. Jeg føler at det ofte er mer etnisk norske som gjør sånne ting. Og det er en ulempe hvis det forsvinner litt etterhvert.

Maria opplever også at en som etnisk norsk vil føle seg utenfor dersom minoritetsandelen blir for høy. Det å føle seg utenfor er knyttet til flere arenaer. Gjennom å drive med samme aktiviteter uttrykkes likhet og felleskap på det sosiale planet. Hun knytter også det å være utenfor til en emosjonell følelse av å ikke passe inn. Ida knytter på en annen side likhet til det å ha samme etnisk bakgrunn. Følelsen av å være utenfor dannes på flere ulike felt. Maria

føler en tristhet over at det sosiale miljøet, slik hun verdsetter det, forvitrer. Hun mener at det er de etnisk norske som er mest aktive i nærmiljøet, og som driver med for eksempel korps. Maria uttrykker dette som en følelse av tap. Vassenden (2007, s. 188) finner at følelsen av tap som hans informanter uttrykker, er dobbel. For det første endrer stedet seg, og for det andre flytter menneskene man kjenner. Tapet av det som er kjent gjør at informantene føler seg utenfor. De oppfatter det som at det ikke lenger er rom for dem i miljøet på Furuset.

Ønske om et flerkulturelt miljø

Hanne forteller om hvordan hun ønsker at bostedet hennes skal være:

Mest mulig flerkulturelt i den tro det skal være mest mulig 50/50. Og at barna skal være i et miljø hvor man har flere etnisiteter og flere kulturer, hvor de lærer på en måte å kjenne til andres bakgrunn. FLERkulturelt i den forstand at det ikke bare er ikke-etnisk norske. Rett og slett fordi jeg er veldig skeptisk til fremmedfrykt og slik man blir om man er oppvokst på Oslos beste vest, hvor man blir veldig skjerma. Men likevel er jeg veldig kritisk til der hvor det blir 99% som ikke er etnisk norske. Da tror jeg ikke.. da blir du veldig i minoritet da hvis du er den ene prosenten som er etnisk norsk.

Dette utdraget representerer et gjennomgående syn hos informantene. Hanne forsøker å redefinere hva ”flerkulturelt” betyr. Hun mener at det også må inkludere etnisk norske. Flerkulturelt for henne er en blanding av etnisk norske og mennesker med minoritetsbakgrunn som lever sammen. Hanne ønsker at hennes fremtidige bosted skal være flerkulturelt, men da med forbehold om at dette også inkluderer etnisk norske. Hun inkluderer seg selv i begrepet om flerkulturalitet. På denne måten danner hun et felleskap, det flerkulturelle er ikke noe som betegner ”de andre”, hun er også deltakende i dette felleskapet. Hanne referer igjen til et vippepunkt, eller rettere sagt et balansepunkt. Hun opplever at en lik andel etnisk norske og ikke etnisk norske vil være mest hensiktsmessig for å lære å kjenne hverandres bakgrunn. Hun ønsker ikke å bo i et område hvor det kun bor etniske nordmenn, men samtidig vil hun ikke være en av få med etnisk norsk bakgrunn heller – hun ønsker en balanse for å unngå en minoritetsposisjon. Hanne trekker frem den kosmopolitiske kompetansen som et flerkulturelt miljø har gitt henne. Hun ønsker ikke å bosette seg på Oslos vestkant, hvor hun opplever at en ikke tilegner seg den kompetansen som et flerkulturelt miljø gir.

Vassenden (2007) mener at 'white flight' begrepet er misvisende, ettersom fenomenet er mer komplekst enn hva begrepet gir uttrykk for. Begrepet overdriver fenomenets omfang, og viser ikke nyansene i folks grunner til å flytte. Begrepet kan bidra til å typifisere, homogenisere og rasifisere oppfatninger av majoritet og minoritet, og skape en overdramatisering rundt flytting. Hanne ønsker ikke å flykte fra et multietnisk miljø, og dette er et gjennomgående syn blant informantene. De verdsetter et slikt miljø, og de ønsker å bosette seg i et slikt miljø i fremtiden. Deres utsagn gir altså ikke støtte til antagelser om at det foregår "hvit flukt" i begrepets rette forstand. Det er heller selve minoritetsposisjonen som etnisk norsk som oppleves som problematisk. I følge Vassenden strider en slik minoritetsposisjon på et generelt plan mot selve majoritetserfaringen og etnisk identitet. Informantene tilhører en generell majoritet, og det kan forrykke majoritetserfaringen når dette ikke også gjenspeiles lokalt. Det er ikke flerkulturalitet i seg selv som oppfattes som problematisk, men det er den "omvendte dominansen" som det settes spørsmålsteget ved (Vassenden, 2007, s. 188). At informantene fortsatt ønsker å bo i et flerkulturelt miljø underbygger også argumentet om at de selv mener de har opparbeidet en reel flerkulturell kompetanse som de kan benytte som en faktisk ressurs, og at dette ikke bare benyttes som en motstrategi mot tilskrevet status.

Furusets positive egenskaper

Selv om informantene stiller seg negativt til å bosette seg på Furuset i fremtiden, så ser de allikevel ulike positive sider ved Furuset som et bosted. Informantene trekker på de samme verdiene som de vektla i barndomsfortellingene, og vil ta med seg de positive sidene ved Furuset videre når de skal velge bosted. Ida forteller om hvilke fordeler hun ser ved å bosette seg i Groruddalen:

Jeg er jo godt kjent over hele Groruddalen omtrent og det er jo absolutt veldig greit å ikke være helt ny på et sted. Det er jo veldig mye gode aktivitetstilbud og sånne ting også for unge, det er det jo. Og ganske nærme byen og det meste man trenger. Det er absolutt fordeler.

Selv om informantene ikke lenger trives i miljøet på Furuset, kan de likevel tenke seg å bosette seg andre steder i Groruddalen. Kjennskapen til området gjør at det ikke føles fremmed. Groruddalen oppfattes som et sted som har alt en trenger, ettersom stedet i seg selv har mange gode kvaliteter og i tillegg har en sentral beliggenhet. Furuset har blitt et mindre attraktivt sted å bo i følge informantene, men ettersom flere informanter ønsker å bosette seg

andre steder i Groruddalen peket det mot at det ikke nødvendigvis er stedet i seg selv som har blitt mindre attraktivt, men at det er miljøendringene de ikke trives med.

Martin forteller:

Jeg vil ikke bo i sentrum, jeg kunne ikke tenke meg å bo i all den støyen.

Informantene trekker på de samme elementene som de la vekt på i fortellingene fra barndommen. Barndomsfortellingene var preget av at de hadde vokst opp i trygge områder med lite trafikk. Dette er noe flere informanter fortalte at de verdsetter. Oppveksten på Furuset gjør at Martin ikke kan forestille seg å skulle bo i sentrumsområdene. Lars forteller at ”det må være sentralt, og samtidig kort vei til marka”, dette gjør at Groruddalen anses som et godt alternativ når en skal velge bosted.

Maria forteller:

Jeg synes det er veldig koselig med det nærmiljøet, jeg har jo vokst opp i et nærmiljø. Så jeg synes det er veldig hyggelig å ha det. Jeg føler at hvis du er i byen så forsvinner man litt kanskje. Man får liksom ikke det samholdet, så jeg vektlegger det.

Maria henter også opp positive erfaringer fra Furuset som hun vil ta med seg videre. Hun mener at å bo på et lite sted gjør at en blir sett og ikke forsvinner i mengden. Hun mener at et slikt nærmiljø på et lite sted tilrettelegger for at mennesker blir kjent med hverandre, og at dette genererer et samhold som hun opplever som positivt.

Selv om en sikkert kan finne alle disse kvalitetene som informantene ser etter andre steder i Oslo også, så er informantene opptatt av at de ikke vil bo på vestkanten dersom de skal bo i Oslo. Klasse og stedstilhørighet er også viktig for hvordan informantene tenker rundt valg av bosted. Andreas sier ”*Jeg ville ikke bosatt meg på vestkanten, jeg ville ikke trivdes med menneskene der*”. Å føle at en ”passer inn” og finne noen ”en er like med” handler altså ikke bare om kultur og etnisitet, det dreier seg også om sosial status. Håkon forteller ”*I Oslo så kan jeg ikke se for meg noe annet enn å bo på Østkanten egentlig, egentlig bare fordi det er der jeg er fra og der jeg hører hjemme*”. Håkon er bevisst på hvilken side av byen han opplever at han hører hjemme. Møtene med andres negative syn på Furuset og mennesker

som kommer fra vestkanten kan også ha bidratt til å forsterke følelsen av hvor en mener at en selv passer inn.

Om alt bare var som før

Informantene er opptatt av hvordan Furuset har endret seg, og veksler mellom en diskurs om hvordan det var før og hvordan det er nå. Det er ikke det at Furuset ikke lenger har positive kvaliteter som grøntområder, kort vei til marka eller fred og ro – det er bare det at den økte minoritetsandelen og endringene i det sosiale miljøet oppleves som så fremmedgjørende at positive kvalitetene ikke kan veie opp for dette. Andreas forteller:

Jeg skulle ønske det var mest mulig likt som da jeg vokste opp på Furuset.

Andreas utsagn uttrykker det gjennomgående nostalgiske synet hos informantene. Hadde bare Furuset vært slik som de husker fra barndommen, så ville de vært mer positive til å bosette seg der. Informantene uttrykker på en måte en sorg over tapet av ”den grønne barndommens dal”, ettersom stedet ikke lenger betraktes som det samme som før. Barndommen deres kan ikke gjenskapes på Furuset, men de ønsker å bo på et sted som er mest mulig likt stedet slik som de selv kjente det tidligere. Det er en ambivalens i informantenes fortellinger. De er glade i Furuset, men samtidig føler de ikke at det er plass til dem lenger. Løsningen blir å ta med seg de positive elementene fra Furuset, som stedets fysiske kvaliteter og miljøet fra barndommen videre, for å kunne gjenskape et slikt oppvekstmiljø for sine barn et annet sted. Mine informanter ønsker ikke å flykte fra et flerkulturelt miljø, ettersom de legger vekt på at de også ønsker å bo i et flerkulturelt miljø i fremtiden. Men de er opptatt av at det må være en likevekt mellom etnisk norske og ikke-etnisk norske, slik at det også er rom for dem.. Vassenden (2007, s. 188) mener også at det er en grov overforenkling å redusere folks innstilling til det å bo i et multietnisk miljø som enten ”positiv” eller ”negativ”. Det trenger altså ikke å være en motsetning mellom disse synene.

6.4 Avslutning

Som unge voksne har informantene erfart å møte mennesker med negative syn på stedet. Dette oppleves som urettferdig, fordi andre ikke ser stedets positive kvaliteter og den indre differensieringen av status på Furuset. Den stedlige stigmatiseringen oppleves også som problematisk fordi stedets rykte ”farger” av på dem selv. De motsetter seg å bli tilskrevet en

identitet som de ikke selv gjenkjenner seg i. Informantene veksler mellom å forsøke å skjule stigmaet ved å dempe egenskaper som knytter dem til Furuset, og å forsøke å snu stigmaet ved å trekke frem moralske ressurser som folk som vokser opp på vestkanten ikke vil ha tilgang til.

Informantene føler at den økte minoritetsandelen på Furuset fører til at det ikke lenger er rom for dem. Selv om informantene er negative til å bo på Furuset i fremtiden, så er det ikke slik at de ikke ønsker å leve i et flerkulturelt miljø. Det er heller det at de ikke lenger ønsker å befinne seg i en minoritetsposisjon. Informantene er glad for at de har vokst opp i et flerkulturelt miljø, og de mener at erfaringene de har gjort seg på bakgrunn av dette utgjør en ressurs som de kan ta med seg videre i livet.

7 Avslutning

I denne oppgaven har jeg studert hvordan unge voksne med etnisk norsk bakgrunn har opplevd å vokse opp på Furuset. Problemstillingen og tilnærmingen til tema har vært konsentrert rundt informantenes fortellinger om Furuset og hvordan de har opplevd å være etnisk norske i et flerkulturelt miljø. Informantenes syn har blitt belyst gjennom livsfortellinger. Denne type data har gjort at informantenes egen stemme har kommet frem gjennom hvilke temaer de selv vektlegger. Livsfortellinger som data har også gjort det mulig å studere deres fortellinger om ulike endringsprosesser og vendepunkter, og ta steget videre og se på informantenes tanker om Furuset som et fremtidig bosted. Avslutningsvis vil jeg diskutere noen av studiens hovedfunn.

Syn på stedet

I informantenes barndomsfortellinger kom det frem et harmonisk syn på Furuset. De fortalte at de var svært glade i stedet, fordi de kjente det så godt. Informantene så ut til ha en 'følelse av sted' knyttet til Furuset (Cresswell 2004, Lippard 1997). Informantene trakk frem mange positive elementer ved Furuset. De la vekt på nærheten til marka, grøntområder og fraværet av trafikk og støy. Informantene beskrev en barneverden med tette vennskapsrelasjoner i nabolaget og muligheter for fri lek.

Samtidig trekker informantene relativt sterke grenser mellom gode og dårlige steder å bo. Grensene trekkes både på bakgrunn av klasse og etnisitet, men også 'fred og ro' og forekomst av kriminalitet. Furuset beskrives som differensiert når det kommer til sosial status. De beskriver områdene som etnisk segregert, og skiller mellom "norske" og "utenlandske" områder. Møtet med det flerkulturelle miljøet i barndommen er tosidig. På den ene siden beskriver de det som et felleskap preget av "vi" fordi de har omgått barn med annen etnisk bakgrunn fra tidlig alder. På den andre siden forteller informantene at deres nærmeste venner hadde etnisk norsk bakgrunn, fordi det bodde flest etnisk norske i nabolaget. Selv om informantene sier at barn ikke er særlig opptatt av etnisitet, så gjenspeiles skillene mellom de ulike boområdene i vennskapsrelasjonene i skolen. Informantene beskriver også miljøet på fritidsaktivitetene som et "norskt" miljø. De opplevde at det var færre med minoritetsbakgrunn som var aktive i idrettslag og andre organiserte aktiviteter.

Ungdomsfortellingene er preget av vendepunkter, oppbrudd og endring. Analysene viser hvordan steder alltid er i endring, de skapes kontinuerlig (Cresswell 2004, Bäckman 2009). Overgangen til ungdomsskolen knyttes til en sterk økning av andelen elever med minoritetsbakgrunn, og informantene opplevde å havne i en mindretallsposisjon som etnisk norske. Flere av informantene, spesielt de yngre, har vurdert eller valgt skolebytte fordi de ønsket at det skulle være et ”norsk” miljø på ungdomsskolen. Det flerkulturelle miljøet blir viktigere når informantene forteller om denne tiden på Furuset. Fortellingene om overgangen fra å ha en lik fordeling av majoritetsnordmenn og minoritetsnordmenn, til å havne i en mindretallsposisjon, kan ses på som et vendepunkt.

Informantenes syn på stedet i dag, og med tanke på fremtiden, er preget av en diskurs om før og nå. De er opptatt av hvordan miljøet på Furuset har endret seg, samtidig som de også trekker frem de positive sidene ved stedet som de vektla i barndomsfortellingene. Informantenes syn på Furuset er ambivalent. De er glad i stedet og setter pris på de positive kvalitetene, men samtidig føler de ikke lenger at det er rom for dem. De uttrykker en følelse av tap med tanke på hvordan stedet har endret seg, og de føler ikke lenger tilknytning til menneskene som bor der. Informantene uttrykker også en følelse av savn etter den ”den grønne barndoms dal”, og de ønsker å bosette seg et sted som er mest mulig likt slik som Furuset var da de selv vokste opp der.

Gjennom å tilnærme meg temaet gjennom livsfortellinger kommer et nyansert syn på Furuset frem. Informantene er ikke utelukkende negative eller positive. Det er også variasjon i utvalget med tanke på hvordan de opplever stedet, ut i fra informantenes alder og bosted internt på Furuset. Ved å bruke livsfortellinger som data kommer det frem hvordan synet på stedet ikke er statisk, men at det endres ettersom hvilken livsfase de snakker om. Når informantene har blitt eldre har de også blitt nødt til å forholde seg til andres syn på stedet. Her posisjonerer de seg i forhold til en offentlig diskurs, samtidig som de også trekker på personlige opplevelser og erfaringer.

Grenser – etnisitet og kultur

Symbolske grenser defineres av Lamont (2002) som konseptuelle distinksjoner skapt av sosiale aktører for å kategorisere tid, objekter, mennesker, praksiser og dessuten tid og rom. Symbolske grenser og konseptuelle kategorier har vært et viktig analytisk verktøy. Gjennom informantenes livsfortellinger har jeg studert hvordan forteller om det å være etnisk norsk i et flerkulturelt miljø. For å kunne besvare dette har jeg analysert hvilke grenser eller skillelinjer informantene trekker på når de kategoriserer seg selv og andre rundt seg. Analysene viste at selv om informantene bruker begreper som ”norsk” og ”utlending”, som umiddelbart kan se ut som gjensidig utelukkende kategorier, så er ikke grensene alltid like klare. Ved å ta utgangspunkt i Vassendens (2011) forutsetning om at man må holde ulike norskheter fra hverandre, kunne jeg tydeliggjøre hva informantene legger i sin forståelse av norskhet og hvordan de trekker grenser på bakgrunn av dette. Fangen og Lynnebakkes (2011) utgangspunkt om at norskhet og ikke-norskhet ikke må forstås som avgrensede og forhåndsgitte enheter støttes også av analysen. I stedet må norskhet ses på som noe man i større eller mindre grad kan assosiere seg selv eller andre med.

Analysene tydeliggjør Eriksen og Sørheims (2006) definisjon av etnisitet som opplevde kulturforskjeller som gjøres relevante og trekkes inn i samhandling. Når informantene beskriver endringene som har skjedd på Furuset, og deres egen mindretallsposisjon, er det etniske grenser som legges til grunn. Det er enighet blant informantene om hvor den etniske grensen trekkes, og symbolet på etnisitet for informantene er først og fremst opphav. Likevel er det ikke de etniske grensene som er viktigst i relasjonene *mellom* ungdommene. Det er heller de kulturelle grensene som er med på å definere norskhet og ikke-norskhet. I følge Barth (1969) er den kulturelle kategorien innenfor etnisitetsbegrepet den mest flytende og skiftende. De kulturelle grensene er mer forhandlingsbare og kontekstavhengige. Ved å bryte ned informantenes forståelse av kulturell norskhet kommer det frem at det er mange ulike faktorer som spiller inn når informantene definerer andre som ”norske” eller ”utlendinger”. Informantene kan for eksempel legge til grunn en språklig forståelse av norskhet, en religiøs forståelse av norskhet eller norsk stil og væremåte. Hvilket miljø en person er en del av og hvilken fremtoning personen har er med på å definere den som mer norsk, eller mindre norsk. De kulturelle grensene definerer hvem som anses som lik og ulik en selv, og skaper nærhet eller avstand. Som vist tidligere kan en person fremstå som en ”utlending”, selv om personen samtidig defineres som etnisk norsk. Selv om de kulturelle grensene er forhandlingsbare og

mer porøse, er den etniske grensen likevel sterkest. Den etniske grensen trekkes på tvers av de kulturelle forståelsene for norskhet. Selv om en kan betraktes som norsk på bakgrunn av ens kulturelle praksis, sidestilles det å være ”helt norsk” med å være etnisk norsk.

Tilskrivninger: motstand og tilpasning

Forhandlinger mellom eget selvbilde og tilskreven identitet og status viste seg å bli sentralt i oppgaven. Dette illustrere hvordan identitet ikke er gitt, men skapes i rommet mellom ens egen definisjon av selvet, og en ytre definisjon som blir gitt av andre, slik som Jenkins (2004) fremhever. Informantene opplever at deres eget selvbilde kommer i konflikt med tilskrivningene de blir gitt av andre, både lokalt på Furuset og i møte med andre utenfra. De veksler mellom tilpasninger og motstrategier for å imøtekomme tilskrivningene de blir gitt av andre.

Informantene opplever at deres etnisk norske bakgrunn blir spesielt synlig når de havner i en minoritetsposisjon. De opplever at de ble tilskrevet en annerledeshet fordi de var i mindretall som etnisk norske. Jentene opplevde å bli tilskrevet en status som umoralske på bakgrunn av deres klesstil, utseende og et generelt negativt syn på vestlige kvinners moral. Jentene motsetter seg forestillingene om at de er umoralske, men de håndterer tilskrivningen på ulike måter. De yngre informantene som har havnet i en sterkere minoritetsposisjon forsøker i større grad i tilpasse seg, slik at de ikke skiller seg ut og får negative tilskrivninger. For de eldre informantene var det lettere å imøtegå negative tilskrivninger, fordi de hadde flere andre etnisk norske rundt seg som kunne støtte og bekrefte deres identitet. Deres identitet skapes både gjennom deres eget selvbilde og hvordan de opplever å bli definert av andre.

Informantene opplever også å bli kalt ulike ting som ”hvitost” eller ”poteter”, og de definerer dette som skjellsord. Dette ser likevel ikke ut til å gå særlig inn på dem. Dette synes å være fordi de identifiserer seg med majoritetsbefolkningen i Norge. Det ser ut som å være en underliggende enighet om hvem som er privilegerte og ikke-privilegerte. At andre påpeker at de er annerledes ser heller ut til å bekrefte deres privilegerte posisjon som etnisk norske, og derfor fungerer ikke minoritetenes stigmatiseringsstrategi. Allikevel kan statusen som majoritetsnordmenn være vanskelig å håndtere fordi de blir representanter for negative syn på innvandrere generelt i samfunnet. Informantene motsetter seg at de er bærere av slike negative holdninger, men det ser likevel ut til å skape grenser og avstand innad i miljøet.

Informantene har opplevd å møte negative syn på Furuset fra andre mennesker i Oslo. Dette oppleves som ”urettferdig”, fordi folk utenfra har et ensidig syn på stedet. De andre ser ikke stedets positive kvaliteter, og heller ikke den indre differensieringen av status på Furuset. At andre har et negativt syn på Furuset oppleves som spesielt ubehagelig fordi stedets dårlige rykte ”farger” over på informantene selv. Plasser er ofte klassemerkede, og ofte er det nesten umulig å skille plass og klasse fra hverandre (Bäckman, 2009, s. 141). Men det informantene har problem med er likevel tilskrivningene utenfra, da de blir tilskrevet lav status fordi de kommer fra Furuset. Dette kommer i konflikt med deres eget syn på seg selv, og deres status internt på Furuset. I møte med andre benytter informantene ulike strategier for å håndtere det stedlige stigmaet, etter hva som er mest hensiktsmessig i den enkelte situasjonen. Maria fortalte at hun forsøkte å tilpasse seg gjennom språket på den videregående skolen, slik at hun ikke skilte seg ut. Da benyttet hun seg av en strategi hvor hun forsøkte å skjule egenskapene som skapte et stigma (Goffman, 1963). Den andre strategien som Goffman trekker frem er å imøtegå stigmaet ved å snu det. Informantene vektlegger at oppveksten har gitt dem flerkulturell kompetanse og moralske ressurser som folk fra vestkanten ikke innehar. De bruker også dette som en motstandsstrategi for å heve seg over statusen de blir tilskrevet av andre.

Flukten fra en minoritetsposisjon

Analysene viser at informantene ikke opplever at det er et flerkulturelt miljø i seg selv som er problematisk. Det er mindretallsposisjonen som etnisk norsk i Norge som oppleves som vanskelig. Slik som Vassenden (2007, s. 188) påpeker er det den ”omvendte dominansen” som det settes spørsmålstegn ved, og ikke det flerkulturelle miljøet i seg selv. Følelsen av å være annerledes og ikke passe inn er sentrale trekk ved denne mindretallsposisjonen.

Informantene mener at andelen med minoritetsbakgrunn og etnisk norske bør være tilnærmet lik. I så måte kan det se ut til at det er sterke tendenser til å tenke ut fra det Schelling (1971) kaller et vippepunkt. At det er en lik andel majortetsnordmenn og minoritetsnordmenn synes å skape balanse i følge informantene. Dette ser ut til å være viktig for deres følelse av trivsel og tilhørighet. De forteller at de trivdes godt med en slik likefordeling da de vokste opp, og det er en slik fordeling de ettertrakter når de selv skal velge bosted. En minoritetsandel på 50 prosent regnes som relativt høy på generell basis i Norge. Det er likevel viktig at minoritetsandelen ikke bare gjenspeiles i bomiljøene, men også i skolen blant elevene. At

informantene gjerne kan tenke seg å bo i et område med så stor andel ikke etnisk norske tyder på at de har et høyt toleransenivå for et flerkulturelt miljø. Informantene ønsker ikke å flykte fra et flerkulturelt miljø, men de ønsker å unngå en mindretallsposisjon som etnisk norske.

Livsfortellinger som data

Formålet med å bruke livsfortellingsintervjuer da jeg samlet inn data var å legge til rette for at informantenes egen stemme skulle komme frem. Ved å ha en åpen tilnærming til temaet har jeg fått frem et nyansert og sammensatt bilde av informantenes opplevelse av Furuset. Ved å benytte denne type data har jeg også hatt muligheten til å studere hvordan de knytter ulike syn på stedet til ulike livsfaser.

Mine data er preget av aldersgruppen til informantene som jeg har valgt ut. Dersom jeg hadde studert voksne som har bodd lenge på Furuset, eller nyinnflyttede, ville nok funnene i oppgaven vært annerledes. Informantene har alltid bodd i et flerkulturelt miljø, når de sammenligner Furuset før og nå sammenligner de ikke et etnisk homogent miljø med et flerkulturelt miljø, de sammenligner to ulike grader av et flerkulturelt miljø. At informantene vektlegger endring vil nok likevel ikke være noe som skiller dem ut fra andre som har bodd på Furuset over en lengre periode. Men grunnen til at jeg akkurat valgte å studere unge var at de ville ha opplevd endringene i minoritetsandelen tett på, fordi dette spesielt har vært merkbart i skolen. En voksen som bor på Furuset, men som jobber et annet sted, vil ikke nødvendigvis ha opplevd et flerkulturelt miljø så nært som mine informanter har gjort. Informantenes opplevelse av stedlig stigma kan også ha blitt forsterket av at de var unge i en tid hvor Furuset var mye i media.

En ulempe ved å bruke retrospektive intervjuer er at folk gjerne gjenkaller fortiden gjennom et filter av begreper og tenkemåter som de har tilegnet seg senere (Repstad, 1998, s. 79). Jeg har forsøkt å håndtere dette ved å la informantenes syn på stedet komme til uttrykk gjennom deres fortellinger om ulike situasjoner og hendelser i oppveksten. Ettersom folk gjerne husker hendelser bedre enn hva de tenkte og følte på et bestemt tidspunkt har jeg forsøkt å la holdninger og meninger komme til uttrykk gjennom deres livsfortellinger. På denne måten har jeg forsøkt å minske effekten av at synet på fortiden er preget av hva en har opplevd i senere tid. Likevel må informantenes syn på oppveksten ses i lys av deres ståsted i dag. Livsfortellingene har også blitt dannet i intervjusituasjonen, i relasjonen mellom meg og

informantene. På denne måten kan fortellingene bære preg av at de er fortalt fra en som har vokst opp på Furuset, til en annen som har vokst opp på Furuset. Jeg tror at dette har gjort at fortellingene som blir presentert her er nyanserte. Flere informanter sa at de følte seg trygge på hvordan jeg ville fremstille dem og stedet. Dette har vært med meg i tankene, fordi jeg måtte frigjøre meg fra å tenke på hva informantene ville mene dersom de leser oppgaven, samtidig som jeg måtte bevare deres integritet. At de følte seg trygg på meg kan også tyde på at fortellingene ligger tett opp mot deres egen forståelse av stedet og dets flerkulturalitet, og at ikke fortellingene har blitt vinklet på en spesiell måte på grunn av intervjusituasjonen. Hadde informantene blitt intervjuet av en annen person med en annen bakgrunn kunne det blitt dannet andre fortellinger.

I løpet av arbeidet med denne studien har jeg lest mye litteratur som omhandler majoritetsnordmenns syn på innvandring og flerkulturalitet. For eksempel skriver Gullestad om dette i *Det norske sett med nye øyne* (2002), og Eriksen og Sørheim skriver om beslektede temaer i *Kulturforskjeller i praksis* (2006). Flere ganger har jeg spurt meg selv om man egentlig kan snakke om noe så generelt som ”nordmenns” syn på disse ”andre” og ”fremmede”. Kan vi egentlig diskutere slike temaer på en så vid og generell måte? Gjennom å se nærmere på hva ”norsk” egentlig betyr har jeg fått frem et nyansert og sammensatt syn blant informantene. Slik som Vassenden (2011) påpeker må norskheten dekomponeres analytisk. Jeg mener at denne analytiske tilnærmingen har vært svært hensiktsmessig i min studie. En må klargjøre *hva* en faktisk undersøker når en studerer folks syn på og holdninger til et flerkulturelt miljø, men en må også klargjøre *hvem* sitt syn som studeres. I denne studien studerer jeg hvordan unge etniske norske som har vokst opp i et flerkulturelt miljø opplever kulturell og etnisk ulikhet. Det er klart at ens erfaringer med et flerkulturelt miljø vil være viktig for hvilke syn en har på dette.

Konkrete utfordringer

Analysene illustrer at det ikke trenger å være en motsetning mellom positive og negative syn på et flerkulturelt miljø. Informantene setter pris på at de har vokst opp i et flerkulturelt miljø, og har mange positive erfaringer fra dette. Samtidig opplever de konkrete utfordringer. Å samhandle på tross av ulik familiebakgrunn, kultur, religion, språk og livssyn kan være krevende. Spesielt er det likevel selve minoritetsposisjonen og den omvendte dominansen som oppleves som vanskelig. Når informantene presiserer ulike ting som oppleves som

problematisk er det likevel ikke det samme som å gi uttrykk for negative holdninger til mennesker med innvandrerbakgrunn. Det er viktig å forholde seg til hva som oppleves som konkrete utfordringer. Dersom en ønsker å studere forholdet mellom majoritet og minoritet er det viktig å fokusere på folks egne erfaringer og opplevelser, uten å moralisere over hva som er korrekt å mene.

Litteraturliste

Aalandslid, Vebjørn (2009). *Innvandrerers demografi og levekår i Groruddalen og Søndre Nordstrand*. Rapporter 2009/22. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

Agnew, John (1987). *The United States in the World Economy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Alghasi, Sharam, Eide, Elisabeth & Eriksen, Thomas Hylland (2012). *Den globale drabantbyen – Groruddalen og det nye Norge*. Oslo: Cappelen Damm.

Andrews, Therese & Vassenden, Anders (2007). Snøballen som ikke ruller. Utvalgsproblemer i kvalitativ forskning, *Sosiologisk tidsskrift*, 2, 151-163.

Bäckman, Maria (2009). *Miljonsvennar: omstridda platser och identiteter*. Göteborg: Makadam.

Barth, Fredrik (1969). *Ethnic groups and boundaries: The social organization of culture difference*. Bergen: Universitetsforlaget.

Blom, Svein (2002). *Innvandrerens bosettingmønster i Oslo*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.

Bottero, Wendy (2005). *Stratification: Social division and inequality*. London: Routledge.

Bourdieu, Pierre (1995). *Distinksjonen. En sosiologisk kritikk av dømmekraften*. Oversatt av Annick Prieur. Oslo: Pax Forlag.

Coe, Richard (1987). *When the Grass Was Taller*. New Haven: Yale University press.

Cresswell, Tim (2004). *Place: a short introduction*. Malden, MA: Blackwell Publishing.

Crowder, Kyle (2000). The Racial context of white Mobility: An individual-Level Assessment of the White Flight Hypothesis. *Social Science Research*, (29) 2, 223-257.

Det kriminalitetsforebyggende råd (2011). *Furuset: Kriminaliteten ned 60 prosent på ti år*, av Geir Anders Rybakken Ørslien. URL: <http://www.krad.no/nyhetsarkiv/383-furusets-metode>.

DittOslo (2013). ”18.000 færre etnisk norske i Groruddalen”, *DittOslo*, av Hanne Mellingsæter. Publisert: 25.4.2013. URL: <http://www.osloby.no/nyheter/18000-farre-etnisk-norske-i-Groruddalen-7183224.html#.U5rO2RZhoWc>.

Eide, Elisabeth & Eriksen, Thomas Hylland (2012). Innledning: Den flerstemte drabantbyen. I Alghasi, S. Eide, E. & Eriksen, T.H. (red.), *Den globale drabantbyen – Groruddalen og det nye Norge* (s.7-14). Oslo: Cappelen Damm.

Endestad, Ingvild (2012). Etnisitet som forskjellsmarkør: Tenåringer i et flerkulturelt skolemiljø. I Alghasi, S. Eide, E. & Eriksen, T.H. (red.), *Den globale drabantbyen – Groruddalen og det nye Norge* (s. 107-120). Oslo: Cappelen Damm.

Eriksen, Thomas Hylland (1997). Identitet. I Eriksen, Thomas Hylland (red.). *Flerkulturell forståelse*, (s.34-52). Oslo: Tano Aschehoug.

Eriksen, Thomas Hylland & Høgmoen, Anders (2011). Et lite stykke anti-Norge. *Samtiden*, 2, 29:38.

Eriksen, Thomas Hylland & Sørheim, Torunn Arntsen (2006). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Oslo. Gyldendal Akademisk.

Eriksen, Thomas Hylland & Vestel, Viggo (2012). Groruddalen, Alna og det nye Norge. I Alghasi, S. Eide, E. & Eriksen, T.H. (red.), *Den globale drabantbyen – Groruddalen og det nye Norge* (s. 15-32). Oslo: Cappelen Damm.

Fangen, Katrine (1999). *Pride and Power – A Sociological Interpretation of the Norwegian Radical Nationalist Underground Movement*, Dr.polit.-avhandling. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO.

Fangen, Katrine (2009). Sosial ekskludering av unge med innvandrerbakgrunn: Den relasjonelle, stedlige og politiske dimensjonen. *Tidsskrift for ungdomsforskning*, (9) 2, 91-112.

Fangen, Katrine & Lynnebakke, Brit (2011). Tre oppfatninger av norskhet: Opphav, kulturell praksis og statsborgerskap. *Sosiologi i dag*, (41) 3-4, 133-155.

Frey, William H. (1979). Central City White flight: Racial and Nonracial causes. *American Sociological Review*, (44) 3, 425-448.

Frønes, Ivar (2011). *Moderne barndom*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Furseth, Inger (2014). Hijab street fashion og stil i Oslo. *Sosiologisk tidsskrift*, (22) 1, 5-27.

Goffman, Erving (1963). *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Gubrium, Jaber F. & James A. Holstein (2009). *Analyzing Narrative Reality*, London: Sage.

Gullestad, Marianne (1989). *Kultur og hverdagsliv*. Oslo: Universitetsforlaget.

Gullestad, Marianne (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget.

Horsdal, Marianne (1999). *Livets fortellinger – en bog om livshistorier og identitet*. København: Borgen Forlag.

Jenkins, Richard (2004). *Social Identity*. London: Routledge.

Kiil, Kari, Jorde, Brita, Toftdahl, Hanne & Selvig Kristin Dale (2009). *Furuset senterområde. Forprosjekt; utfordringer og muligheter*. "Et strategisk grunnlag for videre plan- og utviklingsarbeid". Rapport 1/2009. Analyse og strategi.

Killian, Lewis (1985). The Stigma of Race: Who Now Bears the Mark of Cain. *Symbolic Interaction*, (8) 1, 1-14.

Kusow, Abdi (2004). Contesting stigma: On Goffman's Assumptions of Normative Order. *Symbolic Interaction*, (27) 2, 179-197.

Kvale og Brinkmann (2010). *Det Kvalitative Forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Kvalsund, Rune (1997). Frå barneskule til ungdomsskule. Ein overgang mellom etappar i livsløpet. I Frønes, I., Heggen, K. & Myklebust, J. O. (red.), *Livsløp. Oppvekst, generasjon og sosial endring* (s. 189-216). Oslo: Universitetsforlaget.

Lamont, Michèle (1992). *Money, Morals and Manners*. Chicago: University of Chicago Press.

Lamont, Michèle (2001). *Symbolic Boundaries*. Princeton University: Article #: 20851A4/8/007.

URL: <http://educ.jmu.edu/~brysonbp/symbound/papers2001/LamontEncyclo.html>. (Lesedato 21.10.13).

Lamont, Michèle & Molnár, Virág (2002). The Study of Boundries in the Social Sciences. *Annual Review of Sociology*, (28), 167-195.

Lefebvre, Henri (1991). *The Production of Space*. Oxford: Blackwell Publishing.

Lien, Inger Lise (2002). Ære, vold og kulturell endring i Oslo indre by. *Nytt Norsk Tidsskrift*, (19), 27-41.

Lippard, Lucy R. (1997). *The Lure of the Local. Senses of place in a multicentered society*. New York: The New Press.

Malone, Karen (2002). Street life: Youth, culture and competing uses of public space. *Environment and Urbanization*, (14) 2, 157-168.

Morken, Ivar (2012). Valg av ungdomsskole i Groruddalen. I Alghasi, S. Eide, E. & Eriksen, T.H. (red.), *Den globale drabantbyen – Groruddalen og det nye Norge* (s. 90-104). Oslo: Cappelen Damm.

Nadim, Marjan (2008). *Levekår i Groruddalen*. FAFO rapport 2008:28.

Norges offentlige utredninger (NOU) 2012. *Rettslig vern mot etnisk diskriminering NOU 2002:12*. Regjeringen ved Arbeids- og sosialdepartementet. URL:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/asd/dok/nouer/2002/nou-2002-12/5/4.html?id=367649>.

Oslo Kommune (2006). *Statistisk årbok for Oslo 2006*. Utviklings- og kompetanseetaten.

Oslo Kommune/Bydel Alna (2009). *Handlingsplan 2009. Områdesatsning på Furuset*. Groruddalssatsningen.

Oslo Kommune/Utdanningsetaten (2014). *Elever med et annet morsmål enn norsk og samisk i grunnskolen i Oslo skoleåret 2013-2014*.
URL:<http://www.utdanningsetaten.oslo.kommune.no/getfile.php/utdanningsetaten%20%28UDE%29/Internett%20%28UDE%29/Tall%20og%20fakta/Minioritetspråklige%20elever%202013-2014%281%29.pdf>.

Repstad, Pål (1998). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitativ metode i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Schelling, Thomas C. (1971). Dynamic Models of Segregation. *Journal of Mathematical Sociology*, (1), 143-186.

Skarpenes, O. (2007). Den 'legitime kulturens' moralske forankring. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, (48) 4, 531-563.

Skilbrei, May-Len (2003). *Dette er jo bare en husmorjobb. Om ufaglærte kvinner i arbeidslivet*. Dr.polit.-avhandling. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO – NOVA-rapport 17/03.

Statistisk sentralbyrå (SSB) (2014). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, 1. januar 2014*. URL: <http://www.ssb.no/innvbef/>. (Lesedato: 11.6.14).

Sørli, Kjetil & Havnen, Eli (2006). *Levekårsutvikling og flytting i Groruddalen*. NIBR-notat: 137. URL: <http://www.nibr.no/filer/2006-137.pdf>.

Thagaard, Tove (2009). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vassenden, Anders (2007). *Flerkulturelle forståelsesformer – En studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder*. Avhandling til dr. polit.-graden i sosiologi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, UiO.

Vassenden, Anders (2010). Untangling the different components of Norwegianness. *Nations and Nationalism*, 16 (4), 734-752.

Vassenden, Anders (2011). Hvorfor en sosiologi om norskhet må holde norskheter fra hverandre. *Sosiologi i dag*, 41 (3/4), 156-182.

VG (2010). Nesten ingen norske i første klasse, *Verdens Gang (VG)*, av Line Brustad. Publisert 23.6.2010. URL: <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/skole-og-utdanning/nesten-ingen-etnisk-norske-i-1-klasse/a/10009395/>.

Wacquant, Loïc (1993). Urban outcasts: Stigma and Division in the Black American Ghetto and the French Urban Periphery. *International Journal of Urban and Regional Research*, 17 (3), 366-383.

Alle kilder i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i oppgaven er 39 589.

Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide

Barndom

Hvordan vil du beskrive stedet du vokste opp? (I hvilket område bodde du? Hva liker du ved stedet/hva liker du mindre?)

Fortell om din oppvekst/barndom (Hva gjorde dere hjemme? I venneflokket? Hvem lekte du med? Hva jobbet dine foreldre med/utdanning?)

Hvor gikk du på skole? Hvordan opplevde du tiden på barneskolen?

Var du aktiv i idrett eller andre foreninger? (Hvis ja, hvilke? Hvorfor akkurat denne? Hva synes du dette ga deg? Fikk du venner gjennom foreningen? Hvilke? Var foreldre involvert i aktivitetene?)

Ungdomstid

Fortell om ungdomstiden din

Hvordan var overgangen fra barneskole til ungdomsskole?

Hvilken ungdomsskole gikk du på? Hvorfor valgte du akkurat denne skolen?

Hva gjorde du på fritiden? Hvem pleide du å være sammen med?

Ung voksen

Hva var bakgrunnen for ditt valg av videregående skole?

Hvordan opplevde du miljøet på skolen?

Holdt du kontakt med noen fra området du bodde i? (Hvem/hvorfor?)

Hva driver du med nå? Hvor bor du nå? Studier/jobb?

(Opplevde du at andre elever hadde tanker og meninger om stedet du kom fra?)

Fremtid

Når du tenker på deg selv som for eksempel 30-35 år (når du mener det er tid for å slå seg ned/etableres), hvor ser du for deg at du kommer til å slå deg ned?

Hva vektlegger du når du skal velge et fremtidig bosted? Hvordan ønsker du at ditt fremtidige bosted skal være?

Hva tenker du om Groruddalen/Furuset som fremtidig bosted?

Hvilke fordeler ser du ved å bosette seg her? Hvilke ulemper mener du det kan være?

Flerkulturalitet

Hvordan synes du at det var å vokse opp i et flerkulturelt miljø?

Finnes det situasjoner der det å være etnisk norsk var av betydning?

Hvilken rolle spilte etnisitet, religion og kultur i oppveksten din? Er dette noe du og vennene dine/familien din snakket om eller noe som var av betydning?

Var det flerkulturelle en del av skolehverdagen? (For eksempel dans, musikk, feiring av høytider?) Hva syntes du om dette?

Hadde du venner med annen etnisk opprinnelse enn din egen da du vokste opp? Har du det nå?

Hva mener du er å være norsk? Hva symboliserer norskhet?

Hvem er norsk? Hvem er ikke norsk?

Hvilke fordeler mener du at et flerkulturelt miljø gir? Hva mener du er utfordringene?

Slik du ser det, hvilket bilde av Groruddalen ble presentert i media da du vokste opp? Samsvarer dette med ditt eget bilde? Hva slags bilde presenteres i media nå, og hvordan samsvarer dette med ditt bilde av Groruddalen?

Kjenner du til Groruddalssatsningen? Har du noe tanker rundt dette?

(Til slutt, er det noe mer du vil legge til eller fortelle?)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet:

”Oppvekst og fremtid blant unge voksne i Groruddalen”

Bakgrunn og formål

Formålet med studien er å finne ut mer om hvordan unge voksne som har vokst opp i Groruddalen opplever stedet. Gjennom deres erfaringer med å bo og vokse opp der forsøkes det å gi et innsyn i holdninger og tanker om Groruddalen. Prosjektet er en masteroppgave i sosiologi ved Universitetet i Oslo. Du forespørres om å delta ettersom det ønskes kontakt med unge etnisk norske som har vokst opp i Groruddalen. Det er ønskelig at du har gått på barne- og ungdomsskole på Furuset eller i nærliggende områder.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelse i studien vil innebære å delta i et intervju. Dette vil kun ta 1-2 timer. Intervjuene vil foregå i november/desember. Spørsmålene vil omhandle ens oppvekst i Groruddalen, hva slags holdninger og tanker man knytter til stedet, og eventuelt hva man tenker om Groruddalen som fremtidig bosted. Intervjuet vil registreres i form av lydopptak, og senere bli gjort om til tekstform og anonymisert. Lydopptakene vil på ingen måte bli publisert eller vist frem til andre.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det vil ikke bli samlet inn direkte personidentifiserbare opplysninger. Kun studenten og veileder vil ha adgang til datamaterialet.

Deltakerne i prosjektet vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes i juni 2014. Datamaterialet og all informasjon om deltakere vil anonymiseres ved prosjektslutt.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du har noen spørsmål eller vil ha mer informasjon, ta gjerne kontakt:

Masterstudent: Siri Hoff Nilsen (kontakthinformatjon)

Veileder: Inger Furseth (kontakthinformatjon)

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Vennlig hilsen

Siri Hoff Nilsen